

Sociálny dokument

BcA. Katarína Kyselicová

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Grafický design

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Katarína Kyselicová**
Osobní číslo: **K18422**
Studijní program: **N8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Grafický design**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Sociální dokument**

Zásady pro vypracování

Rozsah teoretické práce minimálně 40 – 45 stran + obrazové přílohy (dokumentace praktické části). Práci odevzdat v elektronické podobě (dle předepsané celouniverzitní šablony viz směrnice rektora č. 33/2019) ve formátu PDF na 1 ks CD (DVD) nosiče, dále odevzdat 2 kusy výtisků práce v pevné vazbě (v jedné z nich bude vlepeno CD) a 1 výtisk graficky zpracované práce, která má volnější grafickou podobu.

1. Teoretická část: český a slovenský sociální dokument v knižním zpracování, grafický design a fotografie
2. Praktická část: Knižní design

Rozsah diplomové práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/umělecké dílo
Jazyk zpracování: Slovenština

Seznam doporučené literatury:

PECINA, Martin. Knihy a typografie. Vydání třetí, rozšířené. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0
DIAS, Pavel, LÁB, Filip a Jan HAVEL, ed. Dias: Pavel Dias: fotografie 1956-2015 = photographs 1956-2015. Přeložil Phil JONES. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3017-5
Anonym 1968-1984. V Praze: ttt, 2018. ISBN 978-80-906912-4-7
POSPĚCH, Tomáš, FIŠEROVÁ, Lucia L., ed. Role fotografie: Rozhovory o různých fotografiích. Praha: Positiv, 2019. ISBN 978-80-87407-27-1

Vedoucí diplomové práce: **MgA. Dušan Wolf**
Kabinet teoretických studií

Datum zadání diplomové práce: **1. listopadu 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **15. května 2020**

---

doc. Mgr. Irena Armutidisová
děkanka

doc. Mgr.A. Pavel Noga, ArtD.
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ / DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské/diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na bakalářské/diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně dne: .....6. 12. 2019.....

Jméno a příjmení studenta: ...BcA. Katarína Kyselíková.....

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Predložená diplomová práca sa zaoberá dokumentárnou tvorbou v českom a slovenskom prostredí so zameraním na knižné spracovanie. Prvá časť rozoberá samotný pojem *dokument*. Práca skúma dokumentárne publikácie na našom území od roku 1989 až po súčasnosť. Analýza formou interview vymedzuje kľúčový obsah teoretickej časti. Tvorí ju dvadsať rozhovorov s osobnosťami z oblasti grafického a knižného designu, ale aj fotografie, či histórie umenia. Je tu zastúpená široká škála odborov i generácií, čo dopomáha k lepšiemu prehľadu a v neposlednej rade vzájomnému porovnaniu myšlienok aj skúseností respondentov. Cieľom práce je podať autentické skúsenosti z reálnej praxe, pričom hlavný dôraz je kladený na tému spolupráce. Diplomová práca je sondou do knižnej tvorby dokumentárnych publikácií.

Kľúčové slová: dokument, dokumentárna publikácia, fotografia, sociálny, knižný design

ABSTRACT

This diploma thesis deals with documentary production in the Czech and Slovak environment with a focus on book processing. The first part discusses the term of *documentary*. The work examines documentary publications in our territory since 1989 to the present. Analysis in the form of an interview forms the key content of the theoretical part. It consists of twenty interviews with personalities in the field of graphic and book design, as well as photography and art history. A wide range of trade unions and generations are represented here, which helps to better overview and, last but not least, to compare the respondents' ideas and experiences. The aim of the work is to give authentic experience from real practice, with the main emphasis on the topic of cooperation. The thesis is a probe to the book production of documentary publications.

Keywords: documentary, documentary publication, photography, social, book design

POĎAKOVANIE

Rada by som poďakovala vedúcemu mojej diplomovej práce MgA. Dušanovi Wolfovi za odborné vedenie, ale aj umelcom, ktorí mi poskytli rozhovor a svoje skúsenosti. Veľké poďakovanie patrí Mgr. Lucii Fišerovej, Ph.D., Mgr. Markéte Dvořáčkovej a Mgr. Helene Maňasovej Hradskej, Ph.D. za odbornú pomoc, cenné rady a milý prístup. Adamovi za ochotu spolupracovať. V neposlednom rade všetkým ochotným ľuďom, ktorí mi poskytli potrebný materiál, zdroje, drahocenný čas a dodali silu.

Ďakujem všetkým svojim blízkym.

PREHLÁSENIE

Prehlasujem, že odovzdaná verzia diplomovej práce a verzia elektronická nahraná do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČASŤ	10
1 DOKUMENT.....	11
1.1 SOCIÁLNY DOKUMENT	12
2 KNIHA & FOTOGRAFIA	13
2.1 KNIŽNÝ DOKUMENT (KATALÓG).....	13
2.1.1 → 1989.....	18
2.1.2 → 2011.....	20
2.1.3 → 2012.....	22
2.1.4 → 2014.....	23
2.1.5 → 2015.....	25
2.1.6 → 2016.....	30
2.1.7 → 2017.....	36
2.1.8 → 2018.....	38
2.1.9 → 2019.....	42
3 INTERVIEW	46
3.1 GRAFIK + FOTOGRAF	46
3.2 ROZHOVORY	46
3.1.1 Imrich Veber.....	46
3.1.2 Milan Nedvěd.....	50
3.1.3 Tomáš Pospěch.....	55
3.1.4 Palo Bálík	60
3.1.5 Kateřina Šedá.....	64
3.1.6 Kristína Drinková	68
3.1.7 Martin Pecina	73
3.1.8 Jindřich Štreit	77
3.1.9 Roman Franc	80
3.1.10 Petr Babák.....	83
3.1.11 Jakub Wdowka	88
3.1.12 Lucia Sekerková	91
3.1.13 Jan Havel	95
3.1.14 Eliška Blažková.....	98
3.1.15 Jan Jindra	104
3.1.16 Samuel Čarnoký.....	108
3.1.17 Dita Pepe.....	112
3.1.18 Peter Fabo	116
3.1.19 Milan Bureš	119
3.1.20 Ivana Palečková.....	122
ZÁVER	127

II PRAKTICKÁ ČASŤ	128
4 ROZHOVORY O SPOLUPRÁCI	129
4.1 KONCEPT	129
4.2 DESIGN	135
5 HALINKA	139
5.1 PROJEKT	139
5.2 ZABÚDANIE.....	141
5.3 KONCEPT	145
5.4 DESIGN	147
ZÁVER	151
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	152
ZOZNAM OBRÁZKOV	158

ÚVOD

Čo je vlastne knižný dokument? Ako vzniká? A prečo je kniha stále tak atraktívne médium pre fotograficko-dokumentárny obsah? Tejto problematike sa venujem z pohľadu študentky grafického designu, ktorá sa knižnej tvorbe sama prakticky venuje. Zamieriam sa na reálne výpovede a skúsenosti priamo u zdroja tvorby. Dlhodobo hľadám odpovede k tomu, z čoho pozostáva proces vzniku knižného dokumentu, sledujem kde sú korene zájmu o knihu u jednotlivých umelcov, ale aj to, v čom spočívajú oporné body v ich tvorbe.

I TEORETICKÁ ČASŤ

1 DOKUMENT

...alebo ako zachytiť svet.

Pre lepšie priblíženie celej problematiky, je na začiatok dôležité objasniť, čo vlastne definuje termín *dokument*. Sprvu toto latinské slovo „documentum“ predstavuje doklad, dôkaz, svedectvo a dokonca i výstrahu. Z toho dôvodu bol tento termín charakterizovaný ako *záznam faktov*. (Bilík, 2000) Pojem *dokumentárny* sa začína intenzívne používať v období 19. storočia a jeho význam súvisí so zobrazovaním vecí, doslova „dokázať niečo zachytiť“. (Slovník © 2020) I keď už ubehlo stovky rokov, stále je znateľný problém s terminológiou *dokumentu* a presná definícia sa z hľadiska množstva rôznorodých označení nedá jednoznačne určiť. Definície sa prevažne sústreďujú na znaky a charakteristiky jednotlivých žánrov dokumentu (fotografický, filmový, literárny, atď.). Preto je dôležité tento pojem označiť a tematizovať.

Čo je teda v skutočnosti *dokument*?

Už od podstaty slova, pod pojmom *dokument* chápeme všetko, čo má dokumentujúcu podstatu i charakter, čiže zachytáva okamihy alebo zmeny určitého deja. Dokumentárna tvorba sa zameriava na autenticitu a prevládajú v nej neiluzívne črty. (Baronová, 2019)

Od pradávna so samotným dokumentom úzko súvisí film, fotografia alebo literatúra. V tejto časti sa však zameriavam na fotografické médium. Dokumentárna fotografia zachytáva spoločnosť, či neživú prírodu a zväčša vzniká dlhšie časové obdobie. V dokumente totiž zohráva *čas* veľkú a podstatnú úlohu. Tematika vychádza z objektívnej skutočnosti so snahou zachytiť pravdu bez prikrášľovania. Séria fotografií zväčša vzniká dlhšie časové obdobie. V tomto žánri fotografie majú snímky vysokú výpovednú hodnotu, z toho dôvodu nie je potrebný doplnujúci text, či popis jednotlivých snímkov. Podstatou dokumentu je *myšlienka*, ktorá nás nabáda k pozastaveniu a zamysleniu sa. (Hlaváč, 1983) Dokumentárna fotografia sa často zamieňa s reportážnou fotografiou. V podstate každú fotografiu, ktorá prináša správu o nejakej skutočnosti, môžeme označiť ako reportáž. Čiže *reportáž* rozumieme ako určitú reflexiu pomocou príbehu. Rozdiel od dokumentárnej fotografie spočíva v autorovom postoji k danej téme, dynamike zachytenia ale aj aktuálnosti.

V súčasnosti je ponímanie fotografického dokumentu oveľa širšie a poznáme rôzne prúdy, ako napríklad *sociálny*, *humanistický* či *subjektívny* dokument. Cieľom fotografa, ktorý zachytáva subjektívny dokument nie je neutrálne zobrazenie reality, ba naopak ide o intímne vyjadrenie vnútorných pocitov, subjektívneho názoru na ťažko uchopiteľné témy, ktoré sa autora bytostne dotýkajú. (Marzecová © 2020) Fotografický jazyk sa stále vyvíja a aj v žánri priamej fotografie, respektíve dokumentu existujú autori, ktorí spájajú túžbu po sebaujadrení výrazným expresívnym štýlom, spolu so záujmom o človeka a jeho intímnu sféru. Ich tvorbu môžeme spoločne pomenovať *osobným dokumentom*. (Bunčák © 2020)

1.1 Sociálny dokument

Slovník cudzích slov (© 2020) definuje pojem *sociálny* ako „spoločenský“; týkajúci sa úsilia o zlepšenie alebo zmenu ľudskej spoločnosti; týkajúci sa vzťahu jedinca ku spoločnosti; týkajúci sa hmotného zabezpečenia jedinca v spoločnosti“.

Vo fotografii je veľmi obtiažne určiť kde je hranica medzi dokumentom, ktorý spracováva okrem iného aj určitú sociálnu tému a čistou sociálnou fotografiou, ktorá sa sústreďuje primárne na istý problém spoločnosti. Často sa tieto kategórie či témy prelínajú. Sociálny dokument je forma dokumentu, kde sú hlavným motívom ľudia a ich sociálne postavenie. Často zobrazuje životné situácie ľudí na okraji spoločnosti, chorých či inak handicapovaných ľudí. Zrovna téma autizmu sa v poslednom období stala záujmom pre študentov fotografa Tibora Huszára, ktorí zhotovili súbor fotografií vykresľujúci tichý svet autizmu v spojení s textami dotvárajúci celkový obraz života ľudí s autizmom. Táto téma vyšla aj v knižnej podobe pod názvom *Medzi kvapkami dažďa*. (Macek © 2020) Hlavným cieľom sociálneho dokumentu je preto zvýšiť povedomie o danej problematike alebo nespravodlivosti a nabádať tak diváka k činu. Jedná sa tiež o kritiku spoločnosti. (Sociálny dokument © 2020)

Sociálne dokumentárna fotografia ako žáner vychádza z princípov dokumentárnej fotografie a je často realizovaná reportážnym či subjektívno-kritickým štýlom. S prihliadnutím na to, že každá doba má svoje spoločenské problémy, tak vidíme rôzne prístupy, ako ich každá doba posúva a rieši. Doposiaľ sa vždy našli ľudia, ktorí tieto posuny vnímajú a zaznamenávajú. V prípade fotografického média je základným poslaním, od samotného počiatku jeho existencie zaznamenávať deje v spoločnosti. Je podstatné si uvedomiť, že intenzita s akou fotografi dokumentovali meniaci sa svet však nebola vždy rovnaká... (Bártl, 2016)

Prečo je dôležitá etika výpovede?

Téma etiky je v dokumentárnej práci veľmi dôležitá, ale aj problematická. Zmyslom dokumentu je podať čo najpravdivejšiu výpovednú hodnotu o daných ľuďoch a dobe s tým, že výpoveď má byť i z pohľadu protagonistov vedomá a dobrovoľná. Autor nesmie kradnúť „pravdu“ a taktiež nesmie súdiť, či hodnotiť. (Třeštíková, 2015)

2 KNIHA & FOTOGRAFIA

Umenie je podpis civilizácií. (Beverly Sills © 2020)

Kniha veľmi úzko súvisí s dokumentárnou fotografiou. Ja sama som sa k dokumentu dostala prostredníctvom kníh. Obrovské množstvo fotografov v knihách našlo zaľúbenie a zistili, že práve toto médium ideálne zaobalí ich fotografické dielo. Áno kniha je skutočne úžasné a nadčasové médium a ako tvrdí Tobolka (1949) patrí medzi najúčinnnejšie, najtrvalejšie a najstaršie vyjadrovacie prostriedky ľudských myšlienok a citov. To platí jak po stránke obsahovej, tak aj ako forma s výrazom svojej doby či prostredia. Pôsobí aj vtedy, keď už jej autori nežijú. Kniha je zrkadlom kultúrnej vyspelosti svojich predkov a národov. Je prínosom pre jednotlivcov, rovnako aj pre celé ľudstvo. Rovnako to platí pre fotografiu, ktorá zachytáva obrazy minulosti a prchavosť okamihu. Osobne ma zaujalo prepojenie týchto médií v jedno.

2.1 Knižný dokument

Kniha je odpradáva späť so záznamom minulosti, má za cieľ *zdokumentovať* určitú tému. Žánrovosť dokumentu je na toľko veľká, že je náležité tento termín bližšie charakterizovať. Z toho dôvodu plynie aj označenie *knižný dokument*, v zmysle žánru dokumentárnej tvorby

Knižný trh ponúka obrovské množstvo titulov zameraných na dokumentárnu tvorbu. Časť z nich predstavuje chronologický prieskum vybraných *knižných dokumentov* od roku 1989 až po súčasnosť. Konkrétne sa jedná o české a slovenské knižné tituly s témou sociálneho dokumentu. Jedna z podmienok výberu knihy do zoznamu je použitie fotografie ako obrazového média. Použitá metodológia tým pádom zahŕňa nasledovné kritéria k výberu: ohraničené časové pásmo (1989–2020), teritórium (Česká a Slovenská republika), médium (kniha a fotografia) a téma (dokumentaristika). Zároveň je v nasledovných podkapitolách zahrnutý podrobný rozbor dokumentárnych knižných publikácií na území Českej a Slovenskej republiky od roku 1989 po súčasnosť z pohľadu grafického designera. Zameriavam sa na posun knižného spracovania a porovnávam rôzne prístupy. Chronologické zoradenie dopomáha k lepšiemu prehľadu a odkrýva zmeny vo formálnom spracovaní, ale aj vo vývoji a v premýšľaní nad takýmto typom média.

ROK	NÁZOV	FOTOGRAF	GRAFIK	NAKLADATELSTVO
1989	Excentrici v přízemí	Jaroslav Prokop a další	Karel Haloun	Panton
1992	Jedno telo, jedna duša	Miro Švolík	Robert Novák	Osveta
1994	Planeta Malého Prince	Pavel Dias	_____	_____
1997	Libkovice: Zdař bůh	Ibra Ibrahimovič	_____	Divus
1998	Per musicam aequo	Dana Kyndrová	_____	_____
1998	Náš Svět	Jindřich Štreit	_____	_____
1999	Zapomenutí Češi v Banátu	Iva Zímová	_____	Köcher & Köcher
2000	Bohdan Holomíček	Bohdan Holomíček	_____	Torst
2001	Ďábel v nás	Jan Šibík	_____	_____
2004	Ecce homo	Evžen Sobek	_____	_____
2006	Persona	Antonín Kratochvíl	_____	Slovart CZ
2006	Iné Slovensko	Andrej Bán	_____	Slovart
2006	Rusnaci	Lucia Nimcová	_____	CEE PhotoFund
2007	Kateřina Šedá *1977	Vít Klusák, Kateřina Šedá	Petr Babák (Laboratoř)	tranzit.cz
2008	Invaze 68	Josef Koudelka	Studio Najbrt	Torst
2008	Prožívat několik životů	Jan Voběrek	_____	Společnost otevřená rodina
2008	At the Border	Andrej Balco, Rafal Milach a další	Ania Nałęcka (Tapir Book Design), Rafal Milach	Sputnik Photos
2008	Cigáni	Tibor Huszár	_____	Slovart
2009	Zvyšky - Obrazová správa o stave krajiny 2007– 2008	Lucia Nimcová	_____	IVO
2010	Ostrava	Viktor Kolář	_____	Kant
2010	Bezúčelná procházka	Tomáš Pospěch	_____	DOST
2010	Meno, Mesto, Zviera, Vec	Peter Fabo	Peter Fabo	Peter Fabo
2010	Voda	Alena Dvořáková, Viktor Fischer	_____	Kant
2010	Tady bylo Husákovo	Lubomír Kotek	Jan Zachariáš (Ateljeur Půda)	GemaArt/OSVU
2010	Zde jsou psi	Adam Holý a Dušan Tománek	Adam Macháček, Petr Bosák a Robert Jansa	Published Prag
2011	Life in Blue	Evžen Sobek	_____	KEHRER VERLAG
2011	Cikáni	Josef Koudelka	Studio Najbrt	Torst
2011	Petržalka identity	Juraj Chlpík	Boris Meluš	Slovart, O.K.O.
2011	Kmeny	Tomáš Souček	Jan Havel (Belavenir)	BiggBoss
2012	Self-portraits	Dita Pepe	_____	Kant
2012	Rusíni	Tomáš Leňo, Jozef Ondzik	Boris Meluš	Slovart, O.K.O.
2012	Slečny	Dita Pepe	Milan Nedvěd	wo-men
2013	Sevastopol	Milan Bureš	Marek Adlof (MARO DSGN)	Milan Bureš
2013	Viliam Malík	Viliam Malík	_____	Slovart, SNG, Photoport
2013	Burgers in Prague	Josef Málek	Eva Pacalova, Josef Malek	Josef Málek
2013	UNSPOKEN GAMES	Marek Matušík	Milan Nedvěd	Marek Matušík
2013	Rozmluvy	Radek Brousil	Palo Bálik	Štokovec, Space for Culture

ROK	NÁZOV	FOTOGRAF	GRAFIK	NAKLADATELSTVO
2014	Viděno devíti. Fotografie z Ruska	Karel Cudlín a další	_____	Kant
2014	Děda	Adam Podhola	_____	_____
2014	East of Eden	Milan Bureš	Petr Mazoch, Jakub Švehla	UTB Zlín
2014	Jižní Město	Jaromír Čejka	Pavel Kerlin	PositiF
2014	Obchodná 1984–2014	Lubo Stacho	Boris Meluš	Slovart, O.K.O.
2014	I am not you	Křištof Kintera	Petr Babák (Laboratoř), Lukáš Kijonka	
2014	Neón a reklamná typografie do roku 1989 na východe Slovenska	Samuel Čarnoký, Radoslav Sinčák	Samuel Čarnoký	Samuel Čarnoký
2015	Lágr Barbora	Jindřich Štreit	Milan Nedvěd	wo-men
2015	Catalogue	Martin Kollar	Ján Šicko, Eva Benková	SNG
2015	Intimita	Dita Pepe	Milan Nedvěd	wo-men
2015	Fotografie 1956–2015	Pavel Dias	Jan Havel (Belavenir)	Karolinum
2015	Tutorial	Vendula Knopová	Vendula Knopová	sittcomm.sk
2015	Přirozeně	Karel Novák	Milan Nedvěd	BiggBoss
2015	BLOK 62	Imrich Veber	Jakub Wdowka (Artbureau)	Imrich Veber
2015	Šumperák	Tomáš Pospěch	Jakub Wdowka (Artbureau)	PositiF
2016	Zvláštnost každodenného bytia	Ivana Palečková	Ivana Palečková	Štokovec, Publishing House
2016	Osmdesátky	Jan Jindra	Milan Nedvěd	BiggBoss
2016	Album Václav	Bohdan Holomíček	_____	Torst
2016	Heavy Metal Milovice	Jan Jindra	Petr Bosák, Robert Jansa (2016 Designers)	BiggBoss
2016	House of Essens	Roman Franc	Milan Nedvěd	Roman Franc
2016	Hitchhike US	Stanislav Bříza	Petr Mazoch	Stanislav Bříza
2016	My Air Force	Vojtěch Veškrna	Vojtěch Veškrna	Vojtěch Veškrna
2016	Lovci duchů	Radek Kalhous	Martin Pecina	Galerie Art Chrudim
2016	Jmenuji se Hladový Bizon	Roman Franc	Milan Nedvěd	Roman Franc
2016	Mejdan podle plánu	Imrich Veber	Jakub Wdowka (Artbureau)	Imrich Veber
2016	Kde domov můj	Jindřich Štreit	Jakub Wdowka (Artbureau)	wo-men
2016	Photographs 1976–2016	Karel Cudlín	Jan Havel (Belavenir)	Torst
2016	s1k1c1	Václav Tvarůžka	_____	putzfrau publishing
2016	Václav Havel	Tomki Němec	Jan Zachariáš (Atelieur Půda)	Tomki Němec
2016	Brnox	Kateřina Šedá, Roman Franc a další	Kristína Drinková	Kateřina Šedá
2016	Sám s fotografiou	Rudolf Sikora	Richard Kučera Guzmán (Richie)	Rudolf Sikora
2017	Daily Portrait Berlin	Martin Gabriel Pavel	Marek Kučera	Martin Gabriel Pavel
2017	Humans of Prague	Tomáš Princ	_____	Labyrint
2017	Černé roky	Libuše Jarcovjáková	Jakub Wdowka (Artbureau)	wo-men

ROK	NÁZOV	FOTOGRAF	GRAFIK	NAKLADATELSTVO
2017	Dotek doby	Magdalena Jetelová	_____	Národní galerie v Praze
2017	Metropolight	David Gaberle	_____	Kant
2017	A.T.S.A.T.W.N.W.B.	Václav Tvarůžka	_____	putzfrau publishing
2017	Nail Art. Space For Sale	Peter Fabo	Petr Bosák a Robert Jansa (2016 Designers)	UMPRUM
2017	S andělem uprostřed davu	Václav Podestát	_____	KANT
2018	Anonym 1968–1984	anonym, Jindřich Janíček (ed.)	Take Take Take	Take Take Take
2018	Zemědělské práce - Slušovice	Tomáš Pospěch	Milan Nedvěď	PositiF
2018	Ženy předávající nádej	Lucia Sekerková	Jakub Wdowka (Artbureau)	DOST
2018	Ženy 60+	Libuše Jarcovjáčková	Jakub Wdowka (Artbureau)	wo-men
2018	Kořeny, větve, šlahouny	Epos 257	Jan Matoušek	Spolek Trafačka
2018	ADP	Kristína Uličná	_____	Kristína Uličná
2018	Experimentálny dokument o metódach liečenia chronických ochorení	Zuzana Uhalová	_____	Zuzana Uhalová
2018	Známeho známy	Andrea Kurjaková	Lucia Gamanová	Lucia Gamanová, Andrea Kurjaková
2019	Haredim	Eliška Blažková	Jan Havel (Belavenir)	Blízko
2019	Mikulov. Fotografická dílna 2009–2018	kolektiv autorov	Milan Nedvěď	DOST
2019	ŽENY O ŽENÁCH	Dita Pepe	Adéla Svobodová	wo-men
2019	Squadron	Ladislav Sitenský, Vojtěch Veškrna	Jan Matoušek	BiggBoss
2019	AK47	Antonín Kratochvíl	Jan Zachariáš (Ateljeur Půda)	Independent Solutions
2019	Families	Jan Dobrovský	_____	Paseka
2019	400 ASA: Fotografie	400 ASA	_____	_____
2019	EVOKATIV	Libuše Jarcovjáčková	Ania Nałęcka-Milach	Untitled
2019	Povolání: Šedá	Kateřina Šedá a další	Kristína Drinková	Galerie výtvarného umění v Ostravě
2019	Obchodná ulica Svedectvo doby	Juraj Bartoš	_____	Zum Zum production
2019	1989	Jan Šibík	_____	Jan Šibík
2019	Velvet Generation	Roman Franc a další	Richard Procházka (Mushroom on the Walk)	FotoFest Houston, Pictura Gallery
2019	TESTAMENT – MANIFEST Památník Tomáše Bati	_____	PROPAGO	Statutární město Zlín
2019	Châteaux po našem	Jana Šturdíková	_____	Archimera
2019	Public Spaces	Ivana Palečková	Ivana Palečková	Ivana Palečková
2020	Chiméra	Vladimíra Kotra	Mushroom on the Walk	Mushroom on the Walk

Tab. 1 Chronologický přehled knižných dokumentov na našem území.

Významným aspektem tejto tabuľky je historický vývoj procesu v tvorbe dokumentárnych kníh a aj z toho dôvodu bolo zvolené chronologické radenie. Zjednoduší to globálny prehľad toho, v ktorých rokoch kniha ako médium rozkvitala a na porovnanie, kedy naopak bola posunutá do úzadia. Ako je vidieť, na konci deväťdesiatych rokov a v začiatkoch nového tisícročia sa knihám veľmi nedarilo. Tento úpadok v knižnej tvorbe bol spôsobený hlavne historickým kontextom, financiami krajiny, technológiami, ale aj verejným záujmom o knihy ako také. To sa zásadne odzrkadlilo aj na formálnej podobe jednotlivých titulov.

Ďalej je tiež veľmi zaujímavé sledovať úroveň grafického spracovania kníh toho istého roku. Je tak vidieť to, kto si dal prácu so všetkými detailami a časťami procesu knihy. To sa svojím spôsobom odráža aj na zverejňovaní každého autora v tiráži. Napríklad grafickí designeri často nie sú vôbec uvedení, dohľadateľní, akoby ich nemalo byť vidieť. Rovnako sa to deje s fotografmi.

2.1.1 → 1989

EXCENTRICI V PŘÍZEMÍ

Obsah: Kniha dokumentuje československou undergroundovou hudobnú scénu 80. rokov. Obsahuje texty a fotografie 46 kapiel novej vlny a alternatívy vtedajšej doby, ktorým je vždy určená samostatná kapitola.

Forma: Čo sa týka formálnej podoby knihy, grafik Karel Haloun v nej zachoval výrazný rukopis. Analógový proces prípravy layoutu, ilustrácií a textov odpovedá dobe vzniku a zároveň sa dá tvrdiť, že je veľmi nadčasový. Rovnako ako zvolená farebnosť, ktorá pozostáva z čiernobielej *klasiky* doplnenej o jednu výrazne červenú farbu. Veľký kontrast zohráva obálka s maľovaným farebným motívom, ktorý nezodpovedá celkovému štýlu vo vnútornom bloku knihy. Obálka tiež podlieha limitom zvolených materiálov, pretože použité lamino sa s odstupom času vlní a odlepuje, čo knihu dehonestuje. Naopak vo vnútri je zvolený veľmi príjemný recyklovaný matný papier. Celkový dojem z knihy je pozitívny a aj po tridsiatich rokoch sa dá takýto prístup označiť za kvalitný a originálny, či už po obsahovej alebo grafickej stránke.

Koncept: Karel Halou, **Text:** Vladimír Hanzel, Vojtěch Lindaur, Aleš Opekar, Jaroslav Riedel, Jana Šeblová, Jiří Tlach, Vladimír Vlasák, Josef Vlček, **Fotografie:** A. Ambrožová, J. Čálek, J. Exner, M. Gruber, M. Hajdovská, P. Hořejší, M. Kočvara, P. Kopačka, M. Kout, J. Kučera, Z. Maděryč, Vl. Novák, Aleš Opekar, M. Otmar, J. Pavlík, K. Prokeš, J. Prokop, I. Tatíček, J. Tlach, Vl. Vyskočil, P. Župník a archív, **Grafická úprava:** Karel Halou, **Vydavateľstvo:** Panton, **Počet strán:** 270, **Rok vydania:** 1989, **Väzba:** brožovaná V4 (paperback), **Rozmer:** 145 × 200 mm.

Obr. 1 Layout – Excentrici v přízemí (zdroj: súkromný archív © 2018)

Obr. 2-5 Excentrici v přizemí (zdroj: súkromný archív © 2018)

2.1.2 → 2011

CIKÁNI

Obsah: Nová, rozšířená verzia knihy *Cikáni* obsahuje 109 fotografií vytvorených v bývalom Československu, v Rumunsku, Maďarsku, Francúzsku a Španielsku medzi rokmi 1962 až 1971. Pôvodná maketa z roku 1970 bohužiaľ nevyšla, z dôvodu invázie sovietských vojsk a núteného odchodu Josefa Koudelku z Československa. Autorom doprovodného textu knihy je britský sociológ Will Guy, ktorý popisuje migráciu Rómov z ich pôvodnej domoviny v severnej Indii, až k ich súčasnému postaveniu vo svete. (Kosmas © 2020)

Forma: Celkový koncept knihy, navrhnutý Alešom Najbrtom, je pojatý veľmi tradične. Na prvý pohľad tento pocit nadobúda hlavne zvolené písmo *Didot*. Pod bielym prebalom sa skrýva čierne plátno s tmavou ražbou. Táto knižná „klasika“ s použitím veľkých čiernobielych fotografií je však v tomto prípade veľmi nadčasová. Dominantou sú silné, citlivé fotografie s bielym rámčekom. Knihu vydáva 7 svetových nakladateľstiev a Koudelka za svoje dielo získal niekoľko významných ocenení.

Koncept: Josef Koudelka, Aleš Najbrt, **Text:** Will Guy, **Fotografie:** Josef Koudelka, **Grafická úprava:** Aleš Najbrt, **Vydavateľstvo:** Torst, **Počet strán:** 192, **Rok vydania:** 2011, **Väzba:** V8, **Rozmer:** 240 × 320 mm.

Obr. 6 *Cikáni* (zdroj: Studio Najbrt © 2020)

Obr. 7–11 Cikáni (zdroj: Studio Najbrt © 2020)

2.1.3 → 2012

SLEČNY

Obsah: Tento štylizovaný literárny dokument mapuje fenomén slobodných nevydatých žien. A to prostredníctvom ôsmich výpovedí žien z československého prostredia od 20. rokov minulého storočia do súčasnosti. Novodobý pohľad na túto tematiku a zachytenie špecifickej úlohy ženy, oživuje, či podnietuje vývoj zmýšľania českej spoločnosti za posledných 80 rokov. (Slečny © 2020)

Forma: Originálna autorská kniha je výnimočným artefaktom. V umeleckej publikácii sa spája textový (literárny), tak aj fotografický dokument. Knižný design je v tomto prípade dotiahnutý do najmenších detailov. Výrazným podielom je aj ručná práca: ražba na obálke špeciálnym štočkom a farbenie chrbátu na ružovo, ale aj individuálne skladanie prebalu. Tieto dokončovacie práce dodávajú jedinečnosť každému kusu. Cieľom autorov bolo priznať *archaicky* vyzerajúci vnútorný blok knihy, ktorý zaobalili do nového prebalu a celková farebnosť odkazuje na dievčenské obdobie. Kniha *Slečny* získala 3. miesto v kategórii *Krásná literatura, Nejkrásnější české knihy (2012)* a čestné uznanie v mezinárodnej súťaži *Art Books Wanted (2012)*.

Obr. 12–13 Slečny (zdroj: wo-men © 2020)

Obr. 14–15 Slečny (zdroj: wo-men © 2020)

Koncept: Barbora Baronová, Dita Pepe, **Text:** Barbora Baronová, **Fotografie:** Dita Pepe, **Obrazová redakcia:** Petr Hrubeš, **Redakcia:** Kateřina Kadlecová, Pavla Nejedlá, **Grafická úprava:** Milan Nedvěd, **Vydavateľstvo:** wo-men, **Počet strán:** 346, **Rok vydania:** 2012, **Väzba:** šitá s embosovaným prebalom, **Rozmer:** 148 × 210 mm.

2.1.4 → 2014

I AM NOT YOU

Obsah: Katalóg obsahuje vybrané práce umelca Krištofa Kintera. Táto špecifická kniha bola vytvorená k rovnomennej výstave I AM NOT YOU v Baselu.

Forma: Základný formálny prvok je krabica od topánok, ktorá dôverne charakterizovala autora Kintera. Každý z 2 000 vyrobených kusov je originálne umelecké dielo s ručne písanými autorskými textami. Katalóg sa svojim špecifickým designom stal súčasťou expozície. (Laboratoř © 2020)

Koncept: Petr Babák, Lukáš Kijonka (Laboratoř), **Grafická úprava:** Krištof Kintera, **Vydavateľstvo:** Museum Tinguely in Basel, **Počet strán:** 400, **Rok vydania:** 2014, **Väzba:** jednotlivé listy v krabici od topánok.

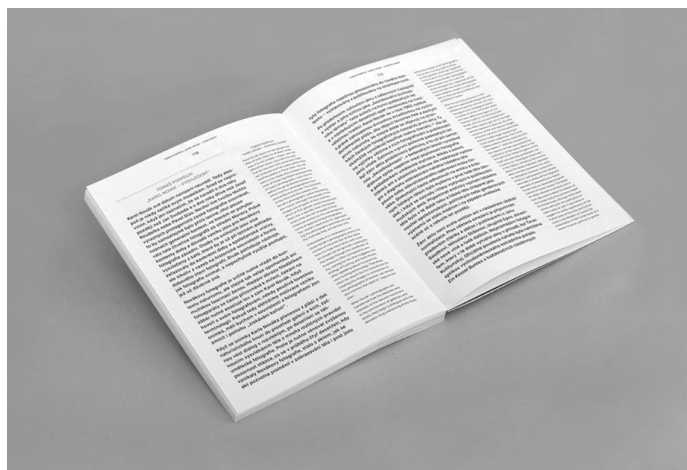
Obr. 16-20 I AM NOT YOU (zdroj: Laboratoř © 2020)

2.1.5 → 2015

PŘIROZENĚ

Obsah: Kniha unikátných fotografií Karla Nováka, dokumentuje naturistické komunity mezi roky 1962–1996 v bývalom Československu, Nemecku i Maďarsku. Sám fotograf je člen naturistov a aj vďaka tomu ide o autentický pohľad do sveta prirodzenosti, či krásy nahého tela pohybujúceho sa v útrobách prírody. Autorom koncepcie knihy a textov je fotograf Roman Franc.

Obr. 21–25 Layout – Přirozeně
(zdroj: Biggboss © 2020)

Obr. 26–29 Přirozeně. (zdroj: Biggboss © 2020)

„Po tisíciletí používala konzervativní a náboženská hnutí stud, aby ovládala společenství lidí. Kdyby bylo více lidí imunních proti těmto naukám, tak jako naturisté, svět by byl mnohem lepší...“
(rozhovor R. France s J. Sturgesem © 2010)

Forma: Grafické spracovanie a celkovú podobu knihy vytvoril grafický designer Milan Nedvěd. Celkový dojem z knihy je už na prvý pohľad veľmi príjemný vďaka kvalitným materiálom, ale aj premysleným konceptom layoutu. Prvá časť obsahuje striedavo radené čiernobiele aj farebné stredoformátové fotografie, ktoré sú kompozične umiestnené na spadávku, alebo s bielym okrajom. V ďalšej časti sa nachádzajú texty od niekoľkých autorov ako napríklad Roman Franc alebo Tomáš Pospěch, nasleduje časť nazvaná *Večírky* s čiernym pozadím. Posledná časť je završená textom o autorovi. V knihe sa objavuje niekoľko rezov a veľkostí písma, čo navodzuje moderný charakter. Kartónový obal akoby chránil vnútornú intimitu knihy, ku ktorej sa dá dostať len vysunutím knižného bloku z púzdra a odkrytím tak odhalenú šitú väzbu. Formálna stránka výborne korešponduje s tematikou a vytvára tak ucelený charakter knihy. Kniha *Přirozeně* získala ocenenie *Nejkрасnější česká kniha roku 2015*. (Přirozeně © 2020)

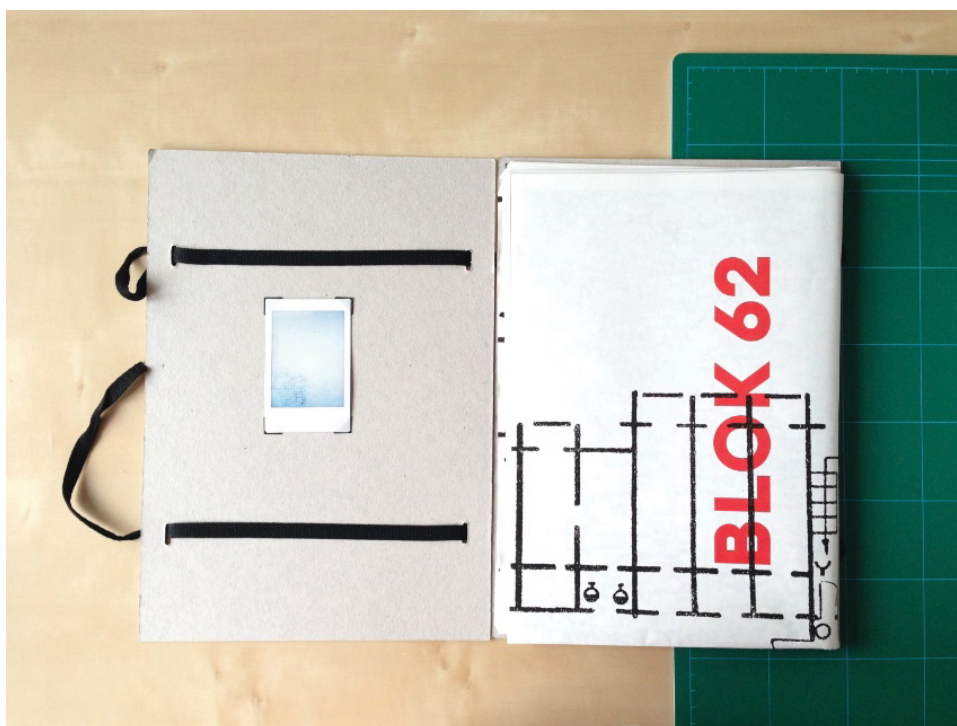

Koncept: Roman Franc, **Text:** Roman Franc, Karel Novák, Tomáš Pospěch, **Fotografie:** Karel Novák, **Redakcia:** Petr Turek, **Obrazová redakcia:** Lucia L. Fišerová, **Preklad:** Lawrence Wells, **Grafická úprava:** Milan Nedvěd, **Vydavateľstvo:** BiggBoss, **Počet strán:** 144, **Rok vydania:** 2015, **Väzba:** koptická a kartónový obal, **Rozmer:** 240 × 330 mm.

BLOK 62

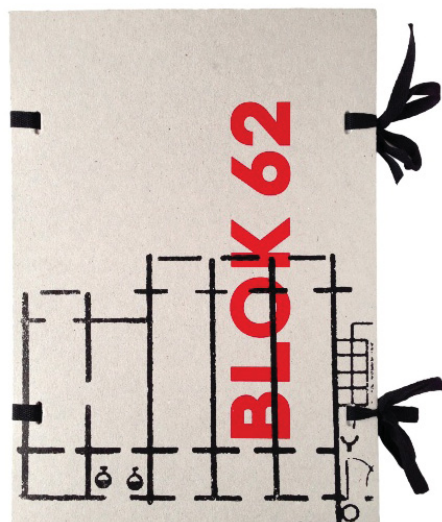
Obsah: Autor fotografií Imrich Veber dokumentuje socialistické bytové jednotky a kombinuje ich s archívnymi zábermi. Z rôznorodých fotografií vytvoril netradičný koncept knihy, v ktorom divák nemá pojem o konkrétnom mieste a čase. Kniha s názvom Blok 62 bola nominovaná v súťaži Vienna Photo Book Award 2014, Poznań Photo Diploma Award 2015 a taktiež sa dostala do finále Self Publishing PHOTOLUX Award 2015.

Forma: Formálna stránka pripomína podobu architektonického spisu, či stavebnej dokumentácie. Vonkajšia podoba pevných dosiek zo surovej lepenky ukrýva vnútorný blok s fotografiami, ktorý má novinový charakter preložených listov papiera. Výber kvalitného papiera Munken však zvyšuje hodnotu publikácie na vyšší stupeň ako sa klasické noviny považujú. Zvolené fotografie sú použité veľmi originálne a dynamicky striedajú veľkosť, alebo sa rôzne vrstvia, či prekrývajú. V špeciálnej limitovanej edícii je ako bonus vložených niekoľko originálnych fotografií na instantnom filmovom materiále Fuji Instax mini. (Blok 62 © 2020)

Obr. 30 Blok 62 (zdroj: Imrich Veber © 2020)

Koncept: Imrich Veber, Jakub Wdovka, **Fotografie:** Imrich Veber, **Preklad:** Eva Nováková, Peter Williams, Andrew Jan Hauner, **Grafická úprava:** Jakub Wdovka (Artbureau), **Vydavatelstvo:** self published by Imrich Veber, **Rok vydania:** 2015, **Väzba:** novinová a pevné dosky, **Rozmer:** 220 × 305 mm.

Obr. 31–35 Blok 62 (zdroj: Imrich Veber © 2020)

ŠUMPERÁK

Obsah: Tomáš Pospěch & Martina Mertová vytvorili knihu, ktorá sa ako jedna z prvých zaoberá legendárnym typom rodinného domu z obdobia socializmu. Dom s názvom Šumperák sa preslávil tým, že v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch minulého storočia vyrástol takmer v každom meste či obci. Podľa odhadov existuje viac ako 4500 *šumperákov* v celej Českej a Slovenskej republike. Kniha popisuje pohľad projektanta, majiteľa domu, historika umenia a fotografa. Publikáci a obsahuje úvodnú štúdiu, rozhovory so stavebníkmi, plány a 400 fotografií, ktoré približujú fascinujúci príbeh rodinného domu typu V navrhnutý v roku 1967 šumperským projektantom Josefem Vaňkem. (Šumperák © 2020)

Forma: Podoba knihy je značne inšpirovaná architektonickými návrhmi, pretože hlavný motív zohráva milimetrový papier, z ktorého je vyňatá aj zelenkastá farba použitá na fragmenty textov. Farebné fotografie umiestnené v rovnakej pozícii a doplnené o zemepisné údaje (odkiaľ je zaobstaraná fotografia), pripomína formu katalógu stavieb. Príjemným doplnením sú tiež technické nákresy budovy, ktoré korešpondujú so zvoleným písmom *Simplon* a *Simplon Mono*. Celá publikácia je zabalená do pevnej väzby s bielou obálkou, ktorá kombinuje fotografie, kresbu a typografiu.

Koncept: Tomáš Pospěch, **Text:** Tomáš Pospěch & Martina Mertová, **Fotografie:** Tomáš Pospěch, **Redakcia:** Eva Hrubá, **Obrazová redakcia:** Eva Linhartová, Ondřej Žížka, **Grafická úprava:** Jakub Wdowka (Artbureau), **Vydavateľstvo:** PositiF, **Počet strán:** 352, **Rok vydania:** 2015, **Väzba:** pevná V8, **Rozmer:** 170 × 245 mm.

Obr. 36 Obálka knihy Šumperák (zdroj: súkromný archív © 2020)

Obr. 37–40 Šumperák (zdroj: súkromný archív © 2020)

2.1.6 → 2016

ZVLÁŠTNOSŤ KAŽDODENNÉHO BYTIA

Obsah: Ivana Palečková zachytáva fotografické momenty svojho života na analógový 35mm filmový materiál. Táto kniha predstavuje výber z jej fotografického archívu ako prirodzený doplnok tvorivého života grafického designera. (Palečková © 2020)

Forma: Formálna stránka knihy je veľmi hravá, najmä pre členenie knihy do troch celkov s využitím princípu leporela. Čitateľ si tak môže vytvárať nové súvislosti v podobe fotografických diptychov, či triptychov.

Koncept: Ivana Palečková, **Text:** Svätopluk Mikyta a Zuzana Bodnárová (Banská Štavnica Contemporary), **Fotografie:** Ivana Palečková, **Preklad:** Barbora Tomíková, **Grafická úprava:** Ivana Palečková, **Vydavateľstvo:** Štokovec, Publishing House, **Počet strán:** 352, **Rok vydania:** 2015, **Väzba:** mäkká V1, **Rozmer:** 165 × 220 mm.

Obr. 41–46 Zvláštnosť každodenného bytia
(zdroj: Ivana Palečková © 2020)

KDE DOMOV MŮJ

Obsah: Jindřich Štreit sa dlhodobo venuje dokumentárnej fotografii so silnými sociálnymi témami. Tentokrát ide o ľudí bez domova, ktorých fotografoval štyri roky svojho života. Výsledok svojej fotografickej série symbolicky uzavrel do kartónovej krabice.

Forma: Koncept celej knihy vychádza z materiálov tak známym pre ľudí bez domova. Kartónová krabica v seba ukrýva pomerne veľké jednotlivé fotografické listy, ktoré si majiteľ môže zavesiť vo svojom príbytku, alebo niekomu darovať bez ohľadu na spoločenský status. Kniha sa tak stáva umeleckým počinom, ktorý posúva vnímanie *klasickej* fotografickej knihy do interaktívneho objektu. Okrem toho je v lepenkovom púzdre umiestnený plagát zahrňujúci esej o ľuďoch bez domova. (Kde domov můj © 2020)

Koncept: Jindřich Štreit, Barbora Baronová, **Text:** Jiří Siostrzonek, **Fotografie:** Jindřich Štreit, **Grafická úprava:** Jakub Wdowka (Artbureau), **Vydavateľstvo:** wo-men, **Počet strán:** 91, **Rok vydania:** 2016, **Väzba:** jednotlivé listy a púzdro, **Rozmer:** 360 × 285 mm.

Obr. 47–49 Kde domov můj (zdroj: Pix.house © 2020)

JMENUJI SE HLADOVÝ BIZON

Obsah: Kniha sleduje příběh chlapíka Jana *Hungry Buffalo*, který je od narození nevidomý a postupně stráca aj to posledné, čím sa dokáže dorozumievať – sluch. Rozhodne sa hľadať pomoc u indiánskeho kmeňa *Navajo* a podstúpi ozdravný rituál. Fotografie v knihe dokumentujú silného, odhodlaného človeka, ktorého neopúšťa nádej a viera. Človeka hladného po dobrodružstve.

Forma: Kniha obsahuje originálne kresby šamana *Blackhorse* z kmeňa *Navajo*, čo napomáha dodať autentický charakter. Uprostred knihy je zastúpená séria fotografií, ktorú nafotil Roman Franc v *Shiprock* (v Novom Mexiku). Celková červeno-čierna farebnosť a kombinácia písma *Typefaces F Grotesk* a *Caslon 1821* navodzujú indiánsku atmosféru. Netradičná väzba dodáva šmrnc a príjemne podporuje vyznenie fotografií. Publikácia získala ocenenie Nejkrásnější české knihy 2016. (Nedvěd © 2020)

Koncept: Pavel Jurda, Roman Franc, **Text:** Pavel Jurda, **Fotografie:** Roman Franc, **Obrazová redakcia:** Lucia L. Fišerová, **Preklad:** Sylva Ficová, Michael Beauchamp, **Grafická úprava:** Milan Nedvěd, **Vydavateľstvo:** selfpublished by Roman Franc, Institut tvůrčí fotografie Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě, **Počet strán:** 80, **Rok vydania:** 2016, **Väzba:** švajčiarska, **Rozmer:** 210 × 253 mm.

Obr. 50–52 Jmenuji se Hladový Bizon (zdroj: súkromný archív Romana France © 2020)

Obr. 53 Pohľadnice ku knihe Jmenuji se Hladový Bizon (zdroj: súkromný archív Romana France © 2020)

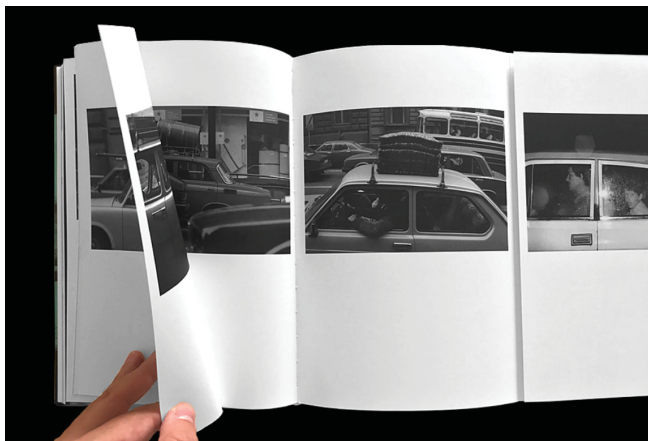
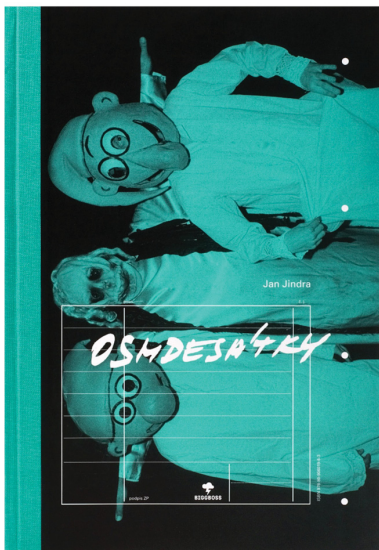
OSMDESÁTKY

Obsah: Kniha českého dokumentárneho fotografa Jana Jindra prezentuje obdobie osemdesiatych rokov minulého storočia v Československu. Jan Jindra vo svojich fotografiách verne, bez akéhokoľvek prikrášľovania zobrazuje fenomény doby. Jeho tvorba nesie špecifický charakter doby, ktorý sa však v mnohom odkláňa od vtedajšej dokumentárnej fotografie. Zachytáva niekoľko nosných tém (*Silvestry v hotelu Jalta*, kde sledoval bujaré večierky podivných postáv okolo Václava, súbor *Noční vlaky*, nafotené počas ciest v jedálnych a lôžkových vozňoch, alebo *Chalupáři*, z ktorých srší irónia a kritika spoločnosti.

Forma: Čiernobiele fotografie radené v jednotlivých kapitolách podľa témy za sebou bez akéhokoľvek textu nechávajú priestor k zamysleniu a vyzneniu ich podstaty. Texty sú obsiahnuté na začiatku úvodným slovom a na konci knihy v rozhovore s autorom. Typografia pôsobí minimalistickým, čistým dojmom s použitím jedného fondu. Značná veľkosť písma je príjemná na čítanie a neunavuje oko. V knihe sú akoby skryté interaktívne časti, ktoré si čitateľ môže rozložiť do dlhého pruhu za sebou idúcich fotiek. Kniha je zabalená do poloplátenej pevnej väzby. (Osmdesátky © 2020)

Koncept: Jan Jindra a Tomáš Pospěch, **Text:** Jan Jindra a Tomáš Pospěch, **Fotografie:** Jan Jindra, **Preklad:** Derek a Marzia Paton, **Grafická úprava:** Milan Nedvěd, **Vydavateľstvo:** BiggBoss, **Počet strán:** 160, **Rok vydania:** 2016, **Väzba:** pevná V7, **Rozmer:** 185 × 270 mm.

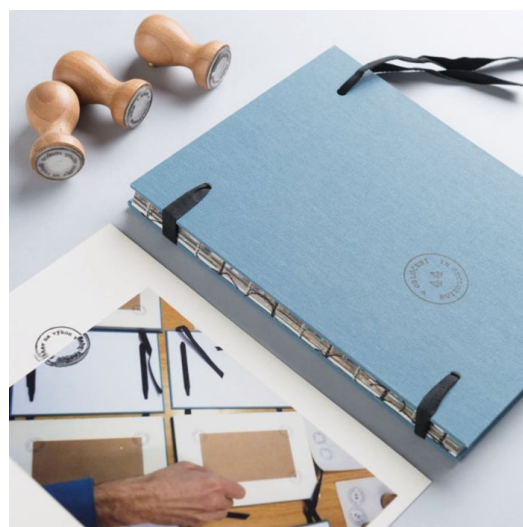
Obr. 54–59 Osmdesátky (zdroj: Biggboss © 2020)

2.1.7 → 2017

SPIS 44 / V ODLÚČENÍ

Obsah: Výnimočná fotografická kniha autorky Leny Jakubčákovej približuje životy slovenských väzňov. Kniha je plná tichých príbehov. (Spis 44 © 2020)

Forma: Kniha je veľmi precízne vypracovaná a zabalená do modrého plátna asociujúc farbu a materiál väzenských košiel. Séria farebných fotografií so silným sociálnym podtextom je umiestnená na spadávku, čo diváka akoby vtiahne do vnútra. Grafické riešenie knihy odkazuje na prostredie väznice vo viacerých ohľadoch, ako napríklad zvolením písma *Courier*, doskami knihy,

Obr. 60–63 Spis 44 (zdroj: ArtAttack © 2020)

ale aj vytvorením špeciálnych pečiatok, ktoré sú použité na obálke ale aj vo vnútri knihy. V roku 2018 sa táto fotografická kniha umiestnila na prvom mieste v súťaži *Cena za národný dizajn* v kategórii *profesionálneho dizajnu*.

Koncept: Lena Jakubčáková, Samuel Čarnoký, **Fotografie:** Lena Jakubčáková, **Grafická úprava:** Samuel Čarnoký, **Vydavateľstvo:** Dive Buki, **Počet strán:** 100, **Rok vydania:** 2017, **Väzba:** pevná s otvoreným chrbátom, **Rozmer:** 175 × 230 mm.

NAIL ART. SPACE FOR SALE

Obr. 64–68 Nail Art (zdroj: Peter Fabo © 2020)

Obsah: Obsiahnutý výber fotografií renomovaného fotografa odhaľuje jeho rôzne prístupy v tvorbe. Spojenie abstraktných farieb zameraných na výraznú farbu alebo presne definovaný geometrický tvar, s rýchlymi zábermi z každodenného života.

Forma: Po otvorení obálky knihy, ktorá má aplikovaný parciálny lak čím ešte viac podčiarkuje absurdný názov, začína pásmo za sebou idúcich veľkých farebných fotografií. Sú jasné, žiarivé a dvojice medzi sebou komunikujú. Vytvára sa tam zvláštny kontext. Na záver je umiestnený text, ktorý je od fotografií oddelený tak, aby nerušil náväznosť akéhosi príbehu.

Koncept: Peter Fabo, **Text:** Mikuláš Brázda (M.), František Fekete, Kamil Nábělek, **Preklad:** Alžběta Soperová, **Fotografie:** Peter Fabo, **Grafická úprava:** Petr Bosák, Robert Jansa (2017 Designers), **Vydavateľstvo:** UMPRUM, **Počet strán:** 160, **Rok vydania:** 2017, **Väzba:** brožovaná, **Rozmer:** 210 × 300 mm.

2.1.8 → 2018

ANONYM 1968–1984

Obsah: Séria fotografií predstavuje výber zo siedmich rodinných albumov obdobia 1968–1984, zakúpených náhodne cez internet. Jednotlivé snímky však pôvodný majiteľ narušil a vyrezal z nich tváre všetkých zachytených osôb. Nie je úplne jasné, čo tým zamýšľal, ale dá sa domnievať, že chcel fotografie iba anonymizovať. A možno sa za týmto činom skrývali iné pohnútky. Každopádne vzniklo vizuálne veľmi ojedinelé dielo a svedectvo o živote v normalizačnom Československu. Nevedomky je tak naznačená paralela s výpoveďou o spoločnosti, v ktorej bola osobná identita cielene potlačovaná a maskovaná. (Anonym © 2020)

Obr. 69–70 Fotografie z knihy Anonym 1968–1984 (zdroj: TakeTakeTake © 2020)

Obr. 71–73 Anonym 1968–1984 (zdroj: TakeTakeTake © 2020)

Forma: Kniha ukrýva čiernobiely obrazový materiál bez akéhokoľvek popisného textu. Fotografie s vyrezanými fragmentmi vzbudzujú bezmenný charakter, čo formálne dopĺňa čierne podkreslenie fotografií. Obálka, opäť s čiernobiely fotografiou, má špeciálnu úpravu čiže materiál je tak odolný voči znečisteniu a pôsobí netradične.

Koncept: Vyšehradskej jezdec, **Fotografie:** archív neznáameho autora, **Grafická úprava:** Take Take Take, **Vydavateľstvo:** Nikola Klímová – Take Take Take, **Počet strán:** 112, **Rok vydania:** 2018, **Väzba:** brožovaná V4, **Rozmer:** 165 × 235 mm.

ŽENY 60+

Obsah: Kniha *Ženy 60+* s podtitulem *Už nic nemusím, ale můžu hodně* zobrazuje 10 velmi inspirativních příběhů českých žen ve věku po šedesátém roku života, které jsou stále aktivní a cílevědomé. Fotografa Libuše Jarcovjáková určité období navštěvovala a zachytávala tyto podnetné ženy, z čeho vznikl fotografický dokument obsiahnutý v knižce.

Obr. 74–77 *Ženy 60+* (zdroj: ArtMap © 2020)

Forma: Téma žien je znázornená obsahovo ale aj formálne a to predovšetkým na prvý pohľad výraznou ružovo-fialovou farebnosťou. Žiarivé priame farby sú použité aj v typografii, ktorá kombinuje sadu bezserifového písma Siri a serifového písma Ivar. Jednoliata sadzba zalomená do jedného bloku na stranu pôsobí kompaktno. Obálka je poňatá odvážnymi výsekmi, ktoré prechádzajú do zloženej klopky. Z vonkajšej strany je vidieť žiarivú ružovú farbu jednak na obálke, tak aj na otvorenom chrbáte knihy šitým čiernou niťou. Kniha vyšla v *nakladateľstve wo-men* v grafickej úprave Jakuba Wdowky.

Koncept: Pavla Frýdlová, Jakub Wdowka, **Text:** Pavla Frýdlová, Barbora Baronová, **Fotografie:** Libuše Jarcovjáčková, **Grafická úprava:** Jakub Wdowka (Artbureau), **Vydavateľstvo:** wo-men, **Počet strán:** 224, **Rok vydania:** 2018, **Väzba:** brožovaná s otvoreným chrbátom, **Rozmer:** 135×210 mm.

HAREDIM

Obsah: Dokumentárne dielo mladej fotografky nahliada do každodenného života uzavretej ortodoxnej skupiny židov v Jeruzaleme. Zachytáva dôležité židovské sviatky, ale aj dianie bežného dňa bez akéhokoľvek pátosu. Čiernobiele fotografie predovšetkým odkrývajú takmer neznámy svet žien tejto komunity, čím je kniha ešte cennejšia.

Obr. 78–82 Haredim (zdroj: Nakladatelství Blízko © 2020)

Forma: Na prvý pohľad zaujme kniha netradičnou obálkou, ktorá je tvorená čiernym plátnom potlačeným metalickou striebornou farbou. Ako motív je zvolená úvodná fotografia doplnená bielm písmom. Menší formát knihy orientovaný na šírku sa prispôbuje vnútornému obsahu, teda fotografiám. Vo vnútri sa odohráva príbeh fotografií rozdelených do menších tematických blokov, ale aj práca s čiernymi a bielymi stranami. V porovnaní s vekom autorky a veľmi pútavým obsahom knihy, je celkový dojem veľmi formálny a konzervatívny, čo však podporuje vážnosť témy.

Koncept: Eliška Blažková, Jan Havel (Belavenir), **Text:** Judita Matyášová, **Fotografie:** Eliška Blažková, **Editor:** Jan Jindra, **Grafická úprava:** Jan Havel (Belavenir), **Vydavateľstvo:** Blízko, **Počet strán:** 208, **Rok vydania:** 2018, **Väzba:** pevná V8, **Rozmer:** 240 × 170 mm.

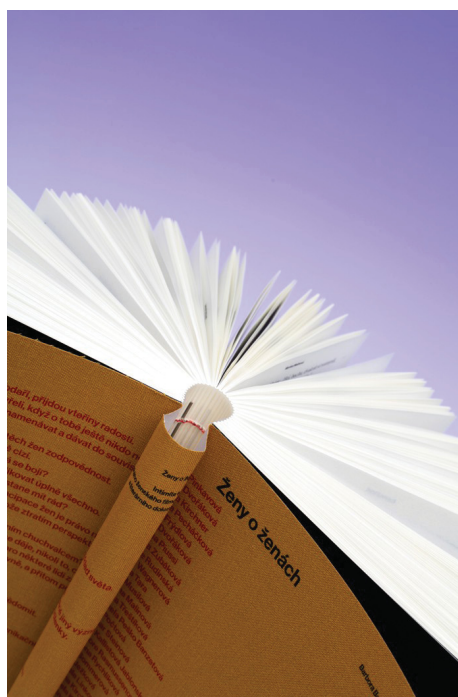
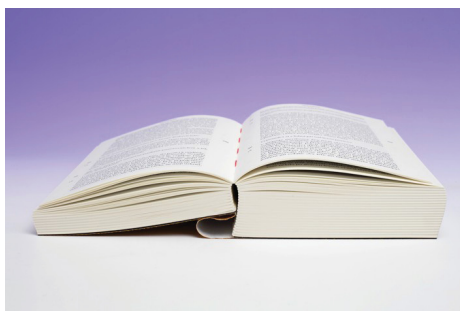
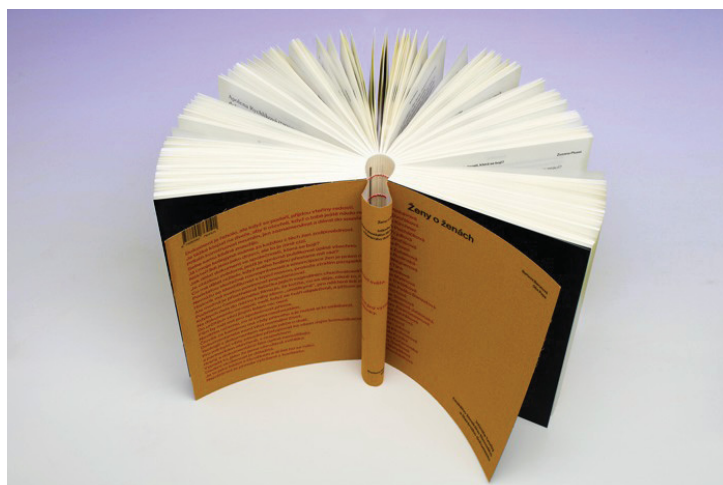
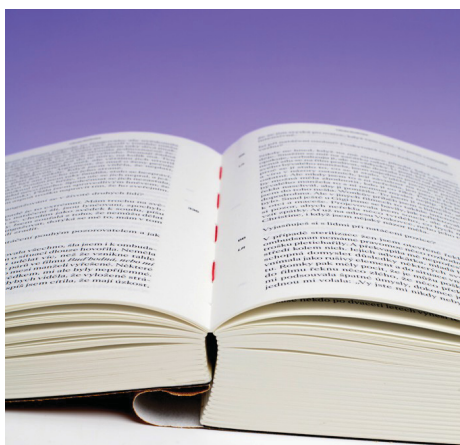

2.1.9 → 2019

ŽENY O ŽENÁCH

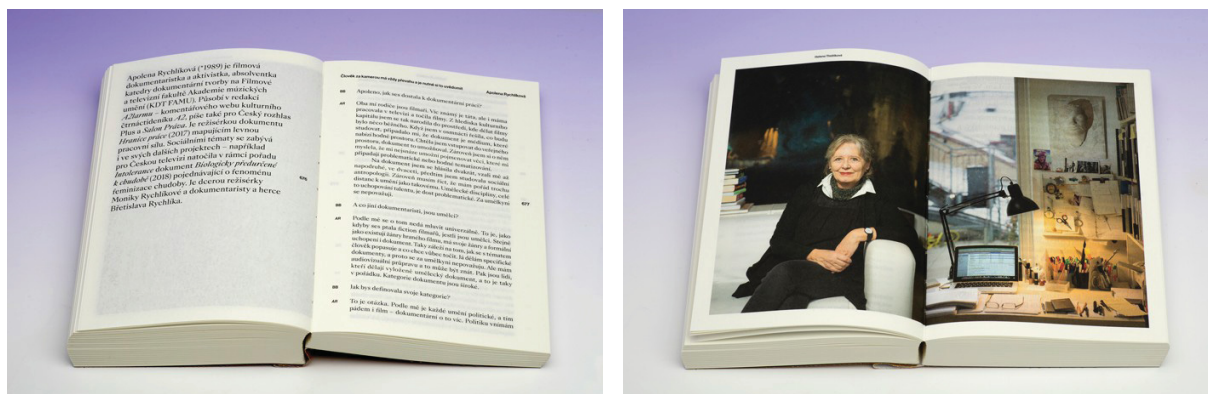
Obsah: Kniha s podtitulom „Intimita tvorby českého ženského filmového a literárního dokumentu“ prináša pútavé rozhovory s 29 dokumentaristkami z Českej republiky. Príbehy žien z rôznych sfér odborov, ktoré napokon spája téma dokumentu. (Ženy o ženách © 2020)

Forma: Rozhovory sú pojaté veľmi zaujímavým layoutom, ktorý je vhodný na dlhé čítanie, čomu dopomohol aj príjemne intímny formát knihy. Použitie plátna na mäkkých doskách a typografia na obálke presahujúca cez chrbát knihy, dodáva netradičný a zároveň moderný vzhľad. Kniha bola označená ako *Nejlepší práce na FMK UTB za rok 2019* v ocenení *Cena rektora Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně 2020*, a bola nominovaná v súťaži *Nejkrásnější české knihy roku 2019* v kategórii *Odborná literatúra*.

Obr. 83–86 Ženy o ženách
(zdroj: Pauline & Adela © 2020)

Obr. 87–88 Ženy o ženách (zdroj: Pauline & Adela © 2020)

Koncept: Barbora Baronová, **Text:** Barbora Baronová, **Autor rozhovorov:** Barbora Baronová, **Fotografie:** Dita Pepe, **Editori:** Kateřina Kadlecová, Eva Vlčková, Veronika Benešová Hudečková, **Preklad:** Sylva Ficová, **Grafická úprava:** Adéla Svobodová, **Vydavateľstvo:** wo-men, **Počet strán:** 992, **Rok vydania:** 2019, **Väzba:** V4, **Rozmer:** 135 × 190 mm.

POVOLÁNÍ: ŠEDÁ

Obsah: Monografia predstavuje ucelený pohľad na tvorbu Kateřiny Šedej, ktorú ťažko zaradiť do špecifického odvetvia výtvarnej činnosti, no dá sa povedať, že jej práca má blízko k sociálnej architektúre. Špecifickým prvkom je hľadať konflikty a spájať ľudí. Jednou z charakteristických vlastností autorky je odvaha meniť, nabúravať a posúvať hranice na prvý pohľad banálnych, či normálnych vecí každodennosti. Postup práce sa mení podľa miesta a komunity, v ktorej projekt vykonáva. Väčšina týchto počinov sa odohráva v reálnom čase a preto ako záznam akcie slúži dokument v podobe fotografií alebo videa.

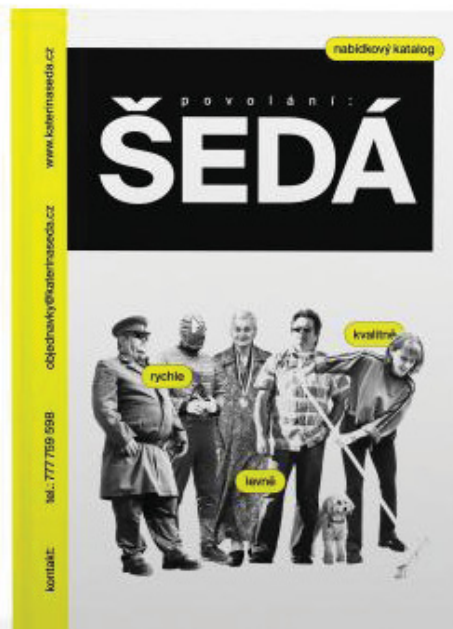
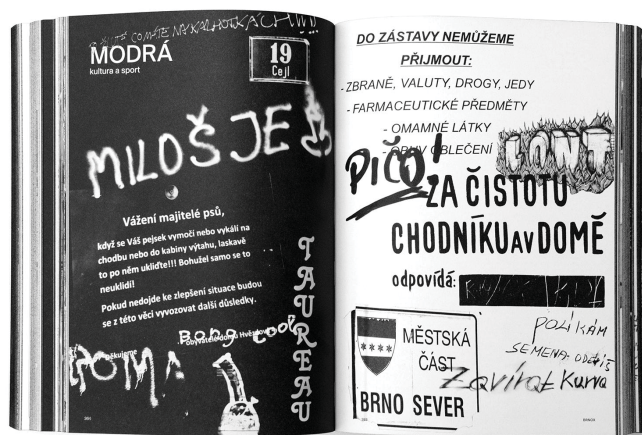
Obr. 89 Povolání: ŠEDÁ (zdroj: ArtMap © 2020)

Obr. 90 Povolání: ŠEDÁ (zdroj: ArtMap © 2020)

Forma: Formálna stránka asociuje ponukový katalóg, telefónny zoznam či inzerciu, hlavne vďaka designu na obálke. Štruktúra publikácie odpovedá jedinečnosti a zároveň solitérnosti jednotlivých diel. Z toho dôvodu je každý zo štrnástich projektov umiestnený do samostatne uzavretej kapitoly. Každá kapitola sa však zámerne líši spôsobom grafického spracovania výrazného layoutu, čo dopomáha podtrhnúť tematiku a pestrosť projektov. V závere sú použité rozhovory, ale aj texty teoretikov umenia, ktoré bližšie približujú dané myšlienky diela. Kniha vyzerá skutočne ako tehla, čo dodáva na pociťte pevná väzba orezaná na blok a zafarbená pomerne hutná orieзка čiernou farbou. (Povolání: Šedá © 2020)

Koncept: Kateřina Šedá, Yvona Ferencová, Kristína Drinková, **Text:** Fanni Fetzer, Hana Jirmusová Lazarowitz, Milena Kalinovská, Vladimír Kokolia, Adam Szymczyk, Kateřina Šedá, Paula Toppila, Hamza Walker, **Autori rozhovorov:** Yvona Ferencová, Jana Klusáková, Miroslav Maixner, Aleš Palán, **Fotografie:** Martin Hlavica, Michal Hladík, Roman Franc a ďalší, **Redakcia:** Lucie Faulerová, **Editori:** Kateřina Šedá a Yvona Ferencová, **Preklad:** Kateřina Danielová, Martina Dvořáková, Ivan Gutierrez, **Grafická úprava:** Kristína Drinková, **Vydavateľstvo:** Galerie výtvarného umění v Ostravě, **Počet strán:** 736, **Rok vydania:** 2019, **Väzba:** pevná V8 s farebnou oriezkou, **Rozmer:** 185 × 255 mm.

Obr. 91–94 Povolání: ŠEDÁ (zdroj: GVUO © 2020)

3 INTERVIEW

3.1 Grafik + fotograf

Fotografická kniha je velmi specifické médium, ktorého zrod je závislý na širokom spektre krokov procesu ale aj na myšlienkových stratégiách. Zároveň je s takouto knihou spätá dôležitá etapa, ktorou je *spolupráca* a prepojenie profesií. Začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia je v súčasnom umení a designe vidieť zásadný obrat ku spolupráci. Umelci a designeri kladú väčší dôraz na kolektívne projekty či participatívne metódy, vďaka ktorým vznikajú komunity spoluautorov. Osobne ma veľmi lákalo zmapovať podoby a prejavy *umenia spolupráce* v súčasnom českom a slovenskom designe.

3.2 Rozhovory

K intenzívnejšiemu oboznámeniu sa s témou slúžia rozhovory s ľuďmi, ktorí v tejto sfére majú reálne skúsenosti. Do rozhovorov boli zahrnutí grafickí designeri, fotografi, kurátori, pedagógovia a nakladatelia, ktorým knižné médium nie je cudzie. Pre väčšiu pestrosť názorov boli vybrané osobnosti rôznych generácií z Česka a Slovenska. Otázky sú zamerané na rôzne oblasti ako napríklad: knižná tvorba, zdroj inšpirácie, proces práce, vízia, ale hlavne sféra spolupráce. Prepis rozhovorov je kvôli autenticite ponechaný v pôvodnom jazykovom znení.

Cieľom rozhovorov je zmapovať aktuálnu situáciu v tvorbe kníh, zmýšľaní nad knižným či fotografickým médium a to predovšetkým sa dozvedieť viac o spolupráci v odbornej praxi. Dvadsať oslovených tvorcov sa na knihe neraz podieľalo, ale každý toto médium vníma trochu iným spôsobom.

3.2.1 Imrich Veber

*1987, **Vítkov** – fotograf, dokumentárny umelec

Ukončil štúdium fotografie (Institút tvůrčí fotografie SLU, Opava) a dejín umenia (Katedra dějin umění FF UP, Olomouc). V súčasnosti nachádza možnosti využitia dokumentárneho jazyka a beletrie, tento prístup využíva v dielach, ktoré komunikujú v súčasnom prostredí. Zaujíma sa o priestor, spoločnosť a podmienky, v ktorých žijeme. Vytvoril niekoľko kníh, ako napríklad *HOMOurban* (2012), *BLOK 62* (2015) alebo *Mejdan podle plánu / Merry-making according to plan* (2016).

Čo pre teba znamená kniha?

Existuje takový klasický názor, že *výstava se sundá, ale kniha zůstane*, tak to mi pripadá trochu málo. Možno je zbytočné, aby tady bylo něco navěky. Mně spíš kniha přijde zajímavá z hlediska fixace. Kniha je médium, které se zafixuje v ten daný čas a tak zůstane, je neměnná. Baví mne

taky, že je pomalejší a potřebuje nějaký ten čas než vznikne. Kniha vyžaduje nějakou spolupráci a je tam spousta produkčních kroků, které mě sice trochu otravují, ale pak člověk zjistí, že ho to nakonec baví. Ale musím říct, že teď mě kniha už tak moc nebaví. *Ťahanovce* jsou vlastně poslední kniha a ta vyšla v roce 2017 na jaře, takže je to už dost dlouho. Teď sice budu dělat nějakou maketu, ale to vnímám spíš jako autorskou knihu. Čili je určená na to, aby si člověk zformuloval to, co zrovna řeší a nějak ho to donutilo vměstnat to do něčeho. Uzavřít ten soubor.

Funguje to u teba tak, že akonáhle knihu vydáš a máš ju hotovou, tá téma je pre teba uzavretá a už sa chceš venovať ďalšej?

Ano, tady s těma věcmi to tak bylo, že ten soubor vznikal pro tu knihu nebo případně výstavu. Ale teď to už mám tak, že už třeba dva nebo tři roky člověku běží hlavou něco, na co bych chtěl reagovat a tadyta maketa, kterou chystám jenom zformuluje to všechno, co člověk nějak řeší. Takže vytvoří jenom takový mezník, ale ta věc půjde dál. Starší projekty vznikaly tak jak jsi říkala, akorát já mám ještě tu blbou vlastnost v tom, že mě ta kniha přestane zajímat i jako ona – kniha jako taková. Prostě teď to leží ve sklepě a nestarám se o to vůbec. Což je asi ta chyba, že by to teprve mělo začít když se ta kniha vydá, potom má člověk začít řešit co s ní a někde to prodat. A mě to právě v ten moment přestane zajímat.

Nerozmýšľal si ohľadom propagácie osloviť niekoho iného?

Ne, to mě taky moc nenapadlo. Knihu *HOMOurban*, vydával Tomáš Pospěch, ten začal dělat takové nakladatelství a tam byla dohoda, že on se postará o distribuci. Takže to dával do knihkupectví. Ty knížky jsou někde k sehnání, ale není jich rozhodně mnoho. Kdyby si člověk dal za cíl to někde distribuovat a mít to jako marketingový plán, tak se určitě k tomu bude stavět jinak, než takhle. A druhá věc je, že jsem na všechny projekty měl granty, což vnímám sebekriticky z důvodu, že to člověka tolik nemotivuje.

Ale o granty sa tiež musíš dlhodobo snažiť, nedostaneš ich zadarmo, nie?

No to je taky fakt, že ten grant není o tom, že by člověku spadl do klína. Je to odraz nějaké dlouhodobé práce.

Na viacerých knihách si spolupracoval s grafikom Jakubom Wdowkom. Zaujímalo by ma, ako vnímaš túto spoluprácu?

Já jsem se ke Kubovi dostal přes Tomáše Pospěcha, takže to byl další přínos Tomáše, že nás spojil s Kubou a my jsme spolupracovali dál. Jednak si rozumíme lidsky, i když se vídáme jednou za čas, a že si tak nějak nevadíme. Protože to je taky důležité, že se ty lidi pochopí. Já jsem většinou za Kubou už přišel s docela přesnou představou, jak by třeba to celé mělo vypadat. Pod designem je podepsaný Kuba samozřejmě, ale dost často ty věci vznikaly po nějakých rozhovo-

rech nebo sezeních. A vlastně u těch *Ťahanovic* jsme se u grafického designu uvedli oba. Protože to jsem dělal s Katkou Rybnickou a tam jsem měl pocit, že to s čím přicházím já, je už tak moc, že by u designu měli být uvedeni oba. Přece jen u věcí, co jsem dělal s Kubou, tak on toho dělal určitě víc, plus samozřejmě příprava do tisku a všechny tyhle věci a od toho nápadu to posouval znatelně. Zatímco s Katkou to byla taková diskuze, že člověk věděl jak to má vypadat a vlastně spolu jsme to ladili v mnohem menších detailech, než třeba před tím.

Boli pri tvorbe knihy potrebné osobné stretnutia, alebo sa dalo pracovať online?

Já se radši vídám s lidmi fyzicky. Jenomže tím, že on je v Praze, já jsem v Opavě, se tak často vídat nemůžeme, ale když se ta kniha dělala, tak jsme se vídali opakovaně. Nebylo to tak, že bychom si sedli jednou a pak to řešili všechno na dálku.

S Jakubom ste spolupracovali na knihe *Mejdan podle plánu*. Prečo si sa rozhodol vytvoriť práve túto knihu? Aké fázy práce zahrňal proces tvorby knihy?

Tady mám takové studentské věci, které tomu předcházely. I když to dnes vnímám jinak, tak já jsem začal fotit tradiční dokument. A jedna z těch věcí jsou i handicapovaní, co mám pocit, že si každý začínající dokumentarista chce nějak vyzkoušet, je to možná i atraktivní nebo zajímavé. A já jsem byl jeden z nich. V Opavě je velké sociální zařízení, jmenuje se *Marianum* a já jsem tam už v roce 2008 začal chodit fotit. Shodou okolností jsem přišel v době kdy to sociální zařízení procházelo transformačním procesem republikového významu a jedna z věcí, kterou oni potřebovali řešit byla dokumentace, co se tam děje. Takže jsem přišel ve správnou dobu, protože jsem se jim zrovna hodil. Taky, shodou okolností ředitel hrál na hudební nástroj a učila ho manželka Jindřicha Štreita, takže on s tou dokumentární fotografií měl nějakou zkušenost. Takže jsme se dohodli, že mě tam nechá fotit. Já jsem tam pak po dobu osmi let chodil fotit a bylo to rozdělené do takových tří bloků. Já jsem jim to hlavně všem nasliboval, že tu knihu udělám, takže jsem to bral jako takový závazek a zároveň jsem měl pocit, že dokud to neuzavřu tak to nebude uzavřené. Chtěl jsem si vyčistit stůl, uzavřít to a jít dál. Celá ta transformace spočívala v tom, že se ty lidi mechanicky přestěhují do menších domů a bytů a budou žít jako normální lidé. Měl jsem pocit, že ne každému to pomohlo, takže ta kniha není ani vystavěna lineárně, že by to vedlo od špatného k lepšímu, ale je spíš zacyklená. Není úplně poznat z čeho se vychází a kam se jde. A v tu dobu to byla i trochu kritika toho procesu, není to tam nějak explicitně, ale myslím, že je to možné mezi řádky číst.

Kolega Lukáš Bártl, který je historik, psal text a spolu jsme ty fotografie vybírali, protože si myslím, že je víc na takový tradiční dokument, takže jsem to s ním víc řešil. A potom když jsme to řešili s Kubou, tak jsem měl ten výběr už udělaný. Na vazbě jsme se shodli, já jsem s tím přišel, že chci aby ten hřbet byl odkrytý a nechtěl řešit desky. Pak Kuba vymyslel to, že by se ten text vyhodil ven na obálku, protože jsem chtěl aby na začátku nic nebylo a člověk skočil hned do těch fotek.

Čo ťa na tvorbe kníh najviac baví a čo ti naopak prináša najviac starostí?

Nejvíc mě na tom baví když vznikají, baví se s grafickými designery to mě baví a jakmile to vyjde z té tiskárny, člověk to dostane z té tiskárna, tak mě to přestává úplně bavit. Vážně, jakmile je to hotové, člověk si řekne a co dál a jde dál. Takže nevím jestli by neměl skončit maketou, ten zážitek by byl stejný a bylo by to levnější.

Väčšina kníh, ktoré opisuješ vznikla tak, že najskôr si mal fotografie a následne si sa rozhodol vytvoriť knihu. Bolo to niekedy aj naopak?

Spíš člověk ví, že by na konci ta kniha mohla vyjít, ale ne tak, že bych si řekl udělám knihu a teď budu přemýšlet co by tam asi bylo, to ne. Byla třeba situace, kdy jsem ilustroval knihu. To souvisí i s Marianem, protože to byl klášter a původně to bylo sociální zařízení, které měly řádové sestry. Je tam i klášterní kaple a v té kapli sloužil Josef Veselý, psal básně, byl opavský děkan a známý pán. On mě zaregistroval, když jsem fotil Marianum. Jednou jsme se tak bavili a řekl, že by jsem mohl ilustrovat jeho básně fotkami. Mezitím zemřel, tak já jsem potom knížku udělal s jednou z těch řádových sester, sestrou Klárou, jako takovou vzpomínku na něho. A potom ještě kniha *HOMOurban* částečně tak vznikala. Já jsem odjížděl na Erasmus, měl jsem pár fotek, zažádal jsem o grant a ten jsem dostal. Takže mně bylo jasné, že během toho roku bych měl udělat knihu. Spousta fotek teda vznikla až v roce 2012, když mi bylo jasné, že z toho ta kniha bude.

Čo ťa podnietilo pracovať s archívom fotografií na projekte a knihe BLOK 62?

To byla moje diplomová práce a jak je člověk ve školním prostředí, tak podléhá různým trendům. Já si myslím, že to byla jedna z vln v tom dokumentu, kdy každý používá archiv, tak jsem to chtěl zkusit taky. Akorát co je jiné, tak tam z toho archivu není moc fotek, řada z nich vznikala normálně v tom čase, jen se měly tvářit jako archiv. Takže to mělo znejistit diváka, že se to odvyprávělo skrz částečně fiktivní archiv. Ještě jsem si tam hrál s datumovkou, sháněl jsem kompakt s datovací stěnou. Dokonce je tam špatné datum nějakých osmdesátých let, kdy foťáky s tou datovací stěnou ani neexistovaly.

Je to odfotoграфované na viacerých miestach?

Jo, je to taková směs. Ale je tam spousta fotek autobiografických anebo z našeho rodinného alba. Mělo to být o generaci lidí, která na tom sídlišti vyrůstala nebo ještě žije.

Čo ťa pri tvorbe najviac inšpiruje a ovplyvňuje?

To nevím, já mám pocit, že už netvořím. Nebo asi ještě jo, ale jakmile člověk skončí v té škole, tak je to potom do značné míry i práce se spoustou administrativy. Anebo má člověk hlavu rozdělenou mezi nápady studentů a nápady svoje. V ideálním případě by univerzita měla být taková laboratoř toho, že tady má člověk prostor zkoušet i to, co nemůže fungovat ale může

fungovat někdy jindy. A inspirace je pro mě úplně každodenní běh situací a všeho co se děje, buď bezprostředně mě anebo okolí, anebo v médiích a věcech, které proudí kolem nás. Potom i dost beletrie, nebo hudba.

Takže čítaš veľa kníh?

Snažím se číst. Nemyslím si, že čtu moc, určitě bude řada lidí, kteří čtou mnohem víc. Mám pocit, že když otevřu dobrou knihu, tak si říkám jak to člověk mohl takhle napsat. Kde se to vezme, že člověk vytvoří takovou větu, která je skvělá. Tak jsem si řekl, že kdyby se člověku podařilo vytvořit něco takového v tom obraze, tak by to byla paráda. Teď jsem četl Nesmrtelnost od Kundery. V souvislosti s Kunderou jsem narazil na termín *filozofický román*, tak mne zajímá, jestli by mohl existovat *filozofický dokument*.

Plánuješ sa venovať knihám aj ďalej?

Asi jo, ale spíš to potřebuje čas. Protože to vznikání je tak dlouhodobé, že mám pocit, že si člověk pak potřebuje oddechnout. Obdivuji a zároveň nevím, jestli je to vůbec zdravé, když někdo dělá těch knih hodně najednou anebo hodně za sebou, teď myslím z hlediska umělce, ne grafického designera.

3.2.2 Milan Nedvěd

*1978, Praha – grafický a knižný designer

Absolvoval štúdium grafického designu (Rhode Island School of Design, USA). V súčasnosti vedie už ôsmy rok *Studio Milan Nedvěd* a často spolupracuje s editormi, spisovateľmi, fotografmi, ilustrátormi, či kurátormi. Preferuje knižnú tvorbu s dôrazom na typografiu. V jeho portfóliu nájdeme knihy ako napríklad: *Slečny* (2012), *Intimita* (2015), *Osmdesátky* (2016), *UNES-CO* (2018) a mnoho ďalších. Je držiteľom mnohých ocenení za knižnú úpravu výtvarných publikácií v Česku i zahraničí.

Záber tvojej tvorby je pomerne široký. Aký podiel a váhu má v tvojej tvorbe knižný design?

Teď asi klíčovou, protože mě to baví nejvíc. K tomu člověk přišel nějak přirozeně. Já jsem začal dělat digitální design, ale to už je asi deset, patnáct let zpátky. V té době digitální design nebyl tak odborný jako je dneska, tenkrát byl grafik trošku jako programátor, musel mít nějaké technické znalosti... Nebylo to popravdě to, co mě bavilo. Ta technická stránka není tak atraktivní pro někoho, koho spíš baví ty výtvarné věci a co byl můj zásadní problém, že je to nehmatatelné. A hlavně ještě ten internet má velmi krátký život, spousta věcí se mění, neznám weby, které by existovaly po patnácti letech a vypadaly stejně. Takže jak člověk pracoval v agenturách, většina věcí byla krátkodobé

životnosti. Já jsem neměl žádné grafické, výtvarné vzdělání, takže tam byl zájem o ten obor jako takový a člověk čím dál tím víc pronikal do klasického grafického designu. Občas i suploval ty role, že dělal například internetové stránky a ty firmy taky potřebovaly něco papírového, takže se to taky udělalo, ale v tom plaval, protože to pro člověka bylo nové medium. Pak se samozřejmě člověk dostane k těm identitám a k věcem, ke kterým měl už respekt, takže to probudí zájem se v tom vzdělávat. Já jsem postupně tohle utlumil. Myslím, že jsem se v digitálním designu v ty době dostal na vrchol. Dělal jsme pionýrské projekty jako první internetový bankovníctví pro *Českou spořitelnu*, pak pro *ČSOB*, tedy v dnešním slovníku spousta UI/UX věcí. Dělal jsem kampaně pro *Nokiu*, *ING*, *Vodafone*, podílel se na novém webu americký *Mazdy* a to už byl prostě ten level hodně vysoko na lokální trh. Já jsem odešel do Londýna a tam jsem si potvrdil to, že tohle už nechci dělat a víc mě přitahuje ten klasický grafický design. Pak jsem šel studovat do USA, tam jsem si čichl do klasické typografie a zjistil, že ten můj zájem je spíš kolem toho písma a většina projektů, co jsem dělal ve škole mířila k tomu tištěnému designu a hlavně knížkám. To se celé tak nějak přirozeně odvinulo a já jsem už nechtěl dělat nic jiného.

Čo z toho považuješ za najväčší zlom?

To, že opustíš celkem slibnou kariéru, kde máš už nějakou pozici po deseti letech a to všechno hodíš za hlavu a vydáš se studovat na úplně jiný konec světa. Takže ta Amerika byla klíčová v mnoha ohledech. Pomohlo mi to ujasnit co chci dělat, nebo spíš co nechci dělat.

Kolko kníh si už stihol vytvorit?

Nemyslím si, že je toho hodně. Já mám furt pocit, že toho člověk moc neudělal. Jestli za rok člověk udělá pět knížek, už to je na mě dost a představa, že bych třeba dělal měsíčně dvě knihy – nedokážu si to představit. Protože většina těch knih, které jsem dělal je docela dlouhodobějšího charakteru, takže nejde to sekat. Například knihu *Jan Šépk*a jsme dělali tři roky a zas *1989* byla třeba hotová za měsíc a půl, takže zase druhý extrém. Někdy je to dobře, že se to táhne, no já mám pocit, že takový ideální čas na knížku je půl roku, aby to šlo. Je dobrý od toho mít odstup, ne to dělat kontinuálně. Vždycky je dobrý dělat při tom něco jiného a pak se k tomu zase vrátit, to člověk vidí úplně jinak. Někdy si to sedne hned od začátku.

Čo ťa podnietilo vymeniť webové stránky za knihy?

Nejvíc to asi změnila Dita Pepe, protože první knížka co jsem dělal byly *Slečny* a já jí dělal v době, kdy jsem byl ještě v USA. To je docela paradox, že já jsem tu knížku udělal na dálku, všechno se realizovalo tady a i tak to nakonec dopadlo dobře.

My jsme se s Ditou znali už před tím a dělal jsem jí například webové stránky, asi pět let před tím. No a asi nevěděla koho oslovit, tak si vzpomněla na mě a tím to začalo. Pak následovaly další dvě knížky s Ditou a začaly se nabalovat další a další – například *Roman Franc*.

Ako ste sa s Romanom Francom dali dohromady a prečo ste začali spolupracovať na knihe?

S Romanem byla první spolupráce na knize Karla Nováka *Přirozeně*. On na to šel přes nakladatelství *BiggBoss*. Myslím si, že on se ke mě dostal taky přes Ditu, protože každý tiskne u *Helbicha* v Brně a já mám pocit, že jsme se tam potkali u nějakého tisku v Brně. No a pak si na mě vzpomněl. Od té doby měl Roman nějaké autorské knížky, tak jsme pokračovali. Už je to asi pět let, to je strašné jak to letí.

Keď sa na to pozrieš s odstupom času, ako hodnotíš spoluprácu s Romanom?

Teď už jsme s Romanem kamarádi, takže si můžeme do očí říct všechno. Ty začátky byly trochu opatrné, Roman potřebuje mít všechno pod kontrolou. Nenechá tě jen tak rozhodovat, on potřebuje vědět proč si se takhle rozhodla. Je schopný volat v sobotu večer jestli si náhodou nezapomněla něco dořešit.

Obecně, ve vztahu s designerem a klientem je nějaká empatie. Musíš i z těch prvních schůzek vycítit, co ty lidi chtějí, kam to směřuje. Já vždycky vidím designery, kteří to ignorují a jsou autorsky natolik radikální nebo natolik výrazné osobnosti. Nenechají si do toho vůbec mluvit a staví pomníček víc sobě než klientovi. Samozřejmě ideální je má-li klient respekt k filozofii vaší práce a dá to najevo, aby jste neměli konflikt hned od začátku, protože vy nejste jeho poskok a zároveň ty jako designer nesmíš dávat najevo aroganci, povýšenost či ho vnímat jako laika. Buduješ s těma lidmi nějaký vztah a asi není dobrý být hned vůči nim v opozici, nebo jim hned říct: bude to takhle a jestli to tak nechcete, tak odejděte. A teď zpátky k Romanovi, ten myslím, že potřebuje jen slyšet proč to tak je, proč si se tak rozhodla a jeho otázky jdou hodně do detailů.

Myslím si, že je dobré si vyzkoušet spolupráci i s jinými samozřejmě. Já netvrdím, že má jeden člověk na něco patent, ale když s těmi lidmi děláš, tak se rozvíjí spousta rovin spolupráce. První věcí je, že to pro mě musí být pochopitelné a srozumitelné, co ti lidi vlastně dělají. Ne, že by se to muselo zrovna líbit, ale musíš mít respekt a musí tě ta práce druhého člověka oslovovat. A když to tam není, tak to skřípe od začátku. Mě se vždycky líbilo to, co Roman dělá.

S Romanom si potom spolupracoval aj na ďalšej knihe. Aký bol postup práce na knihe *Jmenuji se hladový Bizon*? Snažil si sa vžiť do Romanových fotografií a na základe toho vytvorit koncept knihy?

Tam šlo nejvíc o tu hlavní postavu, toho Bizona jako takového – z mého pohledu. Protože oni ještě dělali film a nebyl to čistě knižní autorský projekt, ale bylo to spojený s tím filmem primárně. Režisér Pavel Jurda měl určitou představu jak má fungovat ten film, jak ta knížka a Romanův bonus je, že dokumentoval cestu v té Americe. Vzniklo několik fotek, které jsme pak do knížky vybrali, ale neměla to být primárně fotografická publikace. Myšlenka byla taková, že by to mělo nést něco, co se nevešlo do filmu a co by přineslo ještě něco navíc. Pak z toho lezli takové věci,

že Roman se tam skamarádil s tím šamanem a existují nějaké jeho ilustrace, takže si vybíráš ze spousty materiálu a chceš to tam mít. Těch fotek je tam nakonec jen asi sedm, osm. Bylo jich víc, ale postupně jsme došli k užšímu výběru. Nemyslím si, že ty fotky, které se tam nevešly byly špatné, ale tohle bylo tak akorát, aby to mělo tu sílu. A Roman s tím nikdy neměl problém, že by říkal, že je tam toho málo.

Ktorá fáza procesu ťa na knihe baví najviac a čo ti naopak robí najväčšie starosti?

Nejhezčí je to, když ti to přinesou hotové. Po třech letech práce, i třeba po měsíci je to vždy super moment. Pak tam člověk vidí ty chyby (*to tam nedávej*). To máš vždycky pro příště, že jsi řekneš: á sakra. Toto je ten problém toho, že ten počítač ani to, že si tiskneš makety, to nikdy nedožene ten finální výsledek. Přiblížíš se tomu třeba z devadesáti procent, ale nejde to.

Máš nějakú svoju knihu, o ktorej si dokážeš povedať, že tam chybu nevidíš?

Oni jsou chyby dvou charakterů, jsou hrubé chyby, že tam něco zapomeneš nebo uděláš něco špatně v datech, korekturách. A pak jsou chyby, které se ti nelíbí designově a ty já vidím až s odstupem. Třeba když se podívám na některé starší knížky, tak si říkám, tady jsem mohl zvolit jiné řádkování, tady zase to mohlo být větší, tady zase víc vlevo, vpravo... Trošku tě to chytne za oči. Nemáš pocit, že je to chyba, ale cítíš tam to, že by si to teď řešila trochu jinak. Myslím, že dobré je být schopný jako designer, zpětně a s nadhledem reflektovat a klidně zkritizovat vlastní práci.

Když se vrátím k těm fázím, já nemám asi oblíbenou fázi, celý ten proces je fajn. Jsou nudnější fáze, ale každá má něco do sebe. Vymyslet to – to je fajn, ale bolí to, pak je taková fáze, kterou mám rád – když už je to vymyšlené a trávíš s tím ten čas. Máš čas se s tím blíže seznámit a jít do hloubky, pohrát si s tím. Třeba většinu toho času děláš tu sazbu, hraješ si s kompozicemi – to je taková příjemnější část a u toho já vypínám mozek. Protože máš to vymyšlený, máš tam tu direkci kudy už jdeš, už jenom si s tím hraješ a máš možnost se s tím vyblbnout. Pak je další část samozřejmě ta produkce, kde se řeší tiskárny, knihárny – tam jsou jenom nervy.

Máš to s knihami tak, že akonáhle sa kniha vyrobí a je hotová, tak tú tému uzavrieš?

Asi jo, ale těch projektů je živých několik. Teď mám rozpracovaných pět, šest knížek, každá je sice v jiné fázi, ale nosím je v hlavě. A ty co jsou hotové už vypustím. Já na to třeba ani nemám čas se podívat, když mě to dodají z tiskárny, tak si to chvíli užiji, a už to musíš dát stranou protože musíš dělat další knížku.

Ako vnímaš trendy v knižnej tvorbe za posledných 30 rokov? Ako sa podľa teba zmenilo premýšľanie o knižnom designe?

Za těch třicet let, je tady například fenomén digitálních médií. Devadesátá léta byla éra digitálního všeho, bylo úžasný všechno, že nejdřív byl obdiv k těm médiím, které se okolo toho

točily a teď zpětně se to zase vrací k těm klasickým, analogovým. Ta kniha je v něčem stále nenahraditelná. To je podle mě jedno hledisko – technologický vývoj. Škola se tě snaží připravit na všechny ty technologické věci a všichni to tam řeší jaký to bude mít vliv na život designera, ale zároveň základy té profese jsou furt stejné. Pracuješ s písmem, obrazem a mění se jenom ten výstup. Takže ti lidi kromě toho, že budou umět udělat hezkou knížku, tak budou umět třeba programovat, ale ten základ tam musí mít všichni. Musí mít samozřejmě výtvarné cítění, talent, aby tu práci dělali dobře. Takže se to mění i nemění. A ty formální trendy, já třeba obdivuji holandskou školu, švýcarskou školu, protože je to skvělá práce s typografií, taková formální strohost. Já mám rád redukci, když věci nejsou přehnaně a bezdůvodně *předekorované*. Když už tam je nějaký grafický dekor, tak musí mít zdůvodnění. Nevím, či je to zrovna trend, ale jestli se dnes něco opravdu hodně vyvíjí v digitálních technologiích, tak jsou to nástroje. Když vidím kolik teď vzniká písma, jak je to snadné navrhnout nové písmo, na rozdíl od toho jak se to dělalo dřív. To taky ovlivňuje i ten vizuální jazyk v knižním designu. Například já nejsem příznivec dekoru a snažím se najít to písmo, které ten výtvarný tón nese už v sobě. Jsou neutrální písma, výrazová, expresivní písma a vždycky je to o nějakém citu, jestli se pro ten projekt hodí tohle nebo tamto. Mně osobně to písmo vystačí na to, abych dosáhl výrazu.

Jestli je nějaký trend, tak myslím, že je v autorských knihách. Dřív se tomu říkalo – kniha jako objekt a většinou to byly takový bibliofilie, které existují v jednom kuse. Teď už se ale autorská kniha chápe, že i při 500 kusech je to stále autorská kniha, to dřív nebylo. Autoři dneska obcházejí nakladatele, vydávají si knihy sami – to možná je nějaký trend, který můžeme sledovat za poslední dobu.

Myslíš, že hlavní rozdiel súčasných kníh a kníh z deväťdesiatych rokov zapríčinili limity v starších technológiách?

Těžko to takhle porovnat, protože jsou knížky z devadesátek, které vezmeš do ruky a jsou stále nadčasové, vypadají dobře i z technologického hlediska, materiálově a designově taky. Pak jsou knížky, o kterých prostě víš, že to vzniklo v devadesátkách nebo případy, že to vzniklo dneska a vypadá to jak z devadesátek. Co se týče například papíru, když vidím kolik druhů se teď vyrábí, v tom je to teď asi lepší – máš lepší možnosti. Dřív to bylo, chcete to na mat anebo na lesk.

Je v tvojej práci tvorba obálky primárny alebo finálny proces?

Záleží na knize anebo na klientovi. Někdo například přijde, že chce obálku vidět hned, aby to mohl prezentovat, což dělám nerad, protože v momentě, kdy nemáš v hlavě to, jak celá ta knížka bude fungovat. Stále to člověk vidí jak celek a obálka je taková třešnička na dortu. Takže je to nepříjemné a v důsledku děláš na něčem, co vlastně vůbec nevznikne, ale jsou taky případy, klient si řekne formát a kolik by to třeba mělo mít stran. Někdy je dobré, když máš jakoby mantinely. Často však ani absolutní svoboda nemusí vést automaticky k dobrému výsledku.

3.2.3 Tomáš Pospěch

*1974, Hranice – fotograf, historik umenia, voľný kurátor a pedagóg

V roku 1998 vyštudoval fotografiu (Institút tvůrčí fotografie SLU, Opava) a v roku 1995 dejiny umenia (Katedra dejin umění FF UP, Olomouc). Doktorandské štúdium završil v roku 2013 a docentúru v roku 2017 (Institút tvůrčí fotografie SLU) v Opave, kde pôsobí ako pedagóg. Jeho vlastná tvorba pozostáva z rozširovania rozličných konceptuálnych prístupov, ktoré sú blízke súčasnému novému dokumentu. S použitím rôznych vizuálnych stereotypov narušuje hranice tradičného dokumentu. (Pospěch © 2020) Je autorom viac ako tridsiatich kníh, napríklad: *Myslet fotografii* (2014), *Šumperák* (2015), *Osmdesátky* (2016), *Zemědělské práce – Slušovice* (2018), *Šumperák – Ztráta plánu* (2020). Vo svojich knihách sa zameriava predovšetkým na fotografiu a súčasné umenie.

Vy ste veľmi všestranne zameraný človek. Aký podiel vo Vašej tvorbe zohráva kniha?

Se mnou je to práve tak, že jsem si včas neuměl moc vybrat a nakonec se ukázalo, že to je pro mě skvělé spojení, protože jsem vystudoval dějiny umění, tak paralelně fotografii na dvou školách. Celý život to spojuji a vždycky jsem se cítil víc tím fotografem nebo vizuálním umělcem, ale když jsem viděl, že tu chybí zpracovaná některá témata, tak jsem měl tendenci tu českou fotografii zachraňovat a doplňovat to. A tím se stalo, že jsem toho vlastně nikdy moc nenafotoграфoval. Nebo nafotoграфoval, ale už to neměl třeba prostor a energii to prezentovat dál. Všechny ty další role, kromě fotografa, vznikly víceméně z donucení a nikdy jsem moc nechtěl. Typický příklad je nakladatelská činnost – jsem nakladatel, nikdy jsem jím nechtěl být a všude říkám, že jsem špatný nakladatel. Protože knihy se vydávají podle nějakého ekonomického modelu a má to generovat nějaký zisk. Mně to často zisk negeneruje (a ne proto, že to neumím, ale vlastně ani nechci). Občas se stane, že vydám knihu, která je najednou finančně úspěšná a já jsem z toho příjemně vyplakaný, ale pak zjistím, že jsem tím pádem zvolil malý náklad. Já jsem chtěl, aby ta kniha existovala, nevěřil jsem, že se bude prodávat, chtěl jsem ji pro sebe. A to byla škoda.

Není tady moc nakladatelství, které by vydala knihu. A pokud knihu vydají, celé to probíhá tak, že vy jako autor to mnoho let fotografujete, dáváte do toho strašně moc času a energie, potom musíte někde sehnat, vydělat peníze. Nakladatel vám určí grafika, určí vám jak ta kniha bude vypadat, jak bude velká, aby mu to sedělo do jeho ediční řady a zapadalo mezi ostatní knihy. Takže vznikne kniha, která je zaměnitelná s ostatními knihami. Jediné co vlastně udělá je, že tam přidá logo, pohlídá tisk a zařídí distribuci. To funguje, že 300 kusů pošlete mně do studia a 400 do *Kosmasu*, ale vlastně žádnou reklamu tomu dál neudělají. Nanejvýše zformulují tiskovou zprávu a pošlou to těm deseti lidem, kteří u nás píšou o kultuře.

Vždycky si vybírám s jakým grafikem to budeme dělat, protože grafik je hodně důležitý partner do dialogu. Když už ten grafik je, já mu dávám velký prostor, řeknu mu obecně jak tu

knihu cítím, jak bych si ji představoval, pro koho je určená, ale už mu neříkám přesně jaký bude formát, vazba, jestli tam bude žluté písmo apod. Skvělá situace – mě jako fotografa, nakladatele, kurátora je, že si vyberu dobrého grafika, nechám to na něm a potom jenom zamítám. Ale já mu to přece nebudu vymýšlet. Anebo mě ten grafik překvapí, někam to vede a hezky se to rozvíjí.

Ako ste sa teda dostali ku knihám? Kedy nastal ten zlom, že sa knihám chcete venovať?

Celé to vzniklo tak, že jsem v roce 1999 napsal diplomovou práci, kterou jsem ještě rok / dva po škole dodělával a chtěl jsem si ji vydat. Byla to kniha o architektuře na Přerovsku: *Hranice, Teplice nad Bečvou a okolí*. Tam jsem věděl, že žádného nakladatele neseženu, že proč by velkého nakladatele mělo zajímat něco takového. Kdybych oslovil město Hranice, tak mě to vydají, ale nikdo tam tomu nerozumí, ta knížka by vypadala hrozně a já se nechci prezentovat špatnou knihou. Takže jsem si založil živnostenský list, musel jsem všechno oběhat, zjistit jak se to dělá a tu knihu vydat.

Čiže nejaké osobné nadšenie a vlastná skúsenosť Vás priviedla ku knihe?

Ano, jasně. A tím, že jsem historik umění, teoretik, tak kniha byla pro mě skvělé médium k vyjadřování. Zároveň i jako fotograf nebo vizuální umělec mě velice baví médium výstavy a médium knihy, ale jsou to dva úplně jiné jazyky a oba dva jsou strašnou výzvou. Když dělám nějaký projekt, od počátku co to fotografuji, od toho prvního nápadu hledám jak s tím pracovat v prostoru galerie – v kontextu vystavování a potom hledám jak se s tím dá pracovat v prostoru knížky. Knížka je pro mě úžasná výzva, já vlastně z jedné třetiny dělám tu grafickou práci v podobě editora, který přesně určí uspořádání stran, mluví do toho jestli se u toho autora bude pracovat s dvojstránkami nebo budou fotografie malé na jednotlivých stránkách a jak se bude pracovat s jazykem knihy. Podle toho hned vybírám i fotografie a vychází to z tvorby toho autora, z toho co je mu vlastní. Takže grafikovi dodávám kompletně uspořádaný obrazový blok.

Čo je u väčšiny Vašich kníh prvotný nápad, koncept knihy alebo séria fotografií?

Vždycky to téma si o to řekne.

Na Vašej poslednej knihe, ale aj mnohých ďalších, ste spolupracovali s grafickým designerom Milanom Nedvědom. Ako ste sa dali dohromady a prečo ste začali spolupracovať?

Já jsem právě hodně dělal s absolventy ze Zlína, nebo když jsem dělal pro nakladatelství, tak oni mně dodali nějakého známého grafika, co byla často výzva. První knížku co jsme s Milanem dělali byly *Osmdesátky*. Začalo to tak, že jsme s Honzou (Jan Jindra) hledali nějakého grafika a on viděl knížky Báry Baronové a Dity Pepe, tím pádem chtěl dělat s Milanem. A já jsem taky chtěl zkusit, takže jsme se tak krásně střetli. Ještě před tím jsem se podílel na knize *Přirozeně*, kterou Milan dělal. Takže jsem spolupráci s ním trochu znal a znal jsem taky jeho knihy.

Ako by ste stručne vystihli spoluprácu s Milanom?

Jelikož s ním dělám, tak proto, že je to skvělý. Já potřebuji dělat s grafikem, který má na mě čas a zároveň jsem natolik sebekritický, že ho nechci otravovat nebo mu brát čas. Ale nějaký ten plodný čas spolu strávit musíme. Nechtěl bych dělat se špičkovým grafikem, o kterém bych věděl, že na mě nebude mít čas a hlavně mě netěší, že tu práci klidně hodí dalším svým zaměstnancům ve studiu a já ani nevím, kdo na tom dělal. Nemám s ním pak žádnou přímou komunikaci, interakci. Ta osobní chemie, aby si člověk rozuměl s tím grafikem je podle mě hrozně důležitá. Spousta historiků umění tohle neřeší a taky spousta knih vyšla špatně udělaná. Je to stejné jako v architektuře, kde 95 % domů nenavrhli žádný architekt, ale projektant. Ale když se ocitnu ve vile, kterou dělal dobrý architekt, tak se tam narovná, cítím se svátečně, je tam rázem skvělé světlo, prostor. A je dost blbých knih, tak proč dělat další.

Funguje dialóg a spolupráca medzi grafikom a editorom aj online, alebo sú podľa Vás potrebné osobné stretnutia?

Já jsem právě s grafikem měl léta problém, že když jsme se třeba sešli na snídani, aby jsme se bavili o knížce, tak to skončilo při čemkoli jiném, než při té knížce. A já jsem musel říkat: promiň, už běž domů, ať můžeme začít pracovat. Zažil jsem i moc krásný zážitek s jednou absolventkou ze Zlína Kateřinou Popelkovou. Tam ty podklady byly dodány o dva měsíce později než měly být. Já jsem jezdil po Slovinsku, fotografoval zakázku a mezitím běhal do internetových kavárnách a řídil jsem knížku. My jsme si měsíc třikrát denně psali, systematicky kontinuálně pracovali, ale nevěděli o sebe, kde se nacházíme. Grafička si myslela, že jsem v Praze, já jsem myslel, že ona je ve Zlíně a byla v Gruzii. To v devadesátkách nešlo a dnes je to naopak běžné, že když se lidi vidí, tak se vlastně ruší. Taky jsme udělali knížku, kdy to zalamovala holka v Talinu a dokonce holka, která neuměla česky.

Voňajú Vám knihy?

Já strašně rád čuchám ke knihám. Zažil jsem, že některé smrdí – že to není dobrá kniha.

Čo pre Vás kniha znamená?

Já mám takový ambivalentní vztah ke knize, protože mám strašně rád, když nic doma nevlastním. Mě věci rozčilují, mám rád velmi málo oblečení a mít v místnosti, co nejméně věcí. Nic nesbírám. A knížky jsou právě neskutečný bordel, který zaneřádí byt a proklínám je a nenávidím. Ale na druhou stranu nic lepšího nebylo vymyšleno. Audiokniha je fajn, ale když mě nějaká beletrie opravdu zajímá, tak ji potřebuji mít. Nerad si taky půjčuji knihy v knihovně, já si ji například pučím a měsíc na ní nemám čas a pak jsem vystresovaný, že ji musím dočíst a vrátit. Takže já si strašně rád knihu koupím a pak je rád posouvám dál.

Lákalo Vás vytvořit knihu (*Role fotografie*) o fotografii bez akéhokoliv obrazu?

To byla pro mě výzva a fór udělat fotografickou knížku bez fotek. Já mám rád, když je rozhovor doplněný o fotku toho člověka a vím s kým se bavím. To je takové nepsané pravidlo mít u rozhovoru fotku. Takže jsem se rozhodl, že když už se s těmi lidmi setkávám, tak jim nafotím portréty. Ale pochopil jsem, že buď se člověk soustředí na fotografování nebo na rozhovor a ne jde dělat obojí. Potom bylo vymyšleno, že tam budou tři fotky od každého autora. Teď lidi různě argumentovali, že tři je málo, že by chtěli víc, že mají bohatou tvorbu a najednou začínal nátlak. Kdyby tam byly ty fotky, tak je tlustší, byla by třikrát dražší. A najednou by byla pro úplně jiné lidi, vytvářela by jiný dojem.

Pre koho je kniha (*Role fotografie*) určená?

Původně jsem hodně myslel na studenty, jako když pozvete 22 hostů do školy. A pak a druhý cíl byl to, že my se pohybujeme v takové bublině a neznáme ty ostatní – stejně hodnotné a zajímavé bubliny. Paralelní vesmíry. Já jsem třeba dělal v Domě fotografie rozhovor s Jiřím Davidem a na tu besedu přišli *davidovci*, jeho příznivci, pak jsem dělal besedu s Karlem Cudlínem a přišli *cudlínovci*. Lidi chodí v jednom městě vedle sebe, mají stejný fotoaparát, ale neznají se. A já jsem chtěl ukázat, že i oni mají zajímavé uvažování, ale u těch besed to nefungovalo – chodilo tam hodně lidí, ale vždy jen z té určité bubliny. Tak jsem si řekl, když udělám knížku, koupí si ji třeba kvůli Koudelkovi, ale pak už si přečtou i ten zbytek. A pak byla osobní rovina, že pro mě bylo taky zajímavé seznámit se například s kriminalistickým fotografem, který celý život přemýšlí o fotografii, ale zcela jiným způsobem než jsem zvyklý.

Podľa čoho ste vyberali respondentov do knihy (*Role fotografie*)?

My jsme si právě nevybírali lidi, ale okruhy. Takže nás třeba zajímal restaurátor, tak jsme hledali všechny možné restaurátory a pak jsme si vybrali toho, který nám nejvíc vyhovoval. Zvítězil ten, kdo je dobrý reprezentant toho oboru a zároveň z kterého jsem měl pocit, že dostanu zajímavé myšlenky. Protože jsou lidi, kteří mají zajímavou fotografickou tvorbu, ale moc o tom nepřemýšlí nebo neumí o tom mluvit. Subjektivní ve výběru bylo to, že tam nejsou moji kamarádi a kolegové. Opravdu jsem se snažil, aby tam byly různé generace uvažování a s výběrem mi taky hodně pomohla Lucie Fišerová.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu pri tvorbe kníh?

Vždycky je to konkrétní téma, ten projekt. To, že o něčem uvažuješ je jak strom nebo rostlinka. Tam, kde do ty hlíny rýpeš, tak tam to vyrostne. Celý ten projekt si řekne, co s ním.

Ktorá fáza pri tvorbe knihy Vás baví najviac?

Celý průběh, ale ta kreativní část, když člověk něco zajímavého dělá. To je jak třešnička na dortu, člověk se za ní musí prokousat špatným těstem. Celé to vypadá tak, že člověk shání jenom granty, peníze, morduje se s účetnictvím. A nejtěžší věc je organizační práce a řešení peněz, to jsem nikdy nechtěl dělat. Já jsem chtěl dělat tu odbornou věc nebo si fotit, ale to tak v životě bohužel je. Ideální by bylo, kdybych sehnal nějakého kreativního nakladatele, kterého bude bavit psaní grantů a jednání. Mě na té knize taky baví, že je to pomalé a drahé médium. Například *Šumperák* jsem začal fotit v roce 2012 a vydal o Vánocích 2019. *Slušovice* jsem začal v říjnu 2009 a knížka vyšla v listopadu 2018.

Prečo ste si zaumienili vytvorit knihu *Zemědělské práce – Slušovice*? Lákalo Vás pracovať s archívom fotografií?

Ono to celé začalo tak, že když jsem začal učit ve Zlíně, tak na jedné z prvních přednášek přiběhl nějaký pán z venku, přerušil mi přednášku, a že on pracuje v divadle, kde se ruší ateliér a je tam plná skříň diapositivů. A on, že by to chtěl škole věnovat, tak jsme šli ven a z jeho kufru auta do mého jsme hodili dvě plné krabice. Když jsem přišel domů, zjistil jsem, že jsou tam rámečky celé špinavé a nějaké nafotografované krávy a ředkvičky. Hodil jsem to na půdu, tam to bylo deset let a potom jsme dělali velkou výstavu o tom jak fotografové refletovali život za socialismu. Tehdy začalo být trendy objevit vždy nějaký archiv, tak kolega Birgus chtěl taky objevit nějaký archiv. Já mu řekl, že mám na půdě starý archiv o zemědělství. Když jsem to začal procházet, tak jsem zjistil, že jsou to Slušovice. Celých těch deset let jsem měl kolegu, který se ve Zlíně na Univerzitě staral o ateliéry a byl to můj dobrý kamarád – Honza Regal. Tak jsem mu volal, že mi nějaký blázen dal archiv fotografií a musím zjistit, kdo je autorem. Dvacet minut jsme si telefonovali a Honza mi furt říkal: já fakt nevím, na nikoho nemůžu přijít, já mám pocit, že jediný kdo Slušovice fotografoval, jsem byl já. On to bral jako *chlebařinu* nebo *hnojařinu* jak se sám o tom vyjadřoval a vážil si jiných svých fotek, ne těchto kšeftů, kterými si vydělával na živobytí. Já ho přesvědčil, že by mě bavilo s ním začít pracovat, ale úplně jinak – ne jako s reklamní fotografií, ale jako s autorskou tvorbou a že ho tam začnu uvádět.

Někdy je skvělé, když si ty fotky odfotografujete sami, ale já jsem tehdy nežil. A já měl najednou příležitost v dnešní době prostřednictvím Honzy Regala a jeho fotografií zachycovat Slušovice.

Ste ochotný do fotiek zasahovať, prípadne ich narušovať v rámci konceptu knihy?

Kvůli konceptu knihy ano. Aby vysvětlil do jaké míry, v knize Slušovice je strana 189, která je roztržená. Protože tam dělali kukuřici i počítače a obojí to má stejnou strukturu, tak aby to člověk viděl. Takže do maximální míry. Třeba u knihy *Osmdesátky* je to tvorba, která je založená na konkrétních fotografiích, tak já naslouchám těm fotografiím, a když potřebují výklopy, tak je tam udělám kvůli kontinuitě. Ale nikdy bych tu fotku neořezal, nestrčil do ní písmo, protože jde

o tu tvorbu samotného autora a já mu jako editor naslouchám a snažím se ten nápad podpořit. Nemám rád samoučelnou grafiku.

3.2.4 Palo Bálik

*1977, Bratislava – typograf, grafický designer a pedagog

Vyštudoval grafický design (Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave), kde pôsobí ako vedúci Laboratória typografie Katedry vizuálnej komunikácie (Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave). Niekoľko rokov pracuje ako knižný grafik vo vydavateľstve *Artforum*. Vo voľnom čase sa venuje organizovaniu výstav, prednášok a publicistike v oblasti vizuálnej komunikácie. Je držiteľom mnohých prestížnych ocenení za knižný design. (Artforum © 2019) Vytvoril viac ako 200 knižných titulov: *Hávedník* (2015), *Telá* (2016), *Typografia a dizajn písma na Slovensku* *Začalo sa to Cyrilom a Metodom* (2017) alebo *Bydlíme!* (2019).

Vo svojej tvorbe sa zaoberáš rôznymi špecializáciami, si typograf, grafický designer, vedúci Laboratória typografie na VŠVU. Aký podiel má v tvojej práci knižný design?

Majoritný. Najviac robím knihy, najmenej reklamy a po tých rokoch ani neviem, či by som to ešte vedel. Takže hlavne knižky, publikácie, výtvarné katalógy, atď.

Čo ťa ku knihám priviedlo?

Rodičia. Moja mama bola technická redaktorka a od malička som jej neustále pozeral cez rameno čo robí. Vtedy sa ešte nepoužívali počítače a všetky texty, obrázky sa lepili ručne na makety, potom sa to fotilo a dávalo do stroja na filmy. Takže odtiaľ je ten vzťah a aj tým, že sme mali doma veľa kníh. S porovnaním s ostatnými domácnosťami, v ktorých som sa pohyboval, u nás bolo vždy viac kníh ako hračiek. Práve preto, sú pre mňa knihy dôležité aj po materiálovej stránke – dotýkať sa ich, skúmať ako sú urobené, ako voňajú, povrchy, použité materiály, pred-sádzky a prebalý. Bavilo ma sa s tým hrať, ale možno to bola len z núdze cnosť, keďže sme nemali žiadne hračky. Samozrejme ilustrované boli pre mňa zaujímavejšie a doteraz si pamätám ako tie knihy vyzerali.

Čo považuješ za najväčší zlom, kedy si sa rozhodol, že sa knihám budeš venovať aj v svojej práci?

Tam bolo viacero zlomov. Prvý veľký zlom bol keď ma oslovil vydavateľ Kali Bagala, že potrebuje nadesignovať nejaké knižky. Prvú knihu, čo som robil bol *Roger Krowiak*, to bola taká veľká vec. Potom som sa začal venovať svojej dizertačnej práci, ktorej sa venujem doteraz a pôvodne mala obsahovať pravidlá typografie. Nakoniec som zistil, že sa to nedá spraviť podľa nejakých

pravidiel, ale skôr informácií. Lepšie sa mi píše o tých segmentoch, z ktorých je typografia pospájaná. Práve slobodné vedomie, že sa nedá spraviť manuál typografie a zároveň vieme z čoho typografia pozostáva, tak to nám dáva istú mieru slobody v tej neistote. Tým, že vieme akú majú históriu tie jednotlivé veci, tým ich vieme zaradiť a lepšie používať. Potom prišiel druhý zlom, kedy som prokrastinoval popri dizertačke a okolo roku 2005 som začal pracovať pre Artforum ako knižný designer. Odvtedy to už išlo a zrazu som spolupracoval so všetkými našimi vydavateľmi.

Čo pre teba znamená kniha?

To je zaujímavé, keď to hodnotím už ako štyridsať ročný človek. Keď som chodil na strednú školu, vtedy vznikol CD-ROM, čo malo nahradiť knihy a bola to taká zaujímavá fáza, písalo sa o tom, že je to nový pamäťový formát. Kniha je určité pamäťové médium, to je bez debaty a pritom má estetickú hodnotu v typografii, obraze, ilustrácií, ale aj celkovej úprave dokumentu. Tá bola spojená s knihou a jej súčasťou odjakživa. CD-ROM je zaujímavý práve tým, že ako prišiel, tak aj odišiel a už ho nemáme v počítačoch. Ja som ako šesťnásť ročný bol presvedčený, že ten CD-ROM je super a je to médium budúcnosti. Tí starší kolegovia si to nemysleli a mali pravdu. Knižka je stále primárnym zdrojom informácií.

Ešte ma zaráža používanie čítačiek. Úroveň typografie čítačiek je absolútne šialená. Nechápem, že to nikomu nevadí, ale ak to nevadí tomu, čo používa tie čítačky, tak si hovorím, či to vôbec má zmysel robiť na nejakej estetickej úrovni. Rozumiem tomu, že brať si na dovolenku šesť kníh je pri súčasných leteckých maržách drahé a náročné. Fascinuje ma, že vždy keď som bol v nejakom hoteli, ležali tam knihy, ktoré tam nechali hostia s tým, že je normálne tam nechať paperback keď si ho už prečítal. Mať paperback v knižnici sa považuje za trápne a keď je kniha naozaj dobrá, tak si ju človek kúpi v hardbacku. Toto je tiež veľmi zaujímavé na knihách, že sú večným objektom. A to, že vieme čítať bez problémov aj päťstoročné knihy, ak človek ovláda staršie verzie jazykov, tak má rovnaké potešenie.

Myslíš si, že platí *Book is not dead* a kniha stále žije?

Myslím si, že keď teraz trend *minimalizmu* stále odznieva a ľudia sa zbavujú vecí, tak práve kvôli tomu budú knihy stále pribúdať. Doba *iliterárnosti* a slabého čítania sa blíži ku koncu. Práve to poznanie a doba obrazov, sociálnych médií, takých skratkovitých sa vyčerpá, unaví a ľudia sa vrátia k čítaniu kníh. Bohvie, či to bude na nejakých ekologických materiáloch, ale stále kniha vychádza ako jeden z najekologickejších médií, čo sa týka udržateľnosti. Dosvedčuje to aj švédka firma, ktorá má vysadený les. Poprosila spisovateľov, aby napísali básne a keď stromy vyrastú do požadovanej výšky, čo bude trvať 80 rokov a vytlačia ich texty na ten papier. Je to taká časová kapsula a už sa vlastne ráta s tým, že knihy budú a bude sa používať papier. Takže sa vôbec nebojím o budúcnosť knihy.

Nevadí ti, že tvorba knihy je dlhodobější proces?

Tvorba každej knihy trvá iný čas. Sú knihy, ktoré sú hotové za dva dni lebo všetko nejak do seba zapadne, a mám knihy, ktoré už robím sedem rokov a neviem sa ich zbaviť lebo tam stále niečo drhne. Takže každá kniha má svoje tempo.

Pamäť je dôležitá aj preto, že ak sa niekto obáva nejakej smrteľnosti alebo krátkeho času, tak knihy sú práve dobrým príkladom toho, že na chrbtoch tých kníh vidíme mená ľudí, ktorí sú stále s nami aj keď sú stovky rokov po smrti. Niektorí aj tisíc, ale stále sú v našich obývačkách. Je to taká papierová večnosť. Tí čo sú v tiráži, tiež svojím spôsobom žijú v knižnici, takže aj ja budem ešte dlho po smrti niekde akoby prítomný. S týmto vedomím umrieť, je podľa mňa veľmi dobré, že človek nie je zabudnutý.

Ktorá fáza procesu na tvorbe knihy ťa baví najviac, a ktorá naopak najmenej?

Najlepšie fázy sú: práca so žijúcim autorom... Neviem si predstaviť lepší spôsob designovania knihy ako to, keď môžem s jej autorom preberať obsah knihy. Vtedy má možnosť vzniknúť nejaká nová integrovaná forma. Ak ten človek nežije, človek s ním musí akoby viesť dialóg v hlave. Paradoxné je, že väčšina autorov na to akú majú vycibrenú slovnú estetiku – elokventnosť, nemá absolútne žiadny výtvarný vkus. A práve tým, že tie texty píšú priamo do počítača, tak nerozmýšľajú nad tým aké sú ešte súčasné možnosti v typografii okrem *defaultného fontu vo Wordu* alebo inom textovom editore. Maximálne niečo vyznačia kurzívou, ale tam pre nich typografický jazyk končí. Zaujímavé je, že keď sedím s tým autorom a ukážem mu, čo typografia dokáže, tak vtedy sa trochu mení aj mentalita samotných spisovateľov a začínajú intenzívnejšie používať veci spriaznené s typografiou. Majú viac možností a vyjadrovacích schopností, nielen obsahom slova, ale aj formy. Čiže keď začnú spolupracovať s nejakým designerom, tak pochopia celú vec až do tej materiálnej zložky a rozmyšľajú aké sú možnosti. Ich obsah je lepšie spojený s formou a niekedy to ide až za ten obsah – niektoré veci, čo sa nedajú napísať sa vyjadria tou formou. To je tá dobrá časť.

Potom je druhá, bonusová časť, ktorá má na knihách baviť, ale je spojená s tou hnusnou časťou. Designeri kníh čítajú ten text prvýkrát buď v počítači alebo z nejakých A4-riek z Wordu, ako herci scenár. Takže častokrát keď idem na dovolenku, zoberiem si texty kníh na papieri, čítam to na pláži a ľudia sa pýtajú či som nejaký spisovateľ alebo herec, scenárista. A ja poviem, že nie, my sme designeri, my robíme knihy a toto je kniha, ktorú najprv takto musíme prečítať a potom je až tá, ktorú si vy kúpíte v obchode. Takže my nikdy tie texty nečítame v knihe, v tej podobe, ktorú navrhujeme, ale v tej najhnusnejšej aká existuje – úplne *raw*. Potom je tá zaujímavá časť, že keď to čítame, robíme si poznámky o čom tá kniha je, ako vybrať formu, čo by malo byť na obálke. Ten proces vznikania konceptov je najzaujímavejší, lebo je najvzrušujúcejší. Potom príde tá neutrálna časť, keď sa to urobí. Končí to takou predpôrodnou nervozitou a depresiou, či sa to podarí, či to tlačiarci a knihári zvládnu. A popri prípade hysterickými telefonátmi s vydavateľmi,

ktorí sa snažia samozrejme šetriť a myslia na tú produkčnú stránku. Akonáhle to potom človek chytí do ruky, tak príde taký zvláštny stav, trvá to veľmi krátko pretože to už poznám od predu do zadu, položím to do knižnice a už ma to nezaujíma. Nie preto, že by som mal nejaký indiferentný stav k tej knihe, ale už je to pre mňa uzavretá vec. Niekedy sa mi stáva, že príde akoby amnézia, tú knihu vytesním z hlavy a aj zabudnem, že som tú knihu niekedy robil.

Zastávaš názor, že obálka je prepojená s obsahom knihy?

Ak mi niekto povie, že chce iba navrhnuť obálku, tak absolútne nič. Dobrý knižný design vychádza z vnútra von, to je jednoduchý princíp. A ak to vnútro robí niekto iný, tak čo môže ísť von? Niekto iný? To je absurdné. A to, že niekto nechá robiť niekomu inému, tak sa vzdáva všetkého, čo by v tej knihe mohol nadesignovať, vymyslieť alebo podporiť ten text nejakým výrazom. Je to zahodenie tej najväčšej zábavy.

Spolupracoval si okrem ilustrátorov na knihe aj s nejakými fotografmi?

Áno, s fotografmi robím hlavne výtvarné publikácie. Najmä s Filipom Vančom a autormi z okolia *Galérie Photoport*. Buď sú to súčasní autori alebo sú to legendy slovenskej fotografie, kedy je dôraz kladený hlavne na technickú kvalitu. Ohľadom tej spolupráce, je zaujímavé, že designeri orezávajú fotky ináč ako fotografi. To, čo by designer orezal lebo ho to irituje, tak to fotograf ide zošaliť. Napríklad keď robím s Filipom Vančom, tak ma vždycky prekvapí, čo sa odreže a čo nie. Sám stále tápem keď umiestňujem fotografie a pýtam sa kurátorov a fotografov, či je to správne alebo dôležité.

Do akej miery si ochotný narušiť fotografiu grafickými prvkami alebo typografiou?

Keď som začal robiť s Vančom, tak on vydával časopis PARK, dneska už legendárny, veľký časopis. A tam sme to mali postavené na takom vzájomnom rešpekte. Ja som mu nikdy do fotiek nedával texty a on zasa do designu fotografie. Ten prístup sme nazvali *fototypo* a bolo to striktne oddelené. On to potom udržiaval v ďalších časopisoch *PORT NO21*.

Kolko kníh zvykneš spracovať za rok a na akej knihe teraz pracuješ?

Ročne spracujem asi 15 až 20 kníh. Okrem mojej dizertačnej práce momentálne pracujem na knihe, ktorú nemôžem dokončiť už niekoľko rokov. Áno, prekliate tituly existujú, je to fakt – sú jednoducho tituly, ktoré nechcú vyjsť. Nie je to chyba ani redaktorov, ani designerov, ale niečo im bráni aby vyšli. Toto je jeden z nich a musím to do konca mesiaca dokončiť a poslať. Už si aj všetci vo vydavateľstve robia z toho srandu, že to je kostlivec. Ja mám počítač na ktorom pracujem a ten folder mám na ploche šiesty rok. Minule sa mi poposúvali ikony na ploche a normálne silueta toho foldru aj s popisom je vypálená v pixeloch do displeja. Absurdné.

Čo by si odkázal začínajúcim knižným grafikom?

Aby čítali knihy.

Čo ťa najviac inšpiruje, ovplyvňuje?

Pre mňa je inšpirácia v antikvariátoch. Tam je level toho, že sa nepozieram na to, čo vychádza teraz, ale čo vychádzalo kedysi a rozmýšľam prečo to tak je. Vtedy mi to dáva akúsi istotu, že keď to už je, malo to asi nejaký zmysel a niekto už rozmýšľal nad tým ako to urobiť. Mňa zaujíma prečo to tak spravil. To je jeden objekt záujmu a druhý sú úchylnosti. Tu už hľadám tie najúchylnější veci, ktoré vychádzajú v segmente knižného designu a som fascinovaný tým, že niekto robí takú úchylnú vec. To môže byť nejaký starý manuál na chytanie rýb, kde využije nejaké bizarné postupy. Alebo príručka *Chovanie prasiat v Tanzánii* nadesignovaná úplne nejakým nepríčetným designerom, ktorý použil obrovské písmo neadekvátne tomu obsahu. Vtedy si hovorím, to je super takáto úchylné veci. A potom keď je možnosť takúto vizuálnu stratégiu adaptovať do súčasného diela, tak to rád robím.

3.2.5 Kateřina Šedá

*1977, Brno – vizuálna umelkyňa

Výtvarníčka, ktorej práca má blízko k sociálnej architektúre. V roku 2005 absolvovala Ateliér grafiky II (Akademie výtvarných umění v Praze). Je autorkou mnohých sociálne koncipovaných projektov v Českej republike i v zahraničí. V roku 2011 mala sólovú výstavu v Tate Modern (Londýn) a okrem toho vystavuje po celom svete. Stala sa držiteľkou niekoľkých prestížnych ocenení, zahrňujúce aj cenu za knižnú tvorbu – Magnesia Litera, Najkrásnejší česká knihy roku 2016. Vydala cez tridsať publikácií, v ktorých detailne mapuje svoje projekty a akcie: *Je to jedno 2005–2007* (2005), *Kateřina Šedá *1977* (2007), *Brnox. Průvodce brněnským Bronxem* (2016), *EX:PO, největší československé rande* (2018). (Šedá © 2020)

Väčšinou Vaša tvorba pozostáva z akcie, prečo ste sa rozhodli svoje projekty zaobaliť do knihy?

Já knihy používám asi dvacet let, takže to pro mě nebyla otázka volby. Snažím se pracovat všemi různými, možnými formami a moje práce je komplexní v rámci vyjadřovacích prostředků – kniha je jen jedna z nich. K reprezentaci projektů používám taky filmy, fotografie, kresby, instalace. Kniha je jednoduše jeden z těch žánrů a k určitým typům akcí se hodí nejvíc. Současně je to z mého pohledu lepší platforma, než výstavy v galerii, protože to může přijít až k lidem, kteří do galerie moc nechodí a kterých podle mě přibývá.

Myslíte si, že kniha dokáže něco zmeniť?

Spíš jde o podstatu té věci, aby jsem se k tomu příjemci dostala a pro někoho je lepší kniha, pro někoho film. Divák musí být trpělivý a myšlenka se k němu musí dostat. Někdy ale stačí, když to někdo někomu vypráví v hospodě. Nejde o to co, ale jak.

Na Vašej poslednej knihe, ale aj mnoho ďalších, ste spolupracovali s grafičkou Kristínou Drinkovou. Ako ste sa dali dohromady a čo Vám to prinieslo?

Kristína je nejen skvělá grafička, ale sedly jsme si na mnoha úrovních. S nadsázkou říkám, že jsem si ji i trochu „vychovala“, protože jsem ji poznala ještě jako studentku a předtím jsem pracovala se špičkovými grafiky, kteří za dobu naší spolupráce začali pracovat především v zahraničí a jejich sazby jsou tak moc vysoké, že já už s nimi pracovat bohužel moc nemůžu. Některé rozpočty mých projektů jsou sice dostatečně vysoké, ale já přece nemůžu dát polovinu částky grafikovi. Právě u knihy *Brnox* jsem poprosila Mikuláše Macháčka jestli nemá nějakého šikovného studenta, který by byl schopen dělat publikaci. Ale na začátku jsme ještě nevěděli jak bude vypadat, kolik bude mít stran. On řekl, že má jednu šikovnou studentku ve třetáku, že ať se s ní setkám. Ona byla taková nenápadná, přišla mi plachá a já jsem trochu taková raketa, takže byla z té spolupráce asi trochu paf. Bylo to hrozně náročné, ona nic podobného nikdy nedělala, zároveň i pro mě, protože já během toho projektu na ty věci přicházím a vybraný grafik je svým způsobem spoluautor. Takže my většinou ty věci v průběhu pravidelně diskutujeme. Není to rozhodně tak, že grafik je člověk, kterému vše předám a on to nějak zpracuje. Kristína na takovou spolupráci nebyla vůbec zvyklá, ani ve škole jim nikdo neříkal, že to takhle může fungovat. Například když jsme měly v *Brnoxu* kapitolu, která se týkala zelené trasy – fauny a flóry, tak jsme neměly žádný vizuál, tak jí říkám: nasyp tam nějaký mouchy a ty naskenuj. A ona mi volala: jaké mouchy? A já: normálně vezmeš mouchy za oknem, ty tam naskenuješ, něco s tím uděláme. Ona vůbec nechápala, co tím myslím, byla ze mě úplně mimo. Navíc jsme vše dělaly v hrozně krátkém čase, já jsem měla strach, že přijdu o získaný grant a jí se krátce před vydáním dokonce pokazil počítač. Všechno se ztratilo a sázela to znova. Zhubla několik kilo a prý si pravidelně opakovala, že se mnou už nic dělat v budoucnu nebude.

Ona je v mnoha směrech výjimečná a velmi otevřená. To u řady špičkových grafiků není moc vidět. Mají pocit, že něco vybudovali a to se musí respektovat. A my jsme se dost dobře potkaly v tom, že jsme nachystané hodnotit svoje postupy v rámci toho na co ten druhý přijde. Moc nebazírujeme na egu a ty hranice kdo je vlastně autor se dost stírají. Práce s klasickým grafikem mě úplně neuspokojuje, mě nebaví na někoho delegovat úkoly, ale spíš spoluvytvářet. Stejně je to i s fotografií. Ono ve dvaceti letech to zní možná jako fráze, ale když je člověk starší, tak je to štěstí najít dobré spolupracovníky.

Vo svojej práci často používate pojem normálnosť. Čo je pre Vás normálne?

To já právě nevím co to je, proto se tím zabývám. Ta normálnost znamená pro každého člověka něco jiného a právě proto mě to zajímá a snažím se to definovat na různých místech, ve spolupráci s různými lidmi. Zajímá mě ta norma, kterou lidi nějak naplňují a co to vlastně je. Ale jednoznačnou odpověď na to samozřejmě nemám. Moje dcera má ale dobrou odpověď – „normální je nic nedělat a nikam nejezdit“. To já si teda úplně nemyslím.

Snažíte sa svojou tvorbou provokovať a vytvárať diskusiu?

Určitě to není primární věc někoho provokovat, ale ty věci prostě provokují. Jsou autoři, kteří to mají vyloženě v náplni práce a říkají, že provokují společnost, snaží se vyvolávat otázky – to já tak nemám.

Čo Vás pri tvorení projektov najviac ovplyvňuje, odkiaľ čerpáte inšpiráciu?

Rozhodně to není tak, že bych měla oblíbenou literaturu nebo oblíbený film a to by mě inspirovalo. Snažím se na různých místech hledat, co lidi rozděluje. Každá věc, překážka co najdu obsahuje v sobě potenciál se proměnit na spojující prvek. Takže se jich snažím spojit na základě toho, co je rozděluje. Všechny životní situace se nějakým způsobem promítají do těch věcí.

Ktorá časť procesu tvorby Vás najviac baví a ktorá naopak príliš nebaví?

Ono se to strašně mění. Já těch věcí dělám vedle sebe paralelně pět, takže u každé věci je to něco jiného, nedá se to moc generalizovat. Nejméně mě logicky baví ty organizační a manažerské věci. Často jsou mé věci dost velké takže ta administrativa je náročná. Byrokracie, účetnictví to já úplně nesnáším. Jsou věci, které by ideálně dělal někdo jiný a já bych se mohla zaměřovat na to, co mě zajímá – věci, které něco posunují. To logicky nejde, protože v České republice nejsou takové rozpočty, aby člověk mohl věnovat dostatečný úsilí jen tomu, co skutečně něco mění. Musí sám fungovat i v jiných profesích toho díla, ne jen v dokumentační fázi.

Pracujete momentálne na nejakej knihe?

My jsme teď vydali monografii a já jsem ještě vydala jednu knihu, kterou jsem dělala pro svou dceru. Mám takovou sérii učebnic, kterou vytvářím se svou rodinou. Každou z těch knih vytváří někdo z mojí rodiny pro mé děti. Zároveň jsem dostala nabídku, abych vytvořila nějakou dětskou knížku pro *Větrné mlýny*. Ještě mám jednu knihu, která se týká rozhovorů v městské hromadné dopravě.

Máte nějaký sen, který ste vždy chteli spracovať, ale ešte ste sa k nemu nedostali alebo nebola naň vhodná príležitosť?

No těch já mám dost, ale to nejsou sny ve smyslu, že by se k nim nedostala časově nebo v rámci nějaké organizace. Ale jsou tak náročné, že si myslím, že na ně ještě nepřišel ten správný čas. Třeba bych chtěla založit novou vesnici. Mám trochu jiné požadavky a ambice. Rozhodně jsem neměla nějaké ambice v rámci vystavování nebo prodeje. Takže když se rozhodnu pro takový velký projekt, musím si být jistá, že mě uživí třeba na tři roky. To nejde dělat bokem. Musím uzavřít nějaké období a potom dělat jednu, dvě věci pořádně, aby mě ty náklady byly schopný pokrýt do celého roku.

Dokázal Vás niekto natolko znechutiť, že ste tú prácu prestali robiť?

To mě znechucuje furt něco, ale ne tak, že bych to přestala dělat. Já jsem se snažila v těch kontroverzních projektech vyrovnat s reakcemi na sociálních sítích, případně v terénu. Už jsem z těch projektů dost otřískaná, takže jen tak něco mě nesebere. Ne tak, že bych toho nechala a dala jim najevo, že mají pravdu. Spíš to má vliv na moje spolupracovníky. Nemůžu najít někoho, kdo by se mnou pracoval v terénu a nevadily mu ty negativní reakce, chtěl se do něho vracet.

Keď sa spätne pozriete na svoju prácu, urobili by ste teraz niečo inak?

Já jsem obecně dost kritická. Takže ty věci podrobuji kritice už při tom vzniku, ale když už se pro ní v té přípravné fázi rozhodnu, tak to už nezpochybňuji. Protože já potřebuji přesvědčit stovky jiných lidí a v okamžiku, když uvidí pochybnost u mě, tak já už nejsem silná v té přesvědčivosti. Samozřejmě jde udělat líp řada věcí i v rámci dokumentace, i to, že si řeknu, že jsem něco pokazila nebo to mohla líp zdokumentovat atd. Ale netrpím výčitkami, já mám naopak pocit, že řada z těch věcí je silnějších v čase a ukazuje se, že měly smysl.

Máte čas čítať knihy?

Já jsem byla velký čtenář do té doby, kdy se mi narodily děti. Takže buď čtu nějakou dětskou literaturu anebo odbornou literaturu k věcem, kterými se zabývám. Strašně málo času mám na literaturu obecně.

Keď už sa nejakej téme venujete, snažíte sa zozbierať a naštudovať čo najviac zdrojov alebo tvoríte intuitívne?

Určitě se snažím sesbírat co nejvíc materiálů, abych v nich uviděla jeden klíč. Na to není jeden model, ale nikdy to není tak, že intuitivně čekám co přijde. Ani to nejsou vždy nápady, většinou to je složitá cesta jak k tomu přijdu a k té cestě potřebuji ty materiály – ty zas nejsou až tak často z knih. Většinou je to práce v terénu s lidmi, jejich poznatky a názory. Používám buď ten terén, že si ten problém kreslím, vizualizuji nebo vychází z názoru těch lidí. Literatura je pohled určitého

autora a já nemůžu na ty věci přicházet skrz oči nějakých jiných autorů. Myslím si, že je to vždy forma určitého autorského přístupu a já chci aby ten materiál byl syrový. Není potřeba suplovat práci sociologů. Musím si najít polohu, i v té publikaci, jejíž role je nezastupitelná.

3.2.6 Kristína Drinková

*1993, Bratislava – grafická designerka

V roce 2019 vyštudovala grafický design (Fakulta výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně). Mladá grafička vo svojej diplomovej práci spracovala monografickú publikáciu Kateřiny Šedé, s ktorou niekoľko rokov spolupracuje. V teoretickej časti odhaľuje dôležitú spoluprácu jak autora knihy, tak kurátora a grafického designera. Zároveň poukazuje na proces tvorby a zásadné aspekty, ktoré majú vplyv na výsledné dielo. (Drinková, 2019) Spracovala niekoľko knižných titulov Kateřiny Šedé: *Brnox. Průvodce brněnským Bronxem* (2016), *Vladimír Kokolia Slovník Kateřiny Š.* (2017), *UNES-CO aneb Divadýlko pro turisty* (2019) – spolupráca Mikuláš Macháček, *Povolání: Šedá* (2019), *ŠEDÁ EDICE: Julie Klusáková / Coronadeník* (2020).

Dlhodobu spolupracuješ so známou umelkyňou Kateřinou Šedou. Ako ste sa dali dohromady a prečo ste začali spolupracovať?

Kateřinu som spoznala v roku 2015, keď oslovila Mikuláša Macháčka (vedúceho Ateliéru grafického designu 2) s výzvou, že hľadá grafika na spracovanie knižky *Brnox*. Keď sme sa stretli osobne, ukázala mi k projektu množstvo zozbieraného materiálu a vysvetlila mi čo má byť zámerom knihy. Jej výhodou je, že vie ľudí naozaj nadchnúť, má obrovské odhodlanie a vytrvalosť, ktoré na mňa spočiatku pôsobili utopicky, neskôr ma však presvedčila o tom, že tou svojou urputnosťou dokáže zrealizovať aj to čo by sa väčšine ľudí zdalo nemožné.

Študovala som vtedy na FAVU v 3. ročníku, žiadnu knihu som dovedy nerobila, mala som obrovský rešpekt a strach, či takéto zadanie a Kateřinine vysoké nároky budem schopná naplniť. Teraz to však už hodnotím ako jednu z najzásadnejších a najprínosnejších skúseností, ktorú som mohla zažiť a takúto šancu by som naozaj dopriala každému študentovi.

Ako by si vystihla vašu spoluprácu jednou vetou?

„Predovšetkým ide o napätie okorenené o osobné súboje, prestrelky, automobilové naháňacky, poprípade vojnové boje, deje odohrávajúce sa vo vesmíre a pod.“ (Akčný film © 2020)

Sú potrebné pri spolupráci osobné stretnutia, alebo sa dá pracovať tzv. online?

To je individuálne. Veľa vecí sa na diaľku robiť dá, ak však začínam nejaký projekt s novými ľuďmi, tak aspoň v úvode spolupráce preferujem osobné stretnutia.

S Kateřinou a Yvonou sme sa stretávali často, na začiatku to malo svoje opodstatnenie. Vymýšľali sme, ako celú knihu postaviť, čo do nej zaradiť, čo vynechať a akou formou projekty spracovať, preto nám viac vyhovoval spoločný brainstorming.

Komplikované by bolo aj predávanie si dát, potrebovala som dostať všetky materiály k projektom v najväčšej možnej kvalite. Išlo zhruba o 4 TB, posielanie online bolo v tomto prípade úplne nereálne.

Ďalšou fázou je samotné navrhovanie – tu sa nám naozaj osvedčil systém práce online. Na knihe sme pracovali po častiach – kapitolách, ktoré sme si niekolkokrát medzi sebou vymieňali a konzultovali cez skype, aj preto, že Kateřina je často v zahraničí.

Čo pre teba znamená kniha?

Nadčasové analógové médium na sprostredkovanie zážitku.

Ako sa volá prvá kniha v spolupráci s Kateřinou Šedou? Prečo ste si zaumienili vytvoriť práve takúto knihu? Aký cieľ ste si stanovili?

Prvý bol práve Brnox. Ja som sa úplného začiatku nezúčastnila. Kateřina na tej knihe pracovala asi dva roky a mňa oslovila vo fáze, kedy už mala väčšinu textového materiálu pripraveného.

Cieľom Brnoxu (průvodce brněnským bronxem) bolo predstaviť a sprístupniť túto lokalitu ľuďom, pokúsiť sa zbaviť ju predsudkov, prípadne ju ukázať aj tým, ktorí sa lokalite zámerne vyhýbajú.

Akým spôsobom vznikol názov knihy (*Povolání: ŠEDÁ*)?

S názvom prišla Kateřina, keď si posunula riadky vo formulári u doktora a do kolonky „povolání:“ vyplnila ŠEDÁ. Od začiatku sme pracovali s viacerými názvami (NORMÁLNÍ ŽIVOT; PÁTÝ PŘES DEVÁTÝ; DEVÁTÝ PŘES PÁTÝ; 1 CM; JSTE NORMÁLNÍ?; JAKEJ ŠEL, TAKOVOU POTKAL; AŽ NA PRVNÍM MÍSTĚ; ALL INCLUSIVE; JAKA MATKA, TAKÁ KATKA; TA JE ÚPLNĚ MIMO; KŠÁÁÁÁÁÁ!; OBYČEJNÁ NULA; NULA; jméno matky: ŠEDÁ, povolání matky: UMĚLNICE; Vážená paní Kateřina Šedá; Slečna Šedivá Šedá; ŠEDÁ, s.r.o; ŠEDOK; KA. ŠE.), no stále sa nám zdalo, že nekorešpondujú s obsahom knihy, alebo sa javia ako názov jednej z množstva vydaných publikácií K. Šedé.

Ako ste riešili tvorbu obálky? Bol to finálny proces alebo prvotný? Vytvárali ste design obálky spoločne?

Obálku aj názov sme sa snažili vyriešiť paralelne s prácou na bloku knihy. Nemyslím si, že to bol dobrý nápad. Obálka je pre mňa časť knihy, ktorá by ju mala ukotviť, nedá sa teda robiť v čase, kedy človek nevie ako bude spracovaná, a čo bude jej obsahom. Mala som asi 80 návrhov, ale to, s čím som mala najväčší problém, bolo recyklovanie už použitých reprodukcí z projektov v knihe. Často sa na obálky monografií používajú tie najzásadnejšie diela autora. To žiadnu z nás veľmi nebavilo, preto sme chceli skúsiť vymyslieť niečo na mieru takémuto typu publikácie.

Finálna obálka nakoniec vznikla asi deň pred tlačou. Názov knihy nás naviedol k nápadu spracovať ju ako inzerát v novinách alebo reklamu na *Povolání: ŠEDÁ*.

Formu takéhoto letáku som snažila vizuálne napodobniť a uplatniť princípy, ktoré letáky bežne používajú. Vtipné nám prišlo zverejniť aj mailovú adresu a telefónne číslo Kateřiny pre prípad, že by mal niekto záujem objednať si služby z jej „*nabídkového katalogu*“.

Pre koho je kniha určená?

To je jedna z otázok, ktorú sme s Yvonou Ferencovou položili Kateřine na jednom z prvých spoločných stretnutí. Nechávam teda odpoveď na nej.

„To pro mě byla od začátku složitá otázka, protože po takovém typu publikace je poptávka z několika stran. Galeristé a sběratelé po mě už dlouho chtějí přehlednou knihu, kde jasně uvidí, co si ode mě můžou a nemůžou koupit, kurátoři zase čekají na reprezentativní knihu, která mou práci představí v uměleckém kontextu. Veřejnost naopak čeká návod, jak nějaké podobné projekty zopakovat na jiném místě, chtějí hlavně příběh s mnoha fotkami. Stála jsem tedy před otázkou, jak takovou knihu postavit a čemu dát vlastně přednost. Nakonec jsem zvolila od každého něco – kniha by měla být přínosná pro všechny tyto skupiny. Měla by přinést něco nového pro ty, kteří mou práci zdánlivě dobře znají, i pro ty, kteří o ní nikdy neslyšeli.“ (Kateřina Šedá, 2019)

Spolupracovala si na knihe aj s ďalšími umelcami, designermi, kreatívcami? Ak áno aké to má výhody a nevýhody?

Bola som v kontakte s viacerými ľuďmi, ktorí sa podieľali na projektoch K.Š., či už to boli fotografi alebo grafici, ale hlavne za účelom získavania fotiek, videí a vizuálov k starším akciám, ktoré Kateřina nemala v dostatočnom rozlíšení. Na knihe sme spolupracovali viacmenej v trojici – grafik, autor, kurátor.

Jak korešponduje obsah knihy s jej grafickým spracovaním? Má pre teba zvolená väzba pádny dôvod a prečo?

Každý projekt sme sa snažili spracovať formou, ktorá je mu blízka a dokáže jeho charakteru a zámeru pomôcť odprezentovať ho zrozumiteľnejšie. Od začiatku sme vedeli, že sa bude jednať o rozsiahlu publikáciu. Zdalo sa nám, že keď spracujeme každý projekt inou formou, dodáme knihe potrebnú dynamiku. Myslím, že bolo skoro až nutnosťou pozrieť sa na projekty s odstupom času (niektoré vznikali skoro pred 20 rokmi) a pokúsiť sa k nim prísť úplne nanovo. K väčšine z nich už vyšli aj samostatné publikácie, našou úlohou bolo ich zrozumiteľné a stručné predstavenie v jednej ucelenej publikácii.

Od začiatku sme uvažovali o tvrdej väzbe, pôvodne sme chceli knihu rozdeliť na samostatné „zošity“, neskôr sme pracovali s tvarovými výsekmi aké používali telefónne zoznamy. Po tomto experimentálnom úvode sme však dospeli ku klasickej forme knihy.

Podľa akého kľúča ste vyberali fotografie do knihy?

Najdôležitejšie pre nás bolo sprostredkovať atmosféru konkrétnych projektov, vyberali sme preto fotky, ktoré vysvetľujú, dokresľujú, alebo pomáhajú predstaviť projekt tak, ako sa skutočne odohral. Pred dvomi rokmi som sa zúčastnila jednej z akcií *EX:PO – Najväčší Československé rande*. Jednalo sa o netradičnú zoznamku, ktorá sa konala v jednom z pavilónov brnenského výstavniska. Tam som si uvedomila, že žiadne médium nedokáže plnohodnotne sprostredkovať danú atmosféru.

Pre nás bola prioritná obsahová stránka fotografií, aby sme v obmedzenom rozsahu dokázali vysvetliť Kateřinin zámer aj nezainteresovanému divákovi, a zároveň priniesť niečo nové aj tým, ktorí jej prácu dobre poznajú. Snažili sme sa preto pridať čo najviac prípravných skíc, kresieb, objektov, ktoré jej pri práci pomáhajú.

Pokúsila si sa vžiť do samotných fotiek a na základe toho prispôbiť celý koncept?

Asi by som to nenazvala vžívaním sa, skôr rešpektujem materiál, ktorý mám k dispozícii.

V prípade tvorby Kateřiny sú fotografie dôležitý prostriedok, ktorý dokumentuje a zároveň dokazuje, že sa akcia skutočne odohrala. Pre mňa je podstata participatívnych projektov úplne inde než vo fotografiách, preto som im koncept neprispôbovala.

Ako fungovala propagácia knihy a čo všetko si pre to musela pripraviť?

Monografia vyšla ako súčasť výstavy *Bedřichovický poledník* v GVUO. Uskutočnili sa dva krsty, v Brne a v Ostrave. Vytlačili sme pár letákov, spravila som vizualizácie knihy pre kníhkupectvá,

dali sme ju nafotiť. Veľkú časť propagácie však pokryje Kateřina sama tým, že sa účastní diskusií o svojej práci, prednáša, nosí a ukazuje knihu priamo ľuďom, ktorých jej práca zaujíma.

Odkiaľ čerpáš inšpiráciu pri tvorbe kníh?

Musím sa priznať, že veľmi nesledujem súčasné trendy, nepoužívam instagram, ani nemám obľúbené inšpiračné weby. Najviac čerpám zo samotného obsahu knihy, doteraz som mala možnosť robiť len na publikáciách, ktoré ma obsahovo veľmi bavili a podnecovali samé o sebe. Výhodou je aj to, že samotná Kateřina nedáva hranice, ktoré by ma obmedzovali a pri spolupráci sa snažíme nájsť vždy to, čo bude baviť nás obe.

Čo ťa pri tvorení projektov najviac ovplyvňuje?

Sú to hlavne ľudia okolo. Pred tým, ako niečo „vypustím“ snažím sa to ukázať rôznym ľuďom a overiť si tak, či je môj zámer zrozumiteľný a rozpoznateľný.

Aké fázy práce zahŕňal proces tvorby na knihe?

Všetky fázy, ktoré práca na knihe zahŕňala, sa v stručnosti popísať nedajú, snažila som sa ich zhrnúť v mojej diplomovej práci, ktorú som spracovala ako denníkový záznam celého procesu.

Ktorá časť procesu je pre teba: najťažšia, najdlhovejšia, najprínosnejšia a najzábavnejšia?

Pre mňa je to práve ŠTART, ktorý je najťažší – v hľadaní dobrých riešení, najdlhovejší – v selekcii všetkých možností, vo vytváraní systému a ujasnení si, čo, prečo, načo a ako urobíme, najprínosnejší – v rešerši a naštudovaní si jednotlivých projektov a najzábavnejší – v nekonečnosti možných riešení.

Čo by dobrá kniha mala obsahovať, čo by v nej nemalo chýbať?

Dobrý nápad.

Plánuješ sa aj naďalej venovať knižnému designu? Ak áno, prečo?

Nič neplánujem, mám rada výzvy, preto ma najviac bavia projekty, ktoré som ešte nikdy predtým nerobila.

3.2.7 Martin Pecina

*1982, Přerov – typograf, knižní grafik

Vyštudoval grafický design (Fakulta multimediálních komunikací, UTB, Zlín). V rámci svoje diplomovej práce sa venoval knižnej tvorbe, na základe toho vydal v roku 2011 „príručku“ *Knihy a typografie*, ktorá sa stala bestsellerom. Okrem toho vytvoril viac ako 300 knižných titulov. Za svoje knižné úpravy bol opakovane ocenený – Nejkrásnější knihy roku, European Design Awards. Už niekoľko rokov prispieva svojimi textami a recenziami do rôznych miestnych i zahraničných periodik: *Typo*, *2+3D*, *Designum*, *Font*, *Host* alebo *Muži v Česku*. Jeho knižná tvorba je naozaj bohatá, graficky upravil napríklad: *Perverše* (2010), *Jan Mukařovský. Život a dílo* (2015), *A vlci vyli divnou věc: Poctivý, párek, Kostelec* (2016), *Jiný TGM* (2018) a veľa ďalších. (Pecina © 2020)

Dlhodobu sa venujete knižnému designu, ako ste sa ku knihám dostali?

Ke knihám jsem vždycky měl silný vztah a v dětství hodně četl. To mi vydrželo asi do patnácti let, než dočasně nastala jiná zábava — pivo a podobné kratochvíle. Ale ke knihám jsem se pak zase trochu navrátil, když mi bylo asi devatenáct nebo dvacet a začal jsem pracovat coby grafický designer. Záhy jsem si uvědomil, že nevím nic o sazbě ani o práci s písmem obecně. A protože jsem se cítil provinile, začal jsem se intenzivně věnovat typografii, abych se doveděl. Nakoupil jsem hromadu knih a začal poctivě studovat. V grafickém studiu, kde jsem pracoval, jsem byl se strukturou zakázek dost nespokojený a neustále hledal nějakou skulinu nebo příležitost, jak dělat něco smysluplného a zajímavého. S postupem času jsem pak pochopil, že bych nejraději realizoval knižní projekty. A když jsem se konečně k nějaké knize dostal, potvrdilo se, že to je žánr, kde lze uplatnit nabyté teoretické znalosti z oblasti typografie. Postupem času jsem naštěstí získal více knižních zakázek, což mi umožnilo odejít na volnou nohu. A od té doby už dělám víceméně tohle.

Spomínate si na najväčší zlom, kedy ste sa si uvedomili, že kniha je pre Vás to správne médium?

To bylo někdy v roce 2007, kdy už jsem měl několik knižních úprav za sebou. V té době končilo asi pětileté období, ve kterém jsem dělal všechno možné. Polepy na auta, výlohy obchodů a kalendáře s červenými medvědy Hamé. Pyšný na ty věci nejsem, ale myslím, že skoro každý si něčím podobným musí projít. Až teprve v práci na knihách jsem začal vidět smysl, tam teprve dochází ke spojení mého zájmu o literaturu a typografii souběžně. A navíc jsem si uvědomil, že ten můj zdánlivě náhlý zájem o písmo má vlastně hlubší kořeny, protože na střední škole jsem experimentoval s lettristickou grafikou, kdy jsem otiskoval kovové matrice do měkkého krytu a leptal akvatinty s motivy liter.

Teď v poslední době jsem se posunul dále a změnil taktiku. Kromě grafiky do práce občas vkládám ještě cosi navíc, co by se asi dalo nazvat jako *copywriting*. Mé typografické řešení bývá

propojeno s texty, které klientům sám nabízím. Někdy jsou to jakási hesla nebo slogany, někdy celé odstavce, jindy se můj text probojuje do anotace na zadní stranu obálky anebo se z něj stane určující stylistický prvek, s nímž se dál pracuje uvnitř knihy. Můj přístup se tedy neomezuje jen na jakousi vizualitu a na práci s písmem, ale promlouvám někdy i do samotného obsahu nebo komunikačního kódu.

Zastáváte názor, že obálka má být finální proces?

Z pozice grafického designera soudím, že by to tak ideálně být mělo. Obsah a vnitřní úprava jsou vždycky důležitější než vnější obal. A obal by měl logicky navazovat na to, co se odehrává uvnitř, ne naopak. Dnes se často knižní obálka navrhuje dlouho dopředu podle nějakého edičního plánu, co si vymyslel nakladatel půl roku nebo rok před vydáním titulu. Je to v podstatě hloupost a nesmysl, protože se v edičáku inzeruje cosi, co nikdo neviděl, u čeho není jasné, jakým jazykem to bude hovořit. V takové situaci je designer ve zvláštní pozici, kdy se mu zoufale nedostává informací. Má třeba anotaci přeloženou ze zahraničního webu nebo článku, možná někde najde recenze... a to je tak vše. Navrhovat knihu od obálky, to dělám hrozně nerad.

Vytvorili ste už viac ako tristo knižných titulov, ešte Vás knihy neomrzeli?

Práce samotná mě baví, dokud meritum spočívá v přemýšlení, v navrhování, v designu. Ale je třeba si uvědomit, že v praxi spočívá asi padesát procent práce ve vyjednávání s lidmi. To je součást procesu, kterou nijak zvlášť rád nemám. Je to docela nepříjemná, ale přesto nezbytná součást naší práce, že grafický designer pokaždé znovu obhazuje to, co dělá, a že neustále nechtěně edukuje ostatní.

Jenže pracovat na knihách je pořád dobrodružství. Témata se opakují, ale kontext práce se mění a i já sám se vyvíjím, měním. Tak, jak se v životě učím novým věcem, propisují se ty nové zkušenosti i do samotné práce. Hlavní je asi podílet se na věcech, ve kterých vidíme smysl, které nás těší. Kdykoliv jsem v minulosti upravoval věci bez zájmu, kdykoliv jsem zpracovával témata, jež mi byla cizí, odpovídal tomu i výsledek. Teď konečně si užívám jistý luxus, že si sám můžu zvolit, na čem chci nebo nechci pracovat.

Na fotografických knihách sa veľmi nepodielate, ale spolupracovali ste s fotografom Radkem Kalhousem. Čo predstavuje kniha *Lovci duchů*?

Lovci duchů nejsou knihou v pravém slova smyslu, jde vlastně o jakýsi naprosto miniaturní katalog, který ani nemá vazbu. Byla to velmi rychlá akce, kdy bylo třeba připravit výstavní katalog asi během tří dnů, což je nereálné zadání. Výsledkem jsou proto volně ložené listy nebo karty, které byly produkčně mnohem snazší než klasická kniha nebo brožura. Zároveň jsem usiloval o to, aby forma katalogu odrážela téma, jemuž se Radek Kalhous věnoval. Ústřední postavou *Lovců duchů* je autorův malý syn, který propadl tabletům, takže soubor je složen z fo-

tografií různých každodenních situací — včetně těch krizových, kdy se tablet nabíjí nebo zrovna nefunguje. Výsledný dokument citlivě poodhaluje problémy, s nimiž se rodiče dnes potýkají. Napadlo mě, že by katalog mohl mít právě formát či rozměry tabletu, že by se mohl lesknout jako displej a tak podobně. To je nejspíš přístup společný pro většinu věcí, na kterých se podílím, že zkouším najít nějaký logický a srozumitelný princip, jež by se dal promítnout do výsledného řešení. Jinak ale s fotografy často nespolupracuji, toto byla spíše výjimka.

Ktorú fázu tvorby knihy máte najradšej?

Vezmu to naopak. Jedna z těch nejhorších fází je přinutit se zasednout k papíru anebo počítači a začít nad věcí reálně přemýšlet. Když už se konečně přinutím k práci, je přede mnou jen ta bílá stránka vzbuzující *horror vacui* — strach z prázdnoty — a tu prázdnotu je třeba něčím zaplnit.

Knihy se navrhuje nejlépe a nejsnáze zevnitř. Když začnu volit písmo, velikost, proporce a hledám metodu udržitelnou pro celou stránku a celou knihu, často se vyjeví cesta, kterou by se dílo mohlo ubírat. To je ta patrně nejzajímavější část práce — zrod myšlenky a nálezy řešení. Zbytek už mě tolik nezajímá, to se kniha prezentuje nakladateli nebo chystá do tisku, v tom už není žádná zábava. Ani sazba knih není bůhvíjaká hitparáda. Je to v zásadě mechanická práce a hledání takových kompromisů, aby text vypadal úhledně a zároveň akceptoval všechna důležitá pravidla. Mnohem zajímavější je připravit sazeči styly tak, aby přišel k počítači, mačkal klávesové zkratky, a ono mu to tam samo zázračně naskákalo.

Když potom hotová knížka konečně dorazí z tiskárny, to už mě nezajímá skoro vůbec, jenom se na ni zběžně podívám, prolistuji blok, vyfotím titul do portfolia nebo založím do knihovny... a věnuji se zas něčemu dalšímu.

Čo pre Vás znamená kniha?

Podle mě kniha je a ještě dlouho bude základním kulturním statkem a primárním zdrojem vzdělanosti. Existuje celá řada rozmanitých žánrů, takže kniha pochopitelně může mít i různé jiné funkce. Ale funkce vzdělávací je pro mne osobně důležitější než ta zábavní. Čtením člověk rozšiřuje svoji slovní zásobu a schopnost formulovat myšlenky, objevuje nové pohledy na dění okolo sebe. Sám čtu místo beletrie spíše literaturu odbornou, případně eseje, poněvadž víc než fabulace mě zajímá lidské myšlení a vědění. Ale i v těch takzvaných velkých románech člověk najde mnoho užitečného pro život. Kniha je hlavní médium, které používáme pro pochopení světa.

Myslíte si, že je kniha stále nadčasové médium?

Mění se náš jazyk, mění se i podoba knihy, byť ne zásadně. Dnešní kniha se kupodivu nijak dramaticky neliší od toho, jak vypadala v patnáctém století nebo možná ještě dřív, před vynálezem kovové sazby. Občas pročítám knížky ze sedmnáctého nebo devatenáctého století, a i přesto, že jazyk je jiný a společnost se proměňuje, mutuje, vždycky narazíte na motivy a myšlenky, které jsou

stále platné. Shakespearovy hry se dodnes hrají a části populace mají stále co nabídnout. Slavný japonský režisér Akira Kurosawa natočil v padesátých a šedesátých letech minulého století hned několik samurajských filmů na motivy *Shakespearových her*. A i když je to svým způsobem bizarní posun, dokazuje, že je možné vzít materiál starý tři sta padesát let a udělat s ním něco nového, aniž by se tím popřel původní význam a účinek. I proto si myslím, že je literatura nadčasová.

Vnímate trendy v knižnej tvorbe? Premenilo sa uvažovanie nad knihou za posledné roky?

Větší změny jsou vidět cirka v posledních patnácti letech. Souvisí to hlavně s technologickými možnostmi — lze tisknout digitálně, známe laserový výsek, objevují se nové typy vazeb či materiálů. Největší vliv na podobu současné knihy má ovšem médium internetu. Nejdříve tištěná grafika ovlivnila webový design, zároveň ale internet a jeho práce s navigací ovlivňuje nazpět ty knížky. V poslední době dochází k mnohem větší prostupnosti obou světů a kniha už není zdaleka tak zakonzervovaná, jako byla v minulosti. Pokud se nebudeme bavit o beletrii, která z povahy věci musí být konzervativnější než umělecký katalog. Ale ostatní žánry se pouštějí do mnohem experimentálnějších forem, což je jednoznačně pozitivní vývoj.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu pri tvorbe kníh? Čo Vás najviac ovplyvňuje?

Asi to bude znít zvláště a překvapivě, ale grafický design pro mě není hlavním zdrojem inspirace. Mnohem větší vliv na mé uvažování o grafice má umění všech možných žánrů, dokonce i hudba. Kdysi jsem v rámci přednášky pro studenty kladl své knižní úpravy vedle výtvarných děl, která mám rád. A i když jsem se nikdy nesnažil dělat knihu podle obrazu Kazimira Maleviče nebo podle gramofonu Dietera Ramse, určité spojnice tam zřetelné jsou. Umění je základ: hudba, malířství a samozřejmě i architektura. Každá kniha má specifickou strukturu, která někdy hraničí se strukturou architektonickou. Interiér knihy má své vrstvy, patra, plány a materiály — na začátku je vchod a předsíň, to je signet a patitul, pak pokoj pro hosty, to je třeba titulní list, a nakonec ještě tiráž. Tiráž je východ ven z knihy zpátky do exteriéru, do světa.

Tiahli ste niekedy k tvorbe autorskej knihy?

Nerad vidím, když jsou designeři nestřídmí a mají pocit, že všemu rozumí. Je mi vždy krajně podezřelé, když designer dělá kurátora, píše texty, ilustruje, vydává knihy a navrhuje instalace výstav. Takových renesančních lidí je v populaci velmi málo a mě osobně umělohmotné projekty od designerů pro designery nebaví a nezajímají. Vždycky si vzpomenu na knížku sestávající z celostránkových fotografií starých cihel, seřazených od nejsvětější po nejtmaší odstín. A kladu si otázku, jestli má smysl potiskovat papír starými cihlami, když stejná věc by na internetu fungovala lépe, navíc bez tuny spotřebovaného papíru. Ideální by asi bylo tisknout jenom knížky, které si papír zaslouží, ale to je utopická vize — nikdy se to nestane. Škvár, zbytečnost ani egománie ze světa asi nezmizí. Ale tím není řečeno, že designer musí být nutně nezodpovědný a upravovat nebo tisknout kdejakou pitomost.

Ste s odstupom času spokojný s Vašimi knihami?

Nejsem spokojený vlastně s ničím, ale dopřávám si to pohodlí, že se moc nevracím ke starým realizacím. Je málo případů, u kterých mám pocit, že jsou v pořádku a nemá cenu se v nich rýpat. Většinou si naopak říkám: „To byla chyba úsudku, chlapče, příště bys to mohl udělat lépe.“ Ale žádné příště už není, žádný projekt se neopakuje. Sebereflexe je důležitá k tomu, aby se člověk poučil ze svých selhání. Tvůrčí člověk by měl přemýšlet, analyzovat, porovnávat svou práci s ostatními. Obor se vyvíjí a každou chvíli se o slovo hlásí nová generace lidí s odlišnou zkušeností a pohledem. Rozumný knižní úpravce si však efemérní trendy pokud možno drží od těla, protože v knihách se spotřební lhůtou desítky let jsou trendy cosi pochybného a zvráceného. Každá trendová úprava působí za pár let trochu směšně. Místo módních výstřelků zkouším hledat vlastní přístup, metodu nebo rukopis. Netvrdím, že se mi to daří.

3.2.8 Jindřich Štreit

*1946, Vsetín – dokumentární fotograf, vysokoškolský pedagog, kurátor a organizátor kulturního života

Zameriaval sa na dokumentovanie obyčajného života na dedine, neskôr sa venoval téme ťažkej práci v továrni, ale aj sakrálnej tematike. V súčasnosti zachytáva ľudí na okraji spoločnosti, ťažké sociálne témy a za svoje poslanie považuje poukazovať na problémy spoločnosti. Dlhodobu sa venuje pedagogickej činnosti a od roku 1991 vyučuje v Opave (Institutu tvůrčí fotografie, OSU). Vydal knihy ako napríklad: *Der Hof / Land-Bilder* (1996), *Na konci světa. Burjatsko – Sibiř* (2000), *Vítkovice* (2008), *Lágr Barbora* (2015) a veľa katalógov, či ilustrácií do kníh. Jeho kniha *Kde domov můj* (2016) získala 1. cenu v európskej súťaži a 1. cenu v súťaži Najkrásnejší knihy roku 2017. Mal viac ako 1400 samostatných výstav a je zastúpený v najvýznamnejších zbierkach po celom svete. Úzko spolupracuje s progresívnymi umelcami z Česka a zahraničia. (Štreit © 2020)

Kolko kníh ste už stihol vytvoriť?

Já jsem vydal 56 knih. A potom mimo těch knížek jsem vydával i katalogy, ale nevím kolik jich je.

V roku 2008 vznikla jedna z Vašich největších knih s názvem *Vítkovice*. Čo pre Vás táto kniha predstavuje?

Je to dvouletá práce, kdy jsem fotografoval Vítkovické železárny a z toho vznikla moje největší kniha. Ještě klasické černobílé fotografie, které jsem v té době dělal fotoaparátem *Leica*. Kniha má dvě varianty – jedna klasická kniha a druhá limitovaná v krabici s originální fotografií. Je tam vložené CD hudby, která reaguje na prostředí továrny. Nahrála ho moje dcera a jedna slovenská skladatelka napsala hudbu. Práce v knize je propojení vizuální stránky se zvukovou, kdy chci, aby to zapůsobilo na city.

Prečo ste sa rozhodli svoje fotografie spracovať knižne?

Kniha je pro mě velmi důležitá, víc než výstava. Kniha zůstane, ta výstava odezní a já jsem chtěl, aby ten soubor v nějaké podobě zůstal.

Keď sa spätne pozriete na sumár Vašich kníh, vidíte nejaký rozdiel v zmýšľaní na začiatku tvorby a teraz? Urobili by ste niečo inak?

V současné době se věnuji nejtěžším tématům, fotím nejvíc na vesnicích. Rozhodl jsem se, že budu fotografovat jenom to, co není ve středu zájmu společnosti a co potřebuje zviditelnit. To znamená problémy společnosti a právě proto jsem fotografoval ty bezdomovce.

Já jsem se vždy snažil být maximalista, tak abych se nemusel stydět za svoje dílo a abych udělal maximum v té době co se udělat dalo.

Spolupracovali ste na knihách aj s ďalšími umelcami?

Já jsem ve spojení s různými umělci, takže například podle mých fotografií malovali obrazy. Snažím se co nejvíc o to, aby fotografie žila a byla užitá. Například s Pavlem Formanem, který udělal výstavu těch obrazů. On to samozřejmě transponuje do svého vědomí. Ještě jsem udělal takový velký projekt, když jsem vydal kalendář sociálních fotografií na téma *dva*, který jsem potom rozdál mezi dvě stě nejvýznamnějších umělců a ti je pomalovali. A já jsem z toho pak udělal velkou výstavu. Udělal jsem taky soubor o handicapovaných a tělesně postižených. Oni vytvořili takové keramické objekty a ty jsme několik let vystavovali společně. Snažím se co nejvíc zapojovat do spolupráce.

Zameriavate sa predovšetkým na sociálne témy, ste presvedčený, že fotografia dokáže niečo zmeniť?

Já nic jiného nefotografuji, než dokument se sociální tematikou a kvůli tomu to dělám, aby se něco změnilo. Třeba ti bezdomovci, ty fotografie pomohly tomu, aby se pro ně vystavely ubytovny. Teď jsem dělal takový velký projekt o dětech s mozkovou obrnou. Ti platily padesát tisíc

měsíčně za potřebnou léčbu, letos od prvního ledna se tato platba zrušila. Po pěti letech co za to bojuji formou výstav. O to se snažím. Teď pracuji na dvou cyklech ve vězení, kdy jeden je o vztahů kaplanů a vězňů nebo vrahů – to je strašně důležité. Protože málokdo ví, že každá věznice má kaplana nebo kněze. Druhý projekt je o tom, že v českých věznicích žije přibližně jedna třetina lidí, kteří tam nemusí být, že provedli tak malý zločin, že by nemuseli být ve vězení. Fotografuji je ve vězení, potom si vyžádám, aby je věznice pustila na čtyřadvacet hodin domů, pak je fotografuji doma, ale oni zase musí jít do toho vězení. Já chci, aby se o tom hodně mluvilo, snažím se, aby ty výstavy byly v senátu. Změnit to mohou jenom politici. Hodně se taky věnuji starým lidem, nevidomým, nemocným atd. Tato vrstva obyvatel je na tom nejhůř – o ty se musíme starat.

Nakoľko Vás to potom ovplyvňuje v osobnom živote?

Bez toho se to neobejde. Musím se od toho odosobnit. Myslím, že mě taky moc pomohlo to, že jsem sám byl ve vězení. Umím se do nich vžít a oni mě taky takto berou.

Čo je u väčšiny Vašich kníh prvotný nápad, je to koncept knihy alebo séria fotiek?

Většinou je to tak, že si tu knihu představuji už při tom jak fotografuji. V současné době je to automatické, že chci mít knihu anebo katalog z každého toho tématu, na kterém pracuji. Samozřejmě někdy se to nepodaří. Rád taky ilustruji knížky, hlavně poezii. Dělali jsme knížku *Chlévská lyrika*, verše na téma zvířata. Jsou to verše z různých zemí, a já jsem ke každé básni vytvořil fotografii anebo jsem ji našel ve svém archivu. Ilustrace – to propojení se slovem, to je zase další využití fotografie.

Máte hneď na začiatku predstavu ako by tá kniha mala vyzerat?

Hodně to nechávám na grafikovi, ale samozřejmě, že ho malinko vedu. Řeknu mu svou představu jak bych chtěl, aby ta kniha měla vypadat.

Podľa akého klúča zvyknete vyberat fotografie do knihy?

Samozřejmě ty výběry si dělám sám, ale hodně dám i na toho kurátora. Spolupracuji s různými lidmi, v současné době hlavně s Tomášem Pospěchem, s kterým jsem dělal retrospektivní knihu. V letošním roce vyjde další retrospektiva, která bude mít i anglickou a německou verzi.

Čo považujete za Vašu najviac netradičnú knihu?

To je kniha *Kde domov můj*, která získala evropskou cenu a druhé místo v anketě Nejkrásnější česká kniha roku 2015. Ten koncept jsme vymysleli společně s Jakubem Wdowkou. On mě zavolal na setkání a tam mě promítl klasickou knihu a já říkám: nezlob se, ale já klasickou knihu nechci. Já jsem měl v představě knihu jednotlivých listů – aby ten kdo si koupí knihu, si mohl

udělat taky výstavu, zarámovat a Jakub to naplnil. Samozřejmě dotáhl detaily jako grafik výborně. I spolupráce s Bárrou Baronovou byla vynikající, takže to byla radost.

Zvyknete si témy vyberať sám?

Jsou oba dva způsoby, kdy třeba si splním svůj sen, ale taky reaguji na požadavek. Jestli mě někdo osloví, jako z té věznice. A já rád spolupracuji na takových projektech, protože když mě někdo osloví, on nese tu hlavní zodpovědnost, že se dostanu do toho prostředí a to je pro fotografa – dokumentaristu to nejtěžší. Kolik fotografů se dostalo do věznice, aby tam mohli fotografovat dva roky.

Čo Vás najviac ovplyvňuje a inšpiruje?

Každý člověk, kterého potkám. A ta inspirace není nic romantického – fotografovat tato témata, to není žádná růžová zahrada. Pro mne ano, já jsem zblázněný, když fotografuji krásné téma, nebo se postavím mezi výborné lidi. To je pro mě radost a potěšení, v tom vidím radost a smysl. Já používám slovo zaujetí, člověk musí být zaujat. Většinou ty projekty jsou tři až desetileté, takže já to nechci uspěchat a chci jít do maxima kam až to jde. Končím vždycky když cítím, že se opakuji anebo když už nemám co říct.

3.2.9 Roman Franc

***1983, Brno – fotograf**

Študoval fotografii (Institut tvůrčí fotografie SLU, Opava). Odvtedy sa venuje fotografovaniu a telesnú výchovu (Pedagogická fakulta, MU, Brno). Má zastúpenie v medzinárodných zbierkach vrátane knižnice amerického kongresu *The Museum of Fine Arts, Houston* a *Museum of Modern Art in Rio de Janeiro*. Najčastejšie fotí portréty ľudí, *Flexaretom* na čiernobiely film a skupinové scény spracováva veľkoformátovým 4 × 5 palcovým doskovým fotoaparátom. Organizuje a vyučuje fotografické kurzy a workshopy pre súkromné aj verejné inštitúcie, s dôrazom na inšpiratívne prostredie a skúsenosti. Je autorom niekoľkých knižných titulov: *Přirozeně* (2015), *Jmenuji se Hladový Bizon* (2017), *Velvet Generation* (2019). (Jurda, 2017) Zastupuje ho *Pictura Gallery* v Indiane. Spolupracoval s kanceláriou *Václava Havla* a je tiež adoptívnym synom šamana kmeňa *Navaho – Čierneho koňa*.

Viac krát si na knihách spolupracoval okrem iných aj s grafikom Milanem Nedvědem, ako ste sa dali dohromady? Ako by si vystihol spoluprácu, čo ti priniesla?

Hezké knížky mi přinesla. To se nedá úplně hodnotit, mně se jen s Milanem dobře pracovalo. Já jsem ho oslovil kvůli knížce *Přirozeně*. Hledal jsem, koho bych oslovil a nějak jsem se o něm

doslechl nebo jsem viděl nějaké věci, které dělal a líbily se mně. Tak jsem mu zavolaal, potkali jsme se a nejdřív se mi zdál na pohled takový plachý, bylo to takový pomalý a pak jsme se skamarádili. Zjistil jsem, že je strašně šikovný a že mi vyhovuje. Má i nějaké pochopení pro moje specifika. Například že tomu nerozumím a kecám do toho, a že mě nepošle úplně do háje. Někdy řekne, že už dost, ale nic si z toho nedělá. Když je potřeba, aby mě přesvědčil, tak mě přesvědčí, a když cítí, že mi na něčem záleží a může mě vyhovět, tak mi vyhoví. Takže to funguje.

Máš pocit, že do toho zasahuješ až moc?

Jo. Víím, že se v tom moc nevyznám, hodnotím to subjektivně s těmi svými omezenými znalostmi, které mám, ale chci do toho nějak zasahovat. Nebo mám nějaké představy a chci si je hlídat. To může být potíží. Mám pocit, že u jiných designerů to nefungovalo a narážím na to. To ani není nedůvěra, ale spíš moje povaha, která to nenechá být. Není to jen v grafice, ale i v jiných věcech bohužel.

Já zas nechci dělat s lidmi, kterým něco řeknu a oni to udělají tak jak chci, to mně připadá zbytečný. Potřebuji, když ten člověk ví, co chce on, jakou má představu, že mě pochopí a se svými znalostmi a dovednostmi zas trochu posune.

Prečo si sa rozhodol vytvorit knihu *Přirozeně* s fotografiemi Karla Nováka? Ako kniha vznikala?

To jsem vymyslel já, přišel s tím za Vladimírem 518 a on to podpořil, zdálo se mu to super. Ten koncept té knihy, tu podobu vymyslel Milan. Strašně moc lidí mi pomohlo, Lucka Fišerová mi pomohla s výběrem, Tomáš Pospěch k tomu napsal text. Mám pocit, že to byla taková dobrá spolupráce a že potřebuji mít spoustu lidí, aby to bylo dobrý.

Ako vznikol názov a obálka knihy?

My jsme se o tom s Milanem bavili, že chceme udělat knížku, která se nějak vysvětle. Protože jsou tam naturisté, to je o svlékání a Milan řekl, tak uděláme obal, který se nějak sundá. Mně se to zdálo super. Ono to je asi tak vždycky, že máš nějakou představu a pak jen hospodaříš s tím, co máš. A ten název přišel nějak přirozeně, nějakým dialogem. Vzešlo to z toho, že naturisti vnímají, že nahota je přirozená a to je hlavní motiv, že Bůh stvořil člověka nahého a to je přirozená věc. Ono to i hezky vypadá v angličtině *Naturally* a je to spojené s tou přírodou *nature*, co je pro naturisti hodně důležité.

Prečo si sa rozhodol svoje fotky spracovat knižne, čo pre teba kniha znamená?

Chtěl jsem je šířit dál, mít něco, co lidem můžu dát, nebo co si můžou koupit. Protože fotky stojí hodně peněz a něco co můžu rozdávat, aby je to potěšilo. Kniha je takový památník, zhmotnění nějaké nálady, představy. Zachytí se v ní čas, příběh, emoce. Je to takový balíček všeho možného,

co jen ta knížka umí přinést. Máš něco hezkého do ruky, je to celkem příjemný, můžeš si v tom číst, dívat se na obrázky a většinou to člověk dělá když má klid.

Ale teď je hrozně moc knih a já začínám pochybovat, zda to má celé smysl. Protože, když jsem byl naposledy v New Yorku, tak jsem šel do vydavatelství *Printed Matter, Inc.* kde mají jenom fotografické knížky. A tam prostě přijdeš a je tam tisíce krásných knížek, všechny s fotkami. A pak si řeknu – o co se tady snažím. Je jich tam tolik, že jsem si nemohl ani vybrat. Úplně mě to odrovnalo.

Čo by dobrá kniha mala obsahovať, čo by v nej nemalo chýbať?

Fotky, které budou mít sílu někoho oslovit, aby to bavilo toho, kdo se na to bude dívat. Aby mě to těšilo, že ta kniha vznikla a já jsem s tím byl spokojený, že je to v daném čase, s danými penězi, lidmi kolem to nejlepší co jsem mohl vyrobit. Vždycky je to tak, že člověk pracuje s nějakými omezenými možnostmi. No a hlavně aby to bavilo lidi, byli rádi, že něco takového mají doma a byli ochotní dát za takovou věc peníze.

Ktoré fázy tvorby knihy ťa bavia najviac?

Celé je to takový adrenalin. Mám pocit, že nikdy mě to nešlo úplně podle představ. Vždycky jsem měl nějakou představu a pak se to spustilo a najednou to bylo fuč, začal to být adrenalin a nervy. U mě to nikdy nebylo klidné. To právě zjišťuji, že mě na tom nebaví, ale je to vždy součástí a asi to tak bude. Je to způsobené tím, že jsem hrozně nejistý a nerozhodný. Dívám se na to ze všech možných pohledů. Já když něco začnu dělat, tak se mě otevřou zase nové otázky a možnosti. Může to změnit celou tu dosavadní představu.

Si ochotný do fotiek zasahovať, prípadne ich narušovať v rámci konceptu knihy? Do akej miery?

Jo, to jsme dělali s Kateřinou Šedou na projektu *UNES-CO*. Já jsem fotil a ona to nějak zkoušela různě vybarvovat. Ona do těch fotek chtěla dostat nějakou specifickou barevnost a vypíchnout nějaké věci, které jsou důležité. Mě to nevadí, když to má nějaký smysl, ale já to neumím. A když s někým dělám a je to potřeba vyzkoušet, tak se tomu nebráním a důležité je ten výsledek. Spousta fotografů je na to háklivých, ale mě to přijde dobré, když to funguje.

Ako vnímaš trendy? Premenilo sa uvažovanie na fotografickej knihe od roku 89?

Tak daleko nevidím, ale v posledních letech jo. Mám pocit, že dřív mít knížku bylo těžší a teď má knížku skoro každý. Každá je jinak hezká a jsou věci, které se hodně opakují nebo jsou populární v té době. Přijde mi, že to trochu devaluje a pak přijdeš do knihkupectví a vidíš strašně moc hezkých knížek na první pohled, ale je těžké dekodovat tu, která je opravdu dobrá. Kde je dobré spojení obsahu a formy.

Vždy jde o tu souhru. Líbí se mi, když jde o takové jemnosti, které slouží obsahu. Jako když máš kvalitně ušitý kabát, tak to na první pohled nepoznáš, ale jednak ti dlouho vydrží, když se díváš do detailů, tak je to všechno krásně ušité. Nemusí to na první pohled ani tak křičet, ale když jdeš blíž, tak se ti to začne objevovat. Víc se mě líbí věci, které jsou dokonalé v nenápadnostech v takových jemnostech a jednoduchých věcech.

Podľa akého klúča vyberáš fotografie do knihy?

Je pro mě velmi důležité se o tom s někým radit a mít od toho odstup. To je právě nevýhoda spousty fotografů, že si myslí, že to dokážou vybrat sami. Nemělo by to být ani tak, že to někomu dají, ať to vybere, ale každý by měl mít někoho, komu důvěřuje a je v tom odborník třeba jako Lucka. Udělá nějaký výběr a ty to s ním zkonzultuješ, bavíš se o tom co se ti líbí, co tě štve. Ona ti to vysvětlí, otevrou se ti oči anebo ji naopak přesvědčíš. Je to takový dialog, ale z větší části jí dáš důvěru. Člověk by se měl svěřit lidem, ke kterým má blízko.

3.2.10 Petr Babák

*1967, Brno – grafický designer, pedagog a publicista

Absolvoval Ateliér knižní grafiky a tvorby písma (Vysoká škola uměleckoprůmyslová, Praha) u profesora Jana Solperu. V roce 1997 společně s Tomášem Machkom založil *Studio Macheček&Babák* a od roku 2003 vede vlastní grafické studio *Laboratoř*. Ako profesor a vedúci Ateliéru grafického designu a nových médií (Vysoká škola uměleckoprůmyslová, Praha) priamo ovplyvňuje a formuje túto disciplínu. (Kijonka © 2020) Viac ako 25 rokov je jednou z najvýraznejších postáv grafického designu v strednej Európe. Okrem iného je autorom grafickej úpravy mnohých knižných publikácií a monografií: *Much Pop and More Art* (1995), *akce slovo pohyb prostor* (1999), *Ladislav Sutnar Praha–New York* (2003), *Je to jedno* (2006), *Kateřina Šedá *1977* (2007), *Laboratoř* (2008), *I Am Not You* (2014), *Transformace geometrie* (2018), *Monstrum* (2020).

Čo pre teba znamená kniha? A ako si sa k tomuto médiu vlastne dostal?

Vždy mě zajímala kniha jako objekt, jako 3D objekt. Poslední dobou se kniha scvrkává na obálku a na vnitřku vlastně nezáleží. Jasně, letité moudro, obálka prodává. Takto jsem knihu nikdy nevnímal a jak je asi v archívu na webu *Laboratoře* (www.laboratory.cz) dobře vidět, často jsem z obálky dostal třeba i název knihy a obrazovým návěstím dostávám čtenáře do děje, který ho uvnitř čeká. Název, autor a vše potřebné, se může objevit na dalších složkách obálky, prostě chápal jsem knihu vždy prostorově. Často jsem si představoval čtenáře, který knihu drží v ruce a tím se teprve nastartoval příběh, kterým jsem se ho vždy snažil vést. Opakuji se, že jsem pro sebe důležitou a určující dobu potkal Chatrného, Valocha a Kocmana, kteří se ve své práci průběžně

potýkali s knihami. Hlavně pak Dalibor Chatrný byl pro mě zdrojem poznání, a ukázkou cest a způsobu přemýšlení právě i nad knihou, vždy určitě nejbližší. Nikdy jsem nechtěl dělat „jen“ knihy a často jsem také společně s naší *Laboratoří* zván do rozličných spoluprací například z oblasti designu, architektury apod., což mi naprosto vyhovuje a mám to moc rád. Navrhoval jsem třeba nástěnné hodiny pro *Prim* nebo vytvářel objekt pro charitu a mnoho dalšího. Nezůstávat stát na jednom místě, v jednom tématu a stále se stejnými lidmi. Dělat třeba celý život jen knihu, by nás určitě nebavilo. Proměnlivost, ta mě zajímá. Ale z doby, na kterou se ptáš, tedy řekněme iniciační zážitky, si pamatuji takovou tklivou scénu z domova, z našeho dětského pokoje, to mi mohlo být tak 16–17 let: moji rodiče nemají s uměním nic společného a já jsem taky pořádně nevěděl, co vlastně vůbec dělám, seděl jsem u stolu v dětském pokoji a dělal jsem jakože nějakou knihu, ale nevěděl jsem vůbec, co to znamená, a maminka začala brečet.

Na konci osmdesátých let jsem se setkával s lidmi, kteří se tématu knihy věnovali dlouhou dobu, ale já jsem v té době neměl nějaké zdroje o knize jako objektu, nebo třeba *artist book*, nebylo kde narazit na informace, žádný dva kliky u pana *Gůgla* a vyjede ti celý svět kolem knihy. Pro mě to byl vlastně základ. Nikdy jsem nedělal grafický design typu: tak tady pěkně vyberu písmo a k němu obrázek a písmo pěkně do díry na fotce, a jestli to pak bude celé sedět, to mne nikdy nezajímalo. Vždycky ta témata přicházela zevnitř zadání, z principu konkrétní knížky, vizuálního stylu, prostě určitého procesu, který s sebou každé zadání přináší. Nevěděl jsem proč jsem ty první série řekněme uměleckých intervencí do knih dělal, zároveň jsem věděl, že rád čtu, že se nechám unášet obsahem, formou, dotykem s knihou a že ji mám rád. A drží mě to dodnes. Potřeboval bych už přestat knihy sbírat a namlouvat si, že je prostě všechny potřebuji mít a kdykoli je vytáhnout z mých příručních knihoven... Ale to asi každý v osmnácti rád čte, to zní strašně banálně, ale bylo to tak. V první fázi jsem si knihu osahával, zjišťoval si co snese, jak je konstruovaná, jak se co jmenuje a proč. Prostý základ, abeceda zkoumání tématu knihy a listování, a otevírání atd. (teď je větší balík těchto knih ve sbírkách například *Muzea umění Olomouc*). Šlo asi o osmdesát knížek, které tehdy Jiří Valoch v jednom svém textu k mé výstavě nazval knihy procesuální a ty spočívaly v tom, že se popisoval princip, co se s tou knížkou děje. Já jsem tehdy ani netušil ani co je předsádka. Formálně vypadaly takto: Nakoupil jsem knihy v antikvariátu po třech až pěti korunách a pak jsem s nimi udělal nějakou akci, často i dost brutální – například jsem z ní vytrhl knižní blok, abych věděl, že je to knižní blok. Prostě celý seriál takových *konceptíčků*. Pak jsem knihy balil do sněhově bílého ručního papíru z Losin a na ně jsem pomocí *propisotu* neuměle vysázel název například „Kniha bez knižního hřbetu“ a takových knižních objektů vzniklo asi osmdesát. Každou jsem pak ještě balil do pevné průhledné fólie. Takže na první pohled vypadaly všechny stejně, nezajímalo mě ani jaký mají obsah, spíš jsem vybíral různé síly hřbetu, pevnou vazbu, paperback a různé obskurní vazby a ty pak spojoval vždy tímto vizuálním zpracováním. Přišlo mi to jako nějaká přirozená, důležitá, jak s odstupem říkám, „abeceda“. Jak když se učíš číst, tak se někdy složitě dozvídáš úplně *simple* zákonitosti. Zajímalo mě, co se s tou věcí dá dělat, co je vevnitř, chtěl jsem si sáhnout na *pajšl*.

Třeba kniha o fiktivní bytosti jakoby z ruského under-groundu *Octobriana*, což je fiktivní špionážní román. Historik umění Tomáš Pospiszyl ho kompiloval. Petr Sadecký, který studoval na FAMU scenáristiku si vymyslel tuto bytost jménem *Octobriana*, což byla west hrdinka však s komunistickou hvězdou na čele, navíc ukradená od malíře prehistorických zvířat Zdeňka Buriána. Nicméně Sadecký emigroval atd., ale mluvím o *Octobrianě* jako o principu, jak vizuálně do knihy vstoupit na základě zadaného tématu, takže: Tomáš nám do Laboratoře přinesl asi dvacet krabic od banánů plných *matrošů* o téhle bájně *Octobrianě*. Možná řada grafiků by přizvala profi fotografa a s tím by nafotila hezký fotky jednotlivých portrétů tý divoženky, pěkně to kolem vysázela a bylo by. Můj přístup vycházel z doby, kdy stb vyšetřovala tento a jiné případy. Byla to vlastně takové *estébácká* rekonstrukce dokumentování. Navíc v této době ještě nebyly kvalitní mobilní fotoaparáty, takže i vizuální výstup měl pak v černobílém provedení i dobu tak 30 let zpět, do doby, kdy byla kauza *Octobriany* a Sadeckého na stole. A my jsme teda vzali ty *banánovky* a pěkně stránku po stránce fotografovali. Jak fotky, tak texty a vznikla „grafická úprava“ celé knihy. Takže najednou profi fotograf nebyl potřeba, ale ne z nějaké nouze či nedostatku financí, naopak z nutnosti svým způsobem neohrabaného příběhu. I textové korektury se pak dělaly přímo do fotek a ty se pak znovu přefocovaly. Každá stránka v knize je fotka, s případným autentickým záznamem a rukopisem korektora, editora, autora knihy, i třeba popisky se pak dopisovaly ručně, v knize není v podstatě žádný tradiční grafický design jak ho chápeme, tento vznikl z konkrétního stb konceptu. *Octobriana* mi přijde jako dobrá ilustrace způsobu práce v naší Laboratoři.

Vidíš rozdiel v uvažovaní nad knihou a knižnou tvorbou za posledných tridsať rokov?

Myslím, že o knize nikdo moc neuvažuje. Tam je třeba hledat asi klíč ke všemu. Kniha se stala komerčním zbožím, jen a hlavně komerčním zbožím a jasně, chápu to, ale osobně od knihy očekávám prostě víc. Beru prostor knihy dost posvátně. Vydavatelství však chtějí mít všechno co nejdřív, a hlavně co nejlevněji a rychle na nich vydělat balík na ty svoje auťáky a vilky, a o formu se nikdo moc nezajímá. Maximálně řeší obálku a dvě stránky ve vstupu, jinak hudlařina, písmeno za písmenem, hromady a skládky písmen. Takže my jsme v *Labu* rádi, že za námi přijdou zadavatelé, kteří knihu vnímají trochu jinak. V osmdesátém devátém, kdy začaly konečně vycházet knihy, lidi je brali v naprosto jakékoliv podobě. Spousta věcí byla z disentu a poprvé v ČR, sklady se konečně otevřely a sice vypadaly často hrozně, ale tehdy šlo hlavně a především o obsah. Teď už je spousta věcí vymazlených, vydaných třikrát v reedicích, ale často vůbec nejde o formu, škoda. Často je to o tom udělat rychle paperback za pár šupů a jen dostat k lidem text. Takže nějakou individuální formou knih se teď zabývá strašně málo lidí. A takovou *artifciální* formu, kniha jako prostorový objekt, tak to si myslím je dneska ještě horší než kdys za doby konceptuálních kotrmelců. Jako třeba v oblasti umělecké knižní vazby. Knihaři, kterých je sice stále méně a méně, dělají uměleckou vazbu, ale takovým tím super-hyper archaickým způsobem. Jakoby se jim v knihárnách zastavil čas. Principy, které hned přesně víš jak by si udělala. Měkká béžová kůžička, sem tam zamontovaný obložek do vazby, místo záložky holubí pírkó a vše zabaleno do

pouzdra z pomačkané hnědé kůžičky, uuuu. Tohle mě ale nikdy nezajímalo. Vnímám, že kniha výpravně, pečlivě vyvedená, s vloženým výtvarným příběhem, grafickým názorem tak nějak přirozeně odchází. Dnes máme dobu, kdy knížka může být totálně technologicky vymazlená, ale často jde tato vymazlenost úplně mimo obsah. Proč si chci dnes koupit knihu – no protože je to fetiš. Všechno ostatní si přečteš v pdf-ku na netu. Žijeme v době fetiše. Vyrobit se cokoliv, ale máloco tě zaujme natolik, že to chceš mít doma.

Na svojej novej monografii si sa rozhodol použiť pomerne výrazné a netradičné knižné chrbáty. Snažíš sa provokovať?

To určité ne, tak to nikdy nebylo myšlený jako prázdná a jen prvoplánová provokace. Jde spíš o naše již klasické zkoumání hranic daného média a v tomto případě naprosto a doslova. *MONSTRUM* nemá být uzavřenou cihlou, mrtvým pomníkem bez návaznosti, proto i grafické úprava je otevřená, kniha je uvnitř velkoryse řešená s velkým důrazem na text, na informaci atd. *MONSTRUM* má však v rámci tématu knihy-monografie více rovin... Protože si myslím, že větší a ještě technologicky únosnou a funkční knihu už lze jen těžko klasickou technikou vyrobit. Prostě papírová vazba snese jen něco a je to dobře. Mě spíš, a to nejen v knižní tvorbě, naopak hrozně štve taková ta stádnost, že existuje vlastně jen jedna jediná a ta správná cesta a šlus. Nikdo nechce vyjít ze stereotypů. Zajímalo nás vždy, i z pozice velkých romantiků, kteří mají rádi papír, tyto cesty nabourávat, testovat. Technologie jsou dnes třeba daleko dostupnější. Můžeš vyrobit vlastně už cokoli. Knihu, která vstane a odejde si sama na procházku.

Ako vnímaš spoluprácu s fotografmi?

Buď ho programově přijmeš, respektuješ ho jako svébytného autora a nesmíš se mu ani jen kouskem písmenka přiblížit k fotce, často to téma samotné už logicky vyžaduje nebo naopak, sám chce, aby se grafik stal součástí projektu, co se nám dost často stává a je to skvělé, že děláme fakt s otevřenými lidmi. Ještě před vznikem fotografií, se bavíme, jak by mohly vypadat a hlavně proč. Každý má tedy v tomto vztahu jasně svoji roli, ale často se prolne a jde opravdu o společný projekt. Víme, že knížka má vypadat tak a tak, a k výsledku vždy existuje dalších deset různých cest a my z nich vybereme dvě, které si třeba i vyzkoušíme. Není to oddělené, že existuje jenom pravá, levá – a to je navíc ta nejsnažší varianta. Naštěstí mladí fotografové skoro očekávají, že ty nebudeš ten co řekne: Přidej se, tady potřebuji vyplnit čtvereček v rohu. Ale řekneme si spolu co to celé je, proč to tak je, jestli do toho chce přijít s nějakou novou věcí a podobně. To mně přijde opět hodně důležité. Spolupráce, diskuze, i když samo, pak musí být vždy někdo, kdo řekne, dost, jdeme tudy.

Každý to má jinak. Je to o cestě, kterou si člověk zvolí, když začne dělat kompromisy hned na začátku, tak to znamená, že takto bude fungovat i dále. Někdo to tak má rád, nedělat si problémy, rychle se dohodnout a fakturovat. Ale už z tohoto principu fungování nevystoupí a nezačne už

dělat jinak. Důležité je, aby člověk dělal věci, který mu dávají smysl, ne jen proto, že je po tobě někdo chce a přesně ti popíše, jak to od tebe chce a ty jen *zaotročíš*.

Čo cítiš, že Ťa najviac pri tvorbe ovplyvňuje a inšpiruje?

Cokoliv. Naprosto cokoli. Kdybych to měl ještě upřesnit na obor grafického designu, na který se asi ptáš, tak k tobě vždycky zadavatel přichází s něčím co od tebe chce – on je ten, který přináší téma. A už témata určují a generují spoustu věcí, a my se na tyto věci, okruhy chceme vždy napojit, přidat se. To mi přijde moc důležité. Nevymýšlet vymyšlené. Dívat se kolem, rozhlížet se, číchat ke všemu, slyšet růst trávu. Vše tě nějak ovlivňuje. Snažím se i ve škole dětem připomínat vysokou míru citlivosti na okolí, ne jen tanout z manuálů a reklamních brožurek na šťastný *business*.

Zmenil by si s odstupom času niečo vo svojich dielach? Urobil by si niečo inak?

Nezměnil. Možná to zní dost nafoukaně, ale je to tak. Přijde mi důležitá cesta, cesta oborem, se všemi odbočkami a kotrmelci. Třeba na své webové prezentace si lidé dávají takové ty *extra highlighty*, že vyberou deset super realizací, krásu nesmírnou, které lidem mají ukázat, co vlastně dělají. Náš laboratorní web, který vlastně ani webem není, říkáme mu spíš deník, deník záznamů, ale my do toho deníku dáváme všechno. Nikdy jsme neselektovali, protože nám přijde opravdu důležitá mapa naší cesty a vývoj či zpátečnictví. Klasika, už v oboru pracuji cca 30 let a zažil jsem třeba po bakchální vizuální době a hodokvasu nepřesností a náhod na kopírce, ruční práce atd., teda začátek devadesátek, až po nástup maximálního minimalismu, umírněnosti, základních geometrických tvarů u logotypů a pak už ani těch ne, ale jen slov místo obrázku, kdy se slovo stává obrázkem. A teď třeba studenti znovu objevují špínu ulice. Tase jsou uvaření z toho, že se dá něco udělat bez chladných vektorů, chtějí, stejně jako my v devadesátkách vlést do kopírky a rozemlít špínu. Takže furt dokola... Samo na našem Labwebu jsou i některé věci slabší, některé silnější a dokážu tam najít třeba oblíbenější práce, které jsou třeba týden staré nebo z raných devadesátek. Ale není tam určitě nic, čeho bych se chtěl zbavit. To jsem zjistil, že má hodně lidí, čistit stopy a tvářit se, že ti vždycky bylo čtyřicet a že už si v patnácti vše věděl. Houby, nesmysl. Je logické, že v devatenácti nemůžeš dělat věci jako ve stopadesáti letech. A to, že se uvažování, tvarosloví, svět prostě proměňují, je hrozně důležité pro obě strany. Něco je možná slaboučké, protože jsi nevěděla, co teď už víš. Třeba na svých veřejných přednáškách často dělám jednu fázi, kterou opakuji, dělám takový *freestyle*, že si můžeš z našeho webu, kde je k dnešnímu dni přes 1200 položek, zvolit číslo jaké chceš a já tu věc okomentuji, zařadím, dám do souvislostí. Tím chci jednoduše dokázat, že každou tu práci žijeme a je jedno jestli je třicet let stará a že je v naší cestě stejně důležitá jako práce odevzdaná před týdnem.

3.2.11 Jakub Wdowka

*1978, Třinec – grafický designer

V roce 2007 zakončil štúdium v Ateliéri grafického designu (Fakulta multimediálních komunikací, UTB, Zlín). Je zakladateľom a do dneška jedným z členov (Ondřej Kramer a Anna Wdovková) pražského kreativneho štúdia *Artbureau*, ktoré pôsobí od roku 2006 na poli grafického designu a vizuálnej komunikácie. Medzi úspešné projekty patrí aj publikácia Jindřicha Štreita *Kde domov můj*, ktorá získala cenu v súťaži *Nejkrásnější knihy roku 2017*. Graficky stvárnil knihy: *HOMOurban* (2012), *Šumperák* (2015), *Blok 62* (2015), *Miss Amerika* (2018). (Wdowka © 2020)

Aký podiel a akú váhu má v tvojej práci knižný design? Koľko kníh si už stihol vytvoriť?

Budu mlúvit za celé studio, pretože od roku 2006 děláme s Ondrou Kramerem víceméně ve dvou. I když v knížkách mám v tiráži své jméno, tak dost často je to syntéza názorů, které jsou v rámci studia.

Já jsem ty knížky nepočítal. My jsme knížky nikdy moc nedělali, to vzniklo takovou shodou okolností, že v posledních čtyřech letech se nám podařilo udělat cca třináct / čtrnáct knížek. Takže vlastně není to moc, ale nemůžu tvrdit, že by jsme se na knížky specializovali, ale díky tomu, že máme kamarády fotografy, nakladatele nebo publicisty a oni často hledají grafika pro ten svůj projekt. U těch knížek je to spektrum dost velké – jsou to fotografické publikace, fotograficko-dokumentární věci, čistě textové teoretické knížky anebo třeba kuchařky. Co se týká poměru v celém tom našem spektru je to minimum, ani ne deset procent.

Kedy nastal ten zlom, že ste sa rozhodli robiť aj knihy?

My jsme knížky vždycky chtěli dělat, ale nikdy jsme neměli vazby na někoho kdo je buď tvoří anebo vydává. Tak jsme se dali dohromady s Tomášem Pospěchem a první knížka s ním vyšla v roce 2010. *Česká fotografie 1938–2000 v recenzích, textech, dokumentech* a je to čistě textová sazba. My se známe ze Zlína, Tomáš nás učil na škole, kde působil jako pedagog. Slovo nějak dalo slovo a začali jsme spolu dělat. Vytvořili jsme ještě další, myslím, že čtyři knížky s tím, že poslední byla *Šumperák*. V návaznosti práce s Tomášem jsme se seznámili s Imrichem Vebrem, což je mladý, talentovaný fotograf z Opavy, který studoval na Institutu tvůrčí fotografie, kde Tomáš učí, a začali jsme mu dost pomáhat s knížkami. On se hodně zaměřuje na dokument nebo konceptuální tvorbu a oslovil nás v roce 2012 s tím, že by potřeboval dát dohromady knížku. Byly to takové fotografické deníky z cest po Evropě. Takže u toho Imricha jsou knížky založené čistě na fotografii. Pak jsme začali dělat s Bárou Baronovou a *nakladatelstvím wo-men*. Bára je hodně produktivní a my jsme jí pomáhali asi s třemi knížkami. Za jednu jsme dostali ocenění *Nejkrásnější kniha roku*.

Ako by si stručne vystihol spoluprácu s Imrichom Vebrom?

Imrich je prostě super. Je to zvláštní, ale on je hrozně otevřený člověk. Ono to není tak jednoduché to definovat nebo popsat. On nenadbíhá svému publiku, nechce se zalíbit. My když jsme ty knížky dělali, tak dost často má člověk takový *proklientský* přístup, že něco udělá, aby to tomu divákovi / čtenáři ulehčil. A Imrich staví tu věc tak, že to nemá být kompromis a nemáme jít jen na půl cesty. Vlastně u všech lidí, s kterými děláme a u Imricha zvlášť je to, že člověku dává absolutní důvěru. Ani u jediné knížky jsme spolu nezápasili, že on by měl nějakou utkvělou představu. Byl to takový živý dialog. Ta spolupráce strašně příjemně plynula a těšíme se na další.

S Imrichom ste vytvorili knihu s názvom *Mejdan podle plánu*, aké fázy zahŕňal proces tvorby? Ako vznikol koncept knihy?

Ono to tak obvykle bývá, že jsme braní jako grafičtí designeři, takže tu režisérskou nebo koncepční část si dělá fotograf sám, protože to bývá dost často autorská publikace. Takže on má přehled jak by ty fotky měly plynout za sebou a moje úloha je dát tomu adekvátní formu. Nicméně zrovna při knize *Mejdan podle plánu*, což je soubor dokumentující jeho působení v ústavu pro handicapované. Pak ten stacionář byl zrušený a Imrich cítil potřebu to uzavřít do nějaké knížky. On teda vybral fotky a my jsme zjistili, že je tam podstatně víc fotek a minimum textu. Rozhodli jsme se, že to co je obvykle na obálce – fotka, že to otočíme. Vevnitř nebude text, ale dáme ho na obálku a místo textu vevnitř to naplníme fotografiemi. Takže je to tak trochu knížka naruby. Co se týče typografie, hledali jsme něco, co by odráželo ty fotky, v kterých člověk vnímá ty postižené lidi a chtěli jsme něco neohrabaného, ne moc estetického. Zjistili jsme, že písmo, které jsme použili, se ne úplně dobře čte, že člověka nutí číst pomalu. Člověk si trochu připadá zpomalený, jako kdyby to psali nebo vyprávělo někteří z těch lidí uvnitř. Nakonec většina těch fotek vyznívá hodně pozitivně. Ještě jsme si hodně hráli s obálkou a je to přesně tak, že když člověk mluví s tím handicapovaným, tak oni dost často nemluví úplně plynule. I ta slova na obálce jsou tak dělena, jakoby to někdo trochu komolil. Ale přitom je to velké, úderné, jasné. Člověk vlastně jen zrcadlí to, co je na těch fotkách grafickou nebo typografickou paralelou.

Musím přiznat, že Imrich si ten koncept knihy víceméně vymýšlí sám. Já vlastně u většiny těch knih nejsem jako spoluautor nápadu. Většinou někdo má nápad, má obsah a hledá adekvátní formu. Pak je možné, že při práci pomáháme ty věci dotvářet, nějak je dotahujeme. Ze svého úhlu pohledu ještě máme možnost něco změnit, ale ten prvotní impulz vychází z těch ostatních lidí – fotografů, publicistů, autorů.

Musel si pri spolupráci častokrát niečo presadzovať a obhajovať, aby sa to ujalo?

Největší boj byl s knížkou *Miss America*. Je to knížka k divadelnímu představení Miřenky Čechové. Je to doprovodní artefakt k tomu představení, nicméně ona sama za sebe musí fungovat jako kniha. Miřenka si původně s fotografkou Marii Tomanovou vymyslely fiktivní postavu

fotografky, kterou hraje Marie. Přijede do New Yorku z východní Evropy a těší se, jak tam udělá kariéru. Celá ta kniha je o tom jak ona vnímá New York, těší se jak tam prolomí ledy a bude slavná. V průběhu té knížky ji ta realita semílá až vlastně odjíždí bez jakýchkoliv iluzí. Tahle knížka byla pro nás největší mix, který jsme dělali, protože je česky i anglicky, jsou tam fotografie a padesát takových krátkých povídek. Bylo zapotřebí z toho udělat takový „melting pot“ a dostat to do té knížky. Nejsou tam jediné dvojstránky, které by byly stejné, i když se pracovalo na pevném layoutu. Rád si tam hraji s prolínáním fotografií, baví mě to, že tam něco nové vzniká.

Ktorá fáza tvorby knihy ťa najviac baví a naplňa?

To asi záleží knížka od knížky. Mě baví přemýšlet o těch knížkách jako o objektu. Když si člověk představí, že jde do knihkupectví a chytí si ji do ruky, tak vlastně vymýšlet ty věci, kterými by mě měla zaujmout. Takže většinou začínám v představách tou slupkou a pak se prokousávám dovnitř. Je fakt, že když děláme knížky, v drtivé většině se řeší formát, ale to je takové komplexní porovnání, že člověk musí zhruba vědět kolik to bude mít stran, jak to bude tlusté, jak si zvolit papír, jestli se to bude číst ve vlaku, nebo je to knížka, kterou si jednou za půl roku někdo rozloží na stole a kochá se velkými fotkami.

Je podľa teba tvorba obálky finálny alebo prvotný proces?

Principiálně u knížek děláme obálky až poslední. Většinou po tom, co se určí formát, vyřeší se layout, začne se to sázet a jako jedno z posledních předsádky a na závěr obálka. Protože ta obálka nějakým způsobem reflektuje vnitřek. Pro nás je lepší zabalit tu hotovou věc s něčím, co s tím souvisí, než že bychom podle obálky dělali vnitřek. Trochu to kopíruje tu komerční tvorbu, že lidé mají produkt a potřebují ho zabalit. S tou knížkou je to paradoxně podobné.

Ako vnímaš trendy v knižnej tvorbe za posledných 30 rokov?

Já se hrozně rád vracím ke starým knížkám, kde je to řemeslo víc cítit. Je fakt, že si v antikvariátech vybírám knížky ani ne podle obsahu, ale že mě zaujmou tou formou. To je spíš taková profesní úchylka, kterou vnímám deset / patnáct let. Myslím si, že trendy jsou za prvé v tématech. Hodně se řeší člověk, jeho existence v moderní době, existence mladého člověka v betonové džungli. Mě hodně baví dokumentární věci, a když z té knížky stejně jako z filmového dokumentu jede nějaká tenze – když to není samoúčelné.

Za komunistů se knížkám věnovali lidé, kteří k tomu byli jenom vyškolení (studenti polygrafických škol) a nebyl tam talent. Byla jen hrstka samouků, kteří k tomu měli přístup. V devadesátých letech s nástupem stolních počítačů se do designu pustili ve velkém a pak už začala, kromě jiného, rozhodovat cena. Trh s knížkami se v té době hrozně devalvoval.

Jezdíme na knižní veletrhy po světě. My máme trošičku povinností to sledovat i profesně. Paradoxně velká móda jsou odhalené hřbety a my jsme odhalené hřbety dělali v době okolo roku 2012, jen proto, že cena té obálky ušetřila peníze, které dost často ten autor nebo fotograf nemá. Takže pak se to člověk snaží vymyslet, aby to drželo jen jako knižní blok. Ale teď se to nějak chytlo a je z toho taková módní vlna.

Plánuješ sa knihám ďalej venovať?

Když přijdou tak jo, ale my je aktivně nevyhledáváme.

3.2.12 Lucia Sekerková

*1991, Trenčín – fotografka

Mladá fotografka vyštudovala Ateliér reklamní fotografie (Fakulta multimediálních komunikací UTB, Zlín). V roce 2013 získala 1. cenu v *Canon Junior Award, Czech Press Photo* za soubor *Donum Vitae*. S vydavatelstvem PositiF vydala knihu *Ženy předávající nádej* (2017), kde fotograficky zdokumentovala život Olašských žen v Rumunsku. Fotografie a publikacia boli vystavené v niekoľkých prestižných galériách a kniha získala ocenenie vo viacerých svetových súťažiach. (Prokop © 2018)

Na knihe *Ženy predávajúce nádej* si spolupracovala aj s grafickým designerom Jakubom Wdowkom z Artbureau. Ako ste sa dali dohromady a prečo ste začali spolupracovať?

Na knihe som spolupracovala hlavne s Ondřejom Kramerom zo štúdia Artbureau. Od začiatku som vedela, že by som chcela spolupracovať s grafickým designerom, ktorý je skúsený v oblasti knižného designu a hlavne má cit pre prácu s fotografiou. Priamo Ondřeja mi doporučil náš vydavateľ Tomáš Pospěch, ktorý s ním už mal skúsenosti v rámci iných projektov.

Ako by si vystihla spoluprácu s Ondřejom jednou vetou? Sú potrebné pri spolupráci osobné stretnutia alebo sa dá pracovať tzv. online?

Asi ako vyvážený *balance* a rešpekt medzi jeho predstavou ako grafického designera a mojou ako fotografa. Povedala by som, že každému vyhovuje možno trochu iný prístup. Veľa vecí sme komunikovali prostredníctvom mailov, ale pred tým sme sa stretli aj osobne. Na tejto schôdzke sme si ujasnili vzájomné predstavy, a zároveň som mala možnosť si prezrieť rôzne typy knižnej väzby, „ošahať“ si rôzne typy papiera priamo zo vzorkovníka a ľahšie sa tak rozhodnúť.

Čo pre teba znamená kniha?

Kniha je pre mňa prostriedok, ako efektívne zdieľať informácie, myšlienky, pocity s ostatnými ľuďmi, či už prostredníctvom slova alebo vizuálnej podoby. Častokrát ak ma zaujíma nejaká kniha len svojím textovým obsahom, tak si zájdem do knižnice. Avšak, ak má atraktívne grafické spracovanie tak je to pre mňa osobne často dôvod prečo si ju kúpim a vystavím doma vo vlastnej knižnici.

Prečo si sa rozhodla vytvoriť knihu o čarodejníkoch? Aký cieľ si mala stanovený?

Knihu ako výstup pre môj fotografický projekt Vräjitoare som si vybrala hlavne z dôvodu, že som do projektu o rumunských rómskych čarodejníkoch časom začlenila aj slovenskú etnologičku Ivanu Šusterovú, ktorá sa vrámci svojej práce zameriava hlavne na komunitu Olašských Rómov. Naším cieľom bolo prepojiť vedu s umením a popularizačným spôsobom zvýšiť povedomie o špecifikách tejto komunity a priblížiť ľuďom fenomén veštenia a magických praktík, tak rozšírený u Olašských Rómov v Rumunsku.

Akým spôsobom vznikol názov knihy?

Názov knihy vznikol už počas prvých ciest, kedy sa nám podaril urobiť rozhovor s jedným Rómom, ktorého matka bola jednou z najslávnejších rómskych veštíc v Rumunsku. Ženy praktizujúce remeslo ako jeho matka, nazval ženami, ktoré predávajú ilúzie zúfalým ľuďom. V tomto momente sme vedeli, že to bude názov našej knihy. Neskôr sme sa po konzultácií s ďalšími ľuďmi rozhodli názov trochu zjemniť a vznikol názov Ženy predávajúce nádej.

Ako ste riešili tvorbu obálky? Bol to finálny proces alebo prvotný?

Dizajn obálky vytváral grafik, ktorý nám urobil niekoľko verzií a tie sme potom spoločne konzultovali jednak s ním, ale aj s ďalšími nezainteresovanými ľuďmi. Finálne rozhodnutie myslím padlo až úplne na záver.

Pre koho je kniha určená?

Kniha je určená pre tých, ktorí majú radi fotografiu, grafický design, alebo zároveň pre ľudí, ktorí sa zaujímajú o humanitné vedy. Často si ju však kupujú napríklad aj ľudia, ktorí sa nejakým spôsobom zaujímajú o okultné praktiky, ľudia, ktorí sa domnievajú, že tam nájdu odporúčanie na efektný rituál lásky, či tip na autentickú – *pravú* čarodejnicu. To však cieľom knihy nebolo.

Spolupracovala si na knihe aj s ďalšími umelcami, designermi, kreatívcami?

Celý projekt, a potom aj knižné spracovanie sme skôr konzultovali s ľuďmi buď z umeleckého prostredia – pedagógovia a spolužiaci v ateliéri, kde som študovala, alebo s ľuďmi z vedeckých kruhov, kde zase pôsobí Ivana. Bolo zaujímavé sledovať ako veľmi sa líšili názory na vizuálne

spracovanie knihy medzi týmito dvoma skupinami. Projekt bol čiastočne financovaný z obidvoch oblastí, a na konci procesu sme zistili, že nám budú chýbať peniaze na tlač, keďže sme si chceli vybrať naozaj kvalitné a skúsené printové štúdio. Bolo pre nás veľmi ťažké si tento postoj obhájiť pred ľuďmi mimo umelecké prostredie, ktorí nás mali tendenciu tlačiť do zníženia kvality tlače. Ani jedna sme sa nechceli uspokojiť s týmto riešením, tak sme nakoniec za podpory nášho vydavateľa Tomáša Pospěcha vytvorili kampaň na crowdfundingovej platforme *Hithit*, kde sa nám chýbajúce peniaze podarilo vyzbierať.

Čo sa týka nás dvoch, ako spoluautoriek knihy, tak môžem povedať, že napriek tomu, že sa venujeme tak odlišným odborom, tak sme vždy v celom procese našli spoločnú cestu, ktorá plne vyhovovala obidvom. Zároveň som to vnímala ako veľmi obohacujúcu spoluprácu, ktorá mi pomohla mnoho vecí vidieť v inom svetle a aj inak premýšľať nad mojimi fotografiami a ich zdeleními.

Má pre teba zvolená väzba pádny dôvod?

Áno, zvolili sme švajčiarsku väzbu a to z toho dôvodu, aby obidve časti, fotografická i textová, dostali svoj vlastný priestor. Limitovaná edícia bola doplnená o zlatú oriezkú, ktorá zase vychádzala z prostredia, v ktorom sme sa v Rumusku pohybovali. Všeobecne by sa dalo povedať, že zlatá farba je veľmi populárna medzi Olašskými Rómami.

Čo je prvotný nápad, koncept knihy alebo séria fotiek?

Najprv vznikla séria fotografií pre moju bakalársku prácu, a neskôr keď som získala IGA FMK grant, tak som do projektu prizvala aj Ivanu a rozhodli sme sa spoločne vytvoriť publikáciu.

Podľa akého kľúča si vyberala fotografie do knihy?

So samotným výberom fotografií mi veľmi pomohli pedagógovia na ARF UTB, ale hlavne náš vydavateľ Tomáš Pospěch, ktorý bol zároveň aj editorom. Začiatok knihy má za úlohu predstaviť ženy, ktoré sme v Rumusku, navštívili a preto sa čitateľ najprv zoznámi hlavne s ich portrétami, priestormi kde žijú a s rôznymi artefaktmi, ktoré používajú pri svojej práci. Potom sa postupne prechádza viac k práci, a teda samotným magickým rituálom. Poradie fotografií som najviac riešila s Tomášom Pospěchom.

Ako fungovala propagácia knihy, a čo všetko si pre to musela pripraviť?

Prvá propagácia knihy prebiehala prostredníctvom crowdfundingovej kampane na Hithit. (Hithit © 2020) Bola to náročnejšia časť pripraviť všetky podklady pre kampaň – natočiť video, napísať texty, vymyslieť systém odmien, postarať sa o propagáciu kampane v médiách a na sociálnych sieťach a tiež po ukončení kampane všetky odmeny rozposlať do stanoveného termínu. Najprv sme mali obavy či sa nám podarí vyzbierať určenú čiastku, ale o to viac sme boli milo prekvapené keď sme to zvládli behom necelých dvoch týždňov.

O zvyšok propagácie sa staral hlavne Tomáš Pospěch, ktorý knihu distribuuje skrz rôzne „artové“ kníhkupectvách, ale aj cez veľké internetové predajne ako napríklad *Kosmas*, alebo formou rôznych fotografických festivalov zameraných aj na knižné publikácie. Kniha bola vystavená napríklad v rámci festivalov akými sú: *Les Rencontres de la photographie vo francúzskom Arles*, *Athens Photo Festival v Grécku*, *Mesiac fotografie v Bratislave*. Taktiež boli usporiadané dva krsty publikácie spojené aj s fotografickou výstavou, najprv v *Czech Photo Centre* v Prahe a potom aj v *Stredoeurópskom dome fotografie v Bratislave*. Sme veľmi vďačné, že to bol práve Tomáš, ktorý sa ujal vydania našej publikácie. Celá spolupráca fungovala na priateľskej vlne. Zároveň bolo super spolupracovať s niekým, kto je sám výborným fotografom, kurátorom, vydavateľom, profesorom... Výhodou bolo aj to, že som mala možnosť konzultovať fotografie aj s niekým mimo ARF kde som študovala, a tak som mohla získať na svoju prácu zase trochu iný názor.

Samotný fotografický projekt bol aj po ukončení publikovaný v domácich ale aj zahraničných magazínoch, novinách, online platformách (RESPEKT, HOSPODÁRSKE NOVINY, EVA, DENNÍK N, SME, ROMANO NEVO LIL, FOTO, FOTOGRAF, VICE, FEATURE SHOOT, F-STOP, FK MAGAZINE, RE:PUBLIC, INDIE, HUCK, SOCIETY, LENS CULTURE, WIRED, CALVERT JOURNAL, BIRD IN FLIGHT, GENTE DI FOTOGRAFIA, REFINERY29, IT'S NICE THAT, MARIE CLAIRE, ARE WE EUROPE).

Odkiaľ čerpáš inšpiráciu pri tvorbe? Čo ťa pri tvorení projektov najviac ovplyvňuje?

Povedala by som, že najviac ma ovplyvňuje miera osobnej angažovanosti v danej téme to je potom ten hnací motor, vďaka ktorému som schopná vytrvať aj v prípade, že veci nefungujú tak, ako by som si predstavovala a mám väčšiu motiváciu projekt aj dokončiť. Inšpirácie prichádzajú z rôznych zdrojov. Pri projekte *Vrajitoare* mi veľkou inšpiráciou bol obsah, ktorý ženy zdieľali na svojich „čarodejníckych“ facebookových profiloch a spôsob ich vlastnej sebaaprezentácie, a taktiež výskum, ktorý v danej komunite robila Ivana.

Aké fázy práce zahŕňal proces tvorby na knihe? Ktorá časť procesu je pre teba: najťažšia, najzdĺhavejšia, najprínosnejšia a najzábavnejšia?

Prvou fázou, aby vôbec kniha mohla vzniknúť, bola žiadosť o IGA FMK grant, a teda napísať projekt a jeho finančný plán. To bola pre mňa zároveň najťažšia a najzdĺhavejšia časť – administratíva, byrokracia, deadline, nekonečné vysvetľovanie našich zámerov...

Zároveň sa vždy našli ľudia, ktorí boli ochotní pomôcť a poradiť. Ďalej proces zahŕňal – výber vhodného vydavateľa, postprodukciiu a selekciiu fotografií, spracovanie výskumu, korektúru textu, grafický design, výber knižnej väzby a papieru, vybrať vhodné printové štúdio, nájsť človeka na zlatú oriezkú knihy, crowdfundingová kampaň, propagácia (médiá, sociálne siete), krst knihy a výstava fotografií, rôzne ďalšie prezentácie, prednášky o knihe, projekte...

Najpríjemnejšou a najzábavnejšou časťou bol moment, keď skončili všetky starosti, a keď sme prvýkrát v ruke držali našu knihu, ktorá mimochodom stihla byť dokončená ako sa hovorí o minútu dvanásť. Doviezol nám ju vedúci mojej magisterskej práce, p. Jaroslav Prokop, hodinu pred začiatkom krstu, čerstvo zviazanú z *Helbichu* v Brne, do Prahy, kde prebiehal krst a výstava.

Verím, že aj celý proces tvorby na knihe by som si užila omnoho viac v prípade, že by nám nehorel nonstop deadline. Keďže som bola v poslednom, a ešte k tomu rozvoľnenom ročníku magisterského štúdia, tak som si nemohla požiadať o grant na dlhšie obdobie než jeden rok. A jeden rok na projekt a prípravu publikácie je naozaj šialené tempo.

Čo by dobrá kniha mala obsahovať, čo by v nej nemalo chýbať?

Pre mňa je dobrá kniha taká, ktorá má samozrejme kvalitný obsah, pochopiteľné a kreatívne zdelenie, a dobré remeselné prevedenie.

Plánuješ sa aj naďalej venovať knihám?

Určite sa plánujem venovať knihám ďalej v podobnom duchu ako tomu bolo počas spolupráce s Ivanou. Zistila som, že tímová spolupráca mi tak nejako vyhovuje viac, než si ísť sólo len ako fotografka. Je to vždy väčšia zábava pri tvorbe, zároveň ak sa veci nevyvíjajú dobrým smerom, tak je tam vždy niekto, kto vás podporí a dodá vám energiu, inšpiráciu a potom v konečnom dôsledku radosť z úspechu je vždy väčšia, keď ju máte s kým zdieľať.

3.2.13 Jan Havel

***1975, Rychnov nad Kněžnou – grafický a knižný designer**

V rokoch 1994–2000 absolvoval štúdium na Katedre fotografie (Filmová a televízna fakulta, AMU, Praha) a následne v roku 2001 založil štúdio *Belavenir*. Podieľal sa na tvorbe mnohých knižných titulov: *Kmeny* (2011), *Kmeny 0* (2014), *Pavel Dias Photographs 1956-2015* (2015), *Kmeny 90* (2016), *Všední den v české fotografii 50. a 60. let* (2018), *Haredim* (2018) a veľa ďalších. Jan Havel zastáva funkciu výtvarného redaktora pre nezávislé nakladateľstvo *Nová beseda* a má na starosti aj design prílohy časopisu *Respekt* o dokumentárnom filme *DOK.REVUE*.

Aký podiel a akú váhu má vo Vašej práci knižný design?

Největší váhu, je to 80 % mojí práce.

Kolko kníh ste už stihli vytvoriť?

Desítky, nemám to spočítané. Tých veľkých obrazových víc než menších beletrií.

Čo považujete za najväčší zlom, kedy ste sa rozhodli venovať knižnej tvorbe?

Od začiatku jsem ke knihám směřoval, ale trvá dlouho, než přijdou příležitosti, než se to člověk naučí, než získá důvěru vydavatelů a autorů.

Spolupracovali ste na rôznych fotografických knihách, napríklad na knihe *Haredim* s fotografkou Eliškou Blažkovou. Ako by ste stručne vystihli vašu spoluprácu?

Ano byla to bezvadná spolupráce, Eliška i editor Jan Jindra byli oba velmi dobře připravení, fotografie už byly víceméně vybrané a seřazené do jednotlivých kapitol.

Sú u Vás počas spolupráce na knihe potrebné osobné stretnutia?

Je nutné o tom dlouho debatovat, nacházet cestu, technologii. Je lepší se o tom bavit osobně, ale jde to i na dálku.

Čo pre Vás znamená kniha?

Objekt s mnoha vrstvami, kde je obsah na prvním místě a mým úkolem je najít mu správnou formu, neexhibovat, ale vytvořit dílo čitelné, příjemné, atraktivní. Takovou knihu, aby nenudila a ideálně aby se k ní čtenář ještě někdy vracel.

Akým spôsobom vznikol názov knihy *Haredim*?

S názvem přišla Eliška. Je to pojem pro ortodoxní.

Ako ste riešili tvorbu obálky? Bol to finálny proces alebo prvotný?

Na začátku je prvotní (intuitivní) představa, je dobré se jí inspirovat a v podobném duchu vést celou knihu. Na konci práce se buď ta představa udrží, nebo ještě změní, vnitřek i obálka na sebe celou dobu nějak reagují a z toho ve finále něco vznikne.

Zastávate názor, že tvorba obálka má ísť z vnútra von?

Mělo by to být obousměrné, obálka musí napovídat co je uvnitř.

Myslíte si, že obálka predáva?

Některá dokonce musí, i to je zajímavý úkol, ale dochází občas i ke kompromisům, ke kterým nedochází, když prodávat nemusí. Obálka, tedy kniha jako objekt, který leží na pultě nebo kdekoli jinde, musí člověka přimět k nahlédnutí, podle toho by měla vypadat.

Aké přístupy Vás nejvíce baví na formální stránce knihy?

Vždy je to dobrodružné, každá kniha je unikátní a je velkou zodpovědností a povinností se jí s péčí věnovat. Každá má jiné zadání, zajímavé je vytvářet například knižní řady. Vždy se snažím udělat knihu zábavně. Nemám žádné cíle účastnit se módních trendů, to je krátkozraké. Hledám pro knihu osobitý vzhled a dát jí něco důvěrného, stopu nebo znamení, které mě osobně na jiných knihách také láká a těší. Je to nenápadný způsob jak vytvořit knihu iniciační, takovou, kterou čtenář otevře a bude chtít vědět víc, nebo mu dá impuls a inspiraci.

Ako vznikol koncept knihy (*Haredim*)?

Eliška měla základní koncept hotový, já ho zasadil do knihy, tzn. navrhnul jsem knihu bez předsádek, jak půjdou oddíly za sebou, kde budou popisky atd.

Aká kniha z hlediska designu Vás většinou v knihkupectve nejvíce upoutá?

U knih se na design nedívám, působí to na mě komplexně, obsah i vzhled dohromady. Když je to sladěné, tak je to dobré.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu pri tvorbe?

Mám nějaké už zasuté myšlenky, jak by moje ideální kniha měla vypadat a snažím se to vždy naplňovat. Mám mnoho knih, které jsem si koupil, protože mě něčím oslovily a inspirovaly. Nekopíruji je, ale občas si u nich ověřuji postupy, sazbu apod. Mají atmosféru, která se mi líbí a chci, aby moje knihy působily podobně, ale je to jen subjektivní pocit.

Aké fáze práce zahrňal proces tvorby knihy?

Nejprve seznámení s obsahem, koncepcí. Potom hledání tvaru, velikosti, sazby. V té chvíli už se hledá obálka, současně se diskutuje o technologii (v návaznosti na možnosti rozpočtu). Pak se s ostrými daty kniha finálně upravuje a současně po kouscích konzultuje. Potom jsou finální konzultace a korektury. V případě knihy *Haredim* byla provedena tisková zkouška pro výběr papíru a vhodného duplexu. Dále předtisková příprava, úprava reprodukcí pro zvolenou technologii a finální tiskové PDF. Pak se jede do tiskárny na náhled.

Ktorá časť procesu Vás na knihu najviac baví, a čo Vám naopak robí najväčšie starosti?

Baví mě vše, musí být na to čas a nesmí být stres. Největší napětí je, když se ještě „nezrodila“ ta správná podoba. Když už je na světě a s konceptem si to sedne, tak je to ostatní práce radostná.

Čo by dobrá kniha mala obsahovať, čo by v nej nemalo chýbať?

Kniha je jedinečná, úctyhodná, musí se k ní takto přistupovat. Nesmí to být rutina, neměl by ji dělat diletant. Zaslouží se největší pozornost, je do ní koncentrovaná práce mnoha lidí a navíc její výroba stojí dost peněz. Takže každá kniha má být nepřehlédnutelná, není potřeba vytvářet další vizuální smog. Musí mít opodstatnění, smysl, výborný obsah doplněný dobře vybranou formou.

Plánujete sa aj naďalej venovať knižnému designu? Ak áno, prečo?

Ano rád bych. Doufám, že budu mít dost sil a příležitostí, abych mohl. Je to moje povolání.

Veríte, že *Book is not dead*, že kniha stále žije a je to nadčasové médium?

Ano, věřím. Některé se ale tisknout nemusí, stačí, když budou ve čtečkách. Pak jsou tu interaktivní knihy, ty čeká velký rozvoj. Ale klasická kniha je také objektem, dílem, důkazem. Když je dobrá, tak v ní cítíme život a cítíme k ní vztah.

Čo by ste odkázali začínajúcim knižným grafikom? Aké inšpiračné zdroje by ste im odporučili?

Ať si kladou vyšší cíle než být jen designerem, mají zodpovědnost za víc než formu. Ať se vykašlou na trendy, dívají se za hranice a hledají co je jim nejbližší, rozhodně ať nic nekopírují, jen rozvíjejí. Ať jsou trpěliví. Skvělé inspirační zdroje i jen zdroje informační jsou velká knihkupectví v galeriích velkých evropských měst nebo speciální umělecká knihkupectví. V Berlíně *Walther Koenig* a *Bucherbogen*, nebo v Paříži knihkupectví v *Centre Pompidou*. Ale skvělé je dívat se i ve velkých knihkupeckých řetězcích a sledovat střední proud (v Německu *Hugenduble* nebo *Thlia*, ve Francii *Fnac*). Na internetu americký velkoobchod s uměleckou literaturou *Artbook* (www.artbook.com).

Ako vnímate Vašu knižnú tvorbu s odstupom času? Je niečo, čo by ste teraz riešili inak?

Je to vývoj, opravit se nic nedá, chyb je mnoho, je třeba se z toho poučit a zítra to udělat lépe. A často mě to i pohání, že až ta příští kniha bude tím mým ideálem.

3.2.14 Eliška Blažková

*1983, Třebíč – fotografka

V letech 2007–2019 studovala Reklamní fotografii (Fakulta multimediálních komunikací, UTB, Zlín), kde absolvovala doktorandské studium. První studijní stáž podnikla v roce 2011 na prestižní Akademii umění a designu (Bezalel Academy of Arts and Design, Jerusalem),

kam sa potom vracala fotografovať tamojšie prostredie niekoľkokrát ročne. Počas tohto obdobia (2011–2018) vznikal fotografický dokumentárny projekt v prostredí tej neuzatvorenejšej ultra-ortodoxnej židovskej komunity sveta, jeruzalemskej štvrť Mea Šearim, z ktorého vzišla kniha s názvom *Haredim* (2018). (Blažková © 2020)

Na knihe *Haredim* si spolupracovala s grafickým designerom Janom Havlom, ako ste sa dali dohromady? Prečo ste začali spolupracovať?

Jan Havel patrí k najlepším českým grafikům, zaměřujícím se na fotografické publikace. Není to jen skvělý grafik, ale sám je také fotograf – vystudoval FAMU, rozumí fotografii a umí s fotografiemi v knize skvěle pracovat. Knihy „z jeho dílny“ často fungují jako krásné objekty, samy o sobě jsou uměleckým dílem. Honza sleduje světové trendy, má perfektní přehled o tom, jaké materiály a technologie je možno pro výrobu knih použít, jeho práce je moderní, svěží, elegantní a precizní.

Seznámila jsem se s ním skrze pedagogy oboru fotografie na UTB ve Zlíně – Pavla Diase a Jana Jindru – u kterých jsem studovala a kteří s Honzou také spolupracovali na vlastních autorských publikacích. Bylo pro mne důležité najít takového grafika, který dá fotografiím vhodnou a neotřelou knižní podobu, ale neudělá z toho nějakou vlastní „grafickou exhibici“. Fotografie projektu *Haredim* mapují velmi uzavřené ultraortodoxní židovské komunity, které žijí velmi skromným životem. Jakási skromnost a jednoduchost se tak měla odrážet v celém konceptu knihy. Toto je pro grafika poněkud výzva – navrhnout grafickou podobu knihy „jednoduše“, ovšem tak, aby výsledek nepůsobil nudným dojmem – a Honza si s tím poradil bravurně. Výsledek perfektně splnil moje očekávání.

Ako by si vystihla vašu spoluprácu jednou vetou?

Absolutní profesionalita, spolehlivost a velmi obohacující zkušenost.

Sú potrebné pri spolupráci osobné stretnutia, alebo sa dá pracovať tzv. online?

V našem prípade to byla kombinace obojího. Velmi důležité bylo naše vůbec první osobní setkání. Fotograf Jan Jindra, který byl zároveň editorem knihy, mne tehdy k Honzovi přivedl, abychom se seznámili a řekli si, jaké máme kdo představy a abychom zjistili, zda si rozumíme profesionálně, ale především lidsky. Vzpomínám si, že jsem tehdy ze schůzky odcházela velmi motivovaná, nadšená a věděla jsem, že nikdo jiný, než Jan Havel prostě grafiku mojí knihy dělat nemůže.

Poté jsem však ještě odletěla na několik měsíců do Izraele, kde jsem fotografický soubor dokončovala. Honza mezitím pracoval, připravil první návrhy, komunikovali jsme online... Současná doba a moderní technologie umožňují bezproblémovou komunikaci bez ohledu na to, že jste stovky nebo tisíce kilometrů daleko. I po mém návratu do ČR jsme často komunikovali

online v případech, kdy jsme si potřebovali rychle a stručně předat nějakou informaci. Bez osobních setkávání by to však nešlo, ta byla naprosto klíčová. Scházeli jsme se pravidelně i s editorem a po takové osobní schůzce, kdy jsme měli možnost „sednout si a dát hlavy dohromady“, jsme se vždy posunuli o obrovský krok kupředu.

Čo pre teba znamená kniha?

Knih je pro fotografa dle mého názoru absolutní vrchol, jakým může projekt uzavřít. Je to také způsob, jakým fotograf prezentuje svoji práci v tištěné podobě a ve větším formátu. V současné době se na nás valí obrázky a fotografie ze všech stran, většinu v nich však vidíme pouze na displeji mobilu a vzápětí zmizí v hlubinách kybersvěta. I kvalitní časopisy, které dříve dávaly fotografiím prostor, snižují náklad a přecházejí především na online verzi. Fotografie na displeji nebo monitoru však nejsou to samé. Tištěné fotografie ve větších formátech jsou k vidění také na výstavách, to ano – a realizace výstav je pro autora a jeho kariéru také velmi důležitá, ovšem výstava má vždy omezený čas trvání. Kniha je věčná.

Akým spôsobom vznikol názov knihy *Haredim*?

Velmi jednoduše – *Haredim* je označení pro ultraortodoxní židy, které jsem fotografovala. Přesněji je to hebrejské slovo, které doslova znamená „ti, kdo se třesou před Bohem“, „bohabojní“, a toto označení je používáno mezinárodně. Při přípravě knihy jsme si však lámali hlavu nad jednou věcí – totiž v češtině bychom toto slovo správně měli psát s „ch“, tedy charedim, ale jelikož projekt začal vznikat v Izraeli, kde byl prezentován pod názvem *Haredim*, a jelikož je kniha je dvojjazyčná (ČJ a AJ) a je určena i pro zahraniční čtenáře, ponechala jsem název celého projektu i knihy v tomto znění, které je mezinárodně využíváno nejčastěji. Charedim by totiž například lidé ve Francii, kde jsem v minulosti žila, četli jako „šaredim“.

Ako ste riešili tvorbu obálky?

Desky poskytly prostor dvěma fotografiím – jedné na titulní a další na zadní straně. Ty jsme vybrali společně s pomocí editora a vše ostatní jsme již nechali na grafikovi, který zvolil velmi jednoduchý design, avšak netradiční technologické zpracování. Obálka je tvořena černým plátnem, na které byly fotografie natištěny stříbrnou barvou ve dvou vrstvách. Tady jsme museli poněkud zariskovat. Toto speciální černé plátno totiž neměla tiskárna Helbich, se kterou jsme spolupracovali, na skladě a bylo třeba jej objednat ze zahraničí. Nemohli jsme tedy jednoduše udělat tiskovou zkoušku a museli jsme objednat plátno na celý náklad – i s tím rizikem, že by náš záměr nakonec nevyšel. Text na obálce je řešen bílou ražbou, kterou grafik původně zamýšlel pouze na hřbet knihy s tím, že na titulní straně by nebylo nic než fotografie. I toto byl odvážný nápad, který však grafik na poslední chvíli přehodnotil a až v tiskárně po finálních tiskových zkouškách usoudil, že bude vhodné ražbou decentně osadit i titulní stranu.

Pre koho je kniha určená?

Jedná se o fotografickou publikaci, která zpracovává téma ultraortodoxního judaismu, konkrétně komunit, žijících ve čtvrti Mea Šearim v Jeruzalémě. Přináší obrazové svědectví o životě lidí na určitém místě, v nějaké době. Určená je jak pro milovníky dokumentární fotografie, tak i pro ty, kteří se zajímají o různé odnože judaismu, a tak trochu „jiné světy“. Je to však v první řadě obrazová publikace, určitě se nemá jednat o nějakou encyklopedii judaismu. Text je řešen pouze formou krátkých bloků, které uvozují každou kapitolu, dále stručnými popisky fotografií a rozhovorem, který je na konci knihy a který to celé tak trochu zosobňuje a zautentičtuje. Rozhovory s autorem ve fotografických publikacích jsou oblíbeným trendem – fotograf zde dostává prostor k tomu, aby prozradil něco o jakémsi „zákulisí“ projektu, příbězích, které se s fotografiemi pojí, o tom, co při fotografování prožil, jak náročné to třeba bylo... Čtenář se tak částečně může vžít do kůže fotografa, což možná ovlivní to, jakým způsobem pak bude fotografie a celý projekt vnímat.

Spolupracovali ste na knihe aj s dalšími umelcami, designermi, kreatívci? Aké to má výhody a nevýhody?

Spolupracovala jsem se skutečnými kapacitami ve svých oborech – např. grafik Jan Havel, editor Jan Jindra, autorka textu Judita Matyášová, odborní a jazykoví redaktoři, špičkoví tiskaři, a samozřejmě také fotograf a pedagog Pavel Dias, který byl se mnou u tohoto projektu od samého začátku a významně mne tehdy podpořil v mém rozhodnutí jít cestou dokumentu a zaměřit se na ultraortodoxní židovský svět v Jeruzalémě. Utvořili jsme skvělý tým, kde každý perfektně odvedl svoji práci. Dávala jsem si však pozor na to, abych do projektu „nezamotala“ příliš mnoho lidí, jejichž vize a pohledy by se mohly začít bít, což by nedělalo dobrotu.

Jak korešponduje obsah knihy s jej grafickým spracovaním?

Celková vizuální stránka knihy s obsahem úzce koresponduje – ať už jde o zvolený netradiční formát, využití metalické (stříbrné) barvy pro tisk fotografie na obálku, rozdělení knihy na menší tematické bloky, práce s černými a bílými stránkami apod. V několika případech jde o jakousi skrytou symboliku, související s fotografovaným tématem.

Lidé se mě často ptají, jestli není škoda, že kniha nemá větší formát. Volba toho formátu je však velmi promyšleným záměrem, se kterým přišel grafik, a já, poté co jsem dokázala odsunout jakési svoje „fotografické ego“ (snad každý fotograf by si totiž přál, aby ta jeho kniha byla velká), jsem na jeho návrh přistoupila. Tento formát má symbolizovat jakousi skromnost, která je pro ten svět na fotografiích charakteristická, zároveň však splňuje náš záměr v tom smyslu, aby kniha v regálu nesplynula s ostatními, aby na první pohled něčím zaujala. Dále jsme menší formát volili proto, že je velmi příjemný na prohlížení a přenášení. Na fotografiích jsou často zobrazeni lidé s modlitební knihou – k té se totiž vrací několikrát denně. Chtěla jsem, aby lidé s mojí knihou

také nějakým způsobem „žili“, aby se k ní vraceli, listovali si v ní třeba v křesle nebo v posteli. Velké fotografické publikace jsou krásné a působí exkluzivním dojmem, ale jsou také velmi těžké a nepohodlné na prohlížení, proto často po jediném prohlédnutí končí vystavené na polici nebo odložené v knihovně – a přesně tohle jsem nechtěla.

Formát „na šířku“ jsme zvolili z čistě praktických důvodů – naprostá většina fotografií v tomto souboru je fotografována na šířku a takto mohou dostat prostor na celém formátu. Těch několik málo fotografií, které jsou fotografovány na výšku, grafik odvážně otočil o 90°doleva, ale díky praktickému formátu není problém otočit i knihu a fotografie si prohlédnout tak, jak byly původně koncipovány.

Čo je prvotný nápad, koncept knihy alebo séria fotiek?

Jako první byly samozřejmě fotografie. Když jsem začínala fotografovat v Mea Šearim, nenapadlo mě ani ve snu, že bych někdy měla autorskou publikaci této úrovně. Prvním cílem tak bylo vytvořit výstavní soubor. Když jsem ale viděla nadšené reakce, které fotografie vzbudily, rozhodla jsem se směřovat celý projekt ke knize.

Podľa akého klúča si vyberala fotografie do knihy?

Žádný speciální klíč pro výběr fotografií nemám. Během osmi let jsem pořídila několik tisíc snímků, které jsem průběžně třídila a redukovala, až jsem se nakonec dostala na cca 300 fotografií, které jsme už probrali s editorem. Fotograf totiž vnímá své fotografie jinak než diváci, protože je má spojené s nějakým zážitkem nebo emocí a v tu chvíli je potřeba právě editor, který pomůže nezaujatě a strážlivě vybrat ty správné záběry, které budou tvořit kompaktní celek. Kvůli tomu se v knize neobjevilo několik jinak vizuálně velice zdařilých fotografií, které ale do celkového konceptu nezapadly. Méně je zkrátka někdy více.

Rozhodovala si sa o poradí fotografií a skladbe knihy sama?

S editorem jsme vytvořili prvotní výběr. Editor pak měl fotografie asi měsíc doma – a skutečně je měl pověšené na půdě, na prádelní šňůře, kam si je přichytil kolíčky a potom je neustále přesouval a skládal a hledal jakousi dějovou linii, která bude procházet celou knihou. Teprve poté jsme si vytvořili jednoduchou maketu knihy, kam jsme si fotografie vlepili a kde jsme si mohli ověřit, jak fungují dvoustrany. S touto maketou jsme šli za grafikem, který z ní vycházel ve svém návrhu, i když i on musel v průběhu grafického zpracování knihy do pořadí fotografií částečně zasáhnout.

Ako fungovala propagácia knihy, a čo všetko si pre to musela pripraviť?

První propagací byla kampaň na portálu Hithit, která zároveň přinesla tolik potřebné zbývající finance. Jinak jsem knihu propagovala v podstatě pouze během svých přednášek a výstav, média

(televize, rozhlas, tisk) o knihu projevila zájem sama, z vlastní iniciativy, takže placenou inzerci jsem vůbec nevyužívala. I tak byla propagace knihy (poskytování rozhovorů, spravování webu, crowdfundingová kampaň apod.) na několik měsíců práce takřka na plný úvazek, ovšem bez odpovídajícího honoráře.

Čo ťa priviedlo k tomu, vytvoriť tento projekt?

Těch důvodů byla ve skutečnosti celá řada – jednou z motivací určitě byla unikátnost prostředí komunity ultraortodoxních židů, ale prvořadá pro mě jako fotografku byla vizuální stránka. Pak se k tomu přidal ještě jeden důvod – a to, když mi moji izraelští kolegové tvrdili, že je naprosto nemožné, abych se do této uzavřené komunity jako žena, nežidovka a navíc fotografka, dostala. Chtěla jsem zjistit, kam až budu moci zajít, a nakonec to skončilo tak, že jsem se dostala tak daleko, jak jen bylo možné.

Aké fázy práce zahrňal proces tvorby na knihu?

Nejzdlouhavější byl proces samotného fotografování a než jsem byla alespoň některými členy komunity přijata. Díky tomu se původní roční projekt protáhl na osm let. Pro některé záběry, především židovských svátků, jsem se vracela i čtyři nebo pět let, protože svátky se odehrávají pouze jednou ročně – když je propásnete nebo se fotografie nepodaří podle vašich představ, můžete to zkusit znovu až za rok.

Ktorá časť procesu je pre teba: najťažšia, najdlhovejšia, najprínosnejšia a najzábavnejšia?

Nejtěžší bylo jednoznačně sehnat finanční prostředky na vydání knihy. Nejzábavnější a zároveň nejprínosnější byla zkušenost tvorby knihy, spolupráce s Honzou Havlem, Juditou Matyášovou a dalšími. A také to, že díky tomuto projektu mě začali vnímat a respektovat i naši přední dokumentární fotografové a brát mě jako kolegyni.

Kolko kníh si už stihla vytvoriť?

Zatím jednu, ale je to projekt, kterému jsem věnovala čtvrtinu života. Navíc mít v mém věku autorskou publikaci této kvality je opravdu úspěch.

Aké máš ďalšie plány s knihou *Haredim*?

Další plány jsou určitě prezentovat knihu více v zahraničí, případně ji nabídnout zahraničnímu nakladateli.

3.2.15 Jan Jindra

*1962, Praha – fotograf, pedagog

Navštěvoval Katedru fotografie na Filmové a televizní fakultě (AMU, Praha) pod vedením Jána Šmoka a Pavla Štecha. V tom čase se venoval hlavně dokumentární fotografii. Od roku 1992 se postupně etabloval ve světě reklamní fotografie a vytvořil více než sto obálok pro časopis *Softwarové noviny*. Stal se řádným členem *Bund Freischaffender Foto-Designer e.V.* (Združení nezávislých fotografů) v Německu. V roce 2001 získal první cenu v kategorii vedy a techniky v soutěži *Czech Press Photo* a v roce 2003 v soutěži *Canon* v Polsku. Od roku 2002 vyučuje na Fakultě multimediálních komunikací (UTB, Zlín), odbor Reklamní fotografie. V roce 2012 se stal docentem na AMU (Akademie múzických umění v Praze). (Jindra © 2020) Za svou tvorbu získal množství ocenění a stihol vydat niekoľko zaujímavých kníh, ako napríklad: *Na cestách s Franzem Kafkou* (2009), *Osmdesátky* (2016), *Heavy Metal Milovice* (2016).

Prečo ste sa rozhodli svoje fotografie spracovať knižne?

Důvodem je, že knižní podoba vyžaduje listování a je tam nějaká následnost. Je to taky způsob eliminace, protože fotografií je víc a do knížky je musíte vybrat a některých fotografií se i zbavit. Baví mě, že v tom lidi musí listovat, takže když máte jednu fotografii tak ji lidi vezmou do ruky a položí, ale když máte knížku, tak tam probíhá proces otevírání a překvapování. Takže mě baví o tom přemýšlet jak lidi budou reagovat na nějakou dvoustranu nebo fotografie, které tam jsou a mezi sebou fungují.

Vidíte za posledních 30 rokov zmeny v tvorbe fotografických kníh?

Vidím docela velký posun, protože my když jsme začínali s knížkami na FAMU a to teď mluvíme o konci osmdesátých let, tak když jsme dělali makety, nikdy ani v největším snu jsme si nedovedli představit, že by jsme mohli mít svoje vlastní knížky. Protože to bylo nedosažitelné v několika liniích – jednak to byl režim, ale i tak se nám zdálo, že ani v budoucnu to nebude možný z důvodu, že to nikoho nebude zajímat, nebo je to strašně drahý a jde to jen přes nějaké nakladatelství. Nikdo si nedovedl představit co doba přinese, jaké přinese možnosti. Takže tam nastal velký rozvoj, že se technologie zlevnily, všechno se zrychlilo a i finančně lze za pomoci grantů dosáhnout toho, že člověk za nějakou dobu udělá téma a tři / čtyři roky uzavře do knížky.

Čo pre Vás kniha znamená?

Pro mě se kniha stala objektem. Postupně jsem o knížce přestal přemýšlet jako o svázaném množství papírů, kde jsou fotografie, které mají diváka ohromit. Uvědomil jsem si, že druh papíru, obalu, formát, všechno něco signalizuje a kombinací těchto věcí lze vytvořit v podstatě čtvrtou dimenzi knížky.

My jsme spolupracovali na knížce *Haredim* s Eliškou Blažkovou a i když si to málokdo uvědomí, tak my jsme tam dali tu stříbrnou, která je pro ně symbolická barva. Stříbro je zvláštní kov pro kabalisty a je pro ně nejcennější. Takže i když to neříkáme, pracujeme s nějakými skrytými symboly, které někdo pochopí a někdo nepochopí. Ale my tady nejsme od toho, aby jsme všem lidem všechno vysvětlili. Když je v té knize další skrytý poselství, které na první pohled není patrný, tak to dělá tu knížku hodnotnější, originálnější.

Na knihu *Osmdesátky* ste spolupracovali s Milanem Nedvědem. Ako ste sa dali dohromady a prečo ste začali spolupracovať?

Ta spolupráce vznikla dost zajímavě. Já už jsem byl ve fázi, kdy jsem chtěl vydat ty *Osmdesátky* a dokonce jsem v té době měl nějaké finanční prostředky, protože jsem získal grant od IGI UTB. Takže jsem věděl, že tu knížku musím realizovat a otázkou bylo kdo bude tím grafikem. Neměl jsem moc dobrých zkušeností z předešlých knížek, tam jsem byl hodně nespokojený s grafikem, že jsme se vůbec nesetkali a nakonec ta knížka byla udělaná tak, jak potřebovalo to nakladatelství. Jako autor jsem měl samozřejmě radost ze své první knížky, ale jako fotograf jsem byl hodně zklamaný z toho tendenčního přístupu a tendenční obálky. Tehdy jsem si uvědomil, že nad všemi složkami musím mít přehled a ten projekt dělat jenom v té fázi, že neztratíte přehled, jinak je lepší tu knížku vůbec nedělat. I kdyby mi tu knížku zaplatili, už mně to za to nestojí. Protože když už děláte nějakou knížku, tak s kterým jste spokojený a ne, že je to kompromis. Kompromis může být v nějakých drobných věcech, ale ne v radikálním řešení, pak už to není ta dobrá knížka, ale komerční objekt.

Nejdřív jsem oslovil nakladatelství pana Kerlického, ale tam jsem se nesetkal s pochopením a všechny věci se oddalovaly, nepohybovaly dopředu, takže jsem v jedné fázi pochopil, že musím přijít s nějakou iniciativou. Takže jsem řekl, že moje dohoda padá, v Kantu to nevydám. To byla nejlepší věc, co jsem mohl udělat. Protože v tom okamžiku se objevil Milan. Já jsem měl v té době projekci svých snímků na Pecha Kucha v Praze, kde jsem potkal Ditu Pepe a ona s sebou měla Milana Nedvěda, kterého mi představila. Mluvil jsem s ním o té knížce a on říkal, že má nápad jako to udělat, kdyby jsme začali spolupracovat. On vyvinul maketu, která vypadala dost jinak než výsledek a tam bylo zajímavé sledovat ten průběh. Když viděl tu maketu Vladimír 518, tak byl dost otrávený a nespokojený. A protože se vyjadřoval naplno říkal, že je to pěkná s****. Takže jsme si řekli, že začneme úplně znovu, že všechno co jsme na té maketě udělali zapomeneme. I když jsme s tím byly relativně spokojený, ale když nám to Vladimír řekl, chtěl to vydat v jeho nakladatelství a protože jsme respektovali jeho nezávislý pohled a konečně nám někdo upřímně řekl, co si o tom myslí.

Začali jsme promýšlet, co na těch osmdesátkách bylo divného a udělali jsme si skeny různých grafických záležitostí – třeba lístků do kina, různé obaly a to jsme si promítali. Nechtěli jsme dělat jenom pěknou grafiku, ale mělo to vypadat trochu surově a měly tam být věci převzaté z té

doby. Pak jsme objevili ty nedokonalosti v tabulkách a ty tam Milan zapracoval. Podnět k tomu dal taky Vladimír, který říkal: normálně si tam dej to svoje písmo jakým píšeš, to máš na těch obálkách. On viděl jak jsem měl popsaný ty desky. Takže Milan připravil ty věci a já jsem do toho psal svým rukopisem.

Ako prebiehal výber fotografií?

Naštěstí v tom autorském týmu byl Tomáš Pospěch. Já jsem mu dodal asi sto třicet fotografií a ty jsme si promítali spolu i s Milanem a říkali jsme si, který by tam padli a který vyřadíme. Takže jsme vytvořili takový okruh a vyřadili dvacet pět. Čili zhruba sto fotografií jsme měli, že by se s nimi dalo pracovat a půjdou k sobě. Rozčlenili jsme to do okruhů. Tomáš jako editor se podílel na výběru zejména třeba na tom začátku, kdy on říká, že ta první fotka je taková opona, za kterou se díváme. To je ten druhý svět do kterého nebylo vidět. Já bych ji tam ani nedával, ale pak mě to dávalo smysl, na ten začátek, kdy mě to Tomáš odůvodnil.

Myslím si, že je hodně důležitá role editora. Myšlenka, že fotograf si vybere fotky a sestaví z toho dobrou knihu, je myšlenka špatná. Takový výjimky jsou jako je William Klein, který vytvořil knížku *New York* nebo *Tokyo*, ale to bylo trochu jiného, protože on byl původně grafik a ten si to i sám sestavil. Ale většinou to nefunguje, protože ten fotograf si tam dá špatný fotky. Nemá ten odstup.

Myslíte si, že pre tvorbu knihy boli dôležité osobné stretnutia, alebo sa dá spolupracovať online?

Myslím, že to bylo určitě důležité se potkávat v těch kavárnách nebo u Tomáše. Protože s Tomášem jsem se znal a představa, že to konzultujeme přes mail asi není tak rychlá a konstruktivní. Dovedu si to představit s někým s kým už se znám, třeba na dálku bych teď mohl s Milanem dělat nějakou knížku, ale dřív ne, ta první spolupráce je důležitá. Opravdu sedět nad těmi fotkami a fyzicky si prohlížet ty tisky.

Ktorá fáza procesu Vás najviac bavila?

Nejvíce autora asi baví, když to skládá, vybírá. Moje přípravné práce začínají tak, že dám všechny materiál na stůl nebo na šňůrky. Natáhnu si šňůry po půdě a tam si zavěším malé fotografie, ale to není úplně můj objev – to dělal i Koudelka, kterému to poradila Anna Fárová. Vlastně ty fotky, na který se dokážete dlouho dívat jsou asi dobré fotky. A když jsou tam zavěšený, tak dole mám odložený fotografie, takže vy si chvíli taháte ty, co máte odložený dole, věšíte, zase svěšujete a děláte takový řady. Procházíte fyzicky tu knížku pověšenou ve vzduchu a tak to zraje. Dva měsíce se to uleží a když si je člověk jistý, tak si to nalepí na dvoustrany, ale v té fázi už přicházím za grafikem. Nastupuje grafik, který ještě má možnost říct, že tohle chci na dvoustránku a tam nedávám nějaký přesný pravidla, jen řeknu jak by se mně to líbilo a už ať si s tím dělá co chce.

Už on začne seskupovat, tvořit a do toho vkládá svoje věci, ale na druhou stranu ví, že můžeme nějakou dvoustránku vyhodit, eliminovat. Zhruba ví ty kapitoly, ví množství a pohybujeme se v nějakém rámci. Někdy do toho ještě vstoupí editor, ale víceméně se už já jako fotograf stahuju a pozoruji, co s těma fotkami udělají druzí.

Prečo ste sa rozhodli osloviť pri ďalšej tvorbe knihy iného grafika, keď sa Vám s Milanom dobre spolupracovalo?

Ano knihu *Heavy Metal Milovice* dělal Robert Jansa se svým kolegou Petrem Bosákem (20YY Designers). My jsme se už od začátku bavili s Vladimírem, že by to mělo mít úplně jiný charakter jako *Osmdesátky*. Samozřejmě Milan by to býval rád chtěl, ale tyto dvě knížky šly těsně po sobě, skoro vzápětí se vyráběly a já sem tak trochu nechtěl, aby měly stejný rukopis. A taky potom co jsem mluvil s Vladimírem a taky s grafikem Honzou Havlem, který dělal *Supervizitu* – oni jsou to všechno dobří kolegové, ale nějak jsme přišli na to, že to úplně nesedí na toho Milana a chce to zase něco jiného. Tyhle ty kluci tomu dají takový časopisový a jiný vzhled. Zcela logicky z toho vzniklo, že pojďme tohle dělat zase s někým jiným, ať to má jiný styl, protože tohle je jiný žánr. Každý grafik je dobrý pro nějaký úkol a mysleli jsme si, shodli jsme se, že tohle by jsme měli udělat s tím Robertem Jansou. I když spolupráce s nimi byla těžká a taky jsme se nad tím pohádali, křičeli na sebe.

Do akej miery ste ochotný narušovať fotografie v knihe?

Písmo mě moc nevadí ve vstupu do fotky, i když je to takový časopisecký. Já bych přemýšlel jestli se to hodí k tomu projektu. Trochu mám problém když jsou zdobný věci, který do toho zasahují. Možná u nějakých básní nebo ilustrací asi jo, ale u věci, který jsou míněny jako dokument nebo sociální reportáž, tak tam bych byl ve střehu. Koneckonců záleží na formě a množství.

Třeba obálka *Heavy Metal Milovice* je toho důkazem. Oni udělali tři návrhy a ten, který byl nejnesmyslnější, kde překrývá ty hlavní motivy se mi nejvíc líbil, tím jak byl nejdivnější, tak jak by se to normálně nemělo udělat. V klasický knížce by to dali tak, aby jsme na všechno viděli, ale tady to nebylo potřeba. Tady bylo potřeba vytvořit napětí na tom vstupu. To se mi nejvíc zalíbilo, že to bylo úplně mimo ten hlavní tendenční proud. To mě zaujalo.

Odkiaľ beriete inšpiráciu a čo Vás najviac ovplyvňuje?

Nejvíce mě asi ovlivní téma. Teď zrovna připravujeme další knížku, takže je otázka, kdo to graficky bude dělat a kdo to dá do té podoby. Protože tam je fotograf nejvíce nejistý. Třeba jsem si dost jistý tím tématem co dělám. Bude to knížka o Karlovým mostě, kde jsou černobílý infra fotografie, který zkruslují tu realitu, ale taky něco vypovídají. Ta forma mně je ale neznámá a budu ji hledat pomocí grafiků. Víím, že Vladimír má enormní nos na současné věci a dokáže ty věci posunovat. Já úplně nejsem člověk, co se pohybuje v současným designu nebo v nějakých tren-

dech. Já prostě pracuji jako fotograf a baví mě téma, ale nemůžu současně sledovat vývojovou fáze. Proto spolupracuji s Vladimírem a jinými lidmi. Předpokládám, že vědí, co se teď děje a s nimi začneme hledat řešení pro to téma, jak to formálně postavíme. A to je zrovna taková napínavá fáze. Zajímavé je to vytvářet a pak je napínavý přerod do té formy, kam se to posune. A hlavně je to zajímavý v tom, že je tam velká nejistota. Tak trochu se vám to líbí, tak trochu nelíbí, trochu si na to zvykáte a hodně přemýšlíte, jestli se do toho pustit nebo to udělat jinak.

Čo by podľa Vás mala obsahovať dobrá kniha?

Myslím si, že by měla nést nějakou formu. Měla by mít grafiku, ale ta nemusí být líbivá, ale měla by mít nějaký přesvědčivý styl. Ideální by bylo kdyby to bylo nadčasové, jako nějaká časová konzerva. Ta knížka je tady na delší dobu a když ji po deseti letech lidi otevrou, tak si třeba řeknou: asi dobová grafika, ale pořád je to oslovuje a zůstane tam to poselství. Je to příběh, knížka nějakou fotografií začíná, nějakou končí a je to dramaturgická skladba, která o něčem vypráví. Je to jakoby zkrácený film. I ty lidi knížky tak čtou, že poslední fotografie je pro ně poslední fotografie nebo fotografie na titulu je fotografie na titulu a má nějaký význam. I když dneska můžeme porušovat všechno, ale nějak takhle to funguje. A pak do určité míry musí být kvalita toho tisku. Musíme to udělat tak, že je jasný, že to takhle chceme. Třebaže odpovídá ta tonalita, že je to udělaný v tom nejkvalitnějším provedení a respektuje to tu situaci. Pro fotografický knížky je pro mě taky hodně důležitý mít specialistu na úpravu fotek. Což je Radek Typovský, který přesně ví jak ty fotky upravit, aby v tisku vyšly dobře.

3.2.16 Samuel Čarnoký

*1981, Krompachy – typograf, grafický designer a pedagóg

Je absolventom Ateliéru vizuálnej komunikácie Fakulty umení (TUKE, Košice), kde zároveň pedagogicky pôsobí. V roku 2015 ukončil doktorandské štúdium na Fakulte umení, Katedre dizajnu v Košiciach a počas rokov 2013–2014 absolvoval študijný pobyt v Ateliéri tvorby písma a typografie (UMPRUM, Praha). Zameriava sa predovšetkým na tvorbu písma, typografiu, grafickú úpravu tlačovín a editorial design. Od roku 2010 pod značkou *CarnokyType* vytvára a publikuje autorské písma. Vo voľnom čase sa aktívne zaujíma o písmo a reklamu vo verejnom priestore predovšetkým z doby normalizácie. Výsledkom tohto hobby je autorská publikácia *Neón a reklamná typografia do roku 1989 na východe Slovenska* (2014), ktorú vydal spoločne s Radoslavom Sinčákom. Je autorom publikácie o designe písma na Slovensku *Fonts SK* (2018). V roku 2016 získal ocenenie v *Národnej cene za dizajn* za svoju diplomovú prácu *Súčasná tvorba písma na Slovensku* v študentskej kategórii a v roku 2018 získal hlavné ocenenie za grafickú úpravu fotografickej knihy o slovenských väzňoch *Spis 44* (2016) od Leny Jakubčákovej. Zúčastnil sa

mnohých tvorivých dielní a umeleckých sympózií, ako aj individuálnych a kolektívnych výstav a prezentácií na Slovensku i v zahraničí. (Čarnoký © 2020)

Kolko kníh ste už stihli vytvoriť?

Sú to desiatky (asi do tridsať) – vo väčšine prípadov sa nejedná o beletriu (tých som mal možnosť navrhnuť len zopár), ale sú to odborné a výtvarné publikácie, alebo výstavné katalógy.

Vo svojej práci máte široký záber, ste typograf, grafický designer, pôsobíte v Ateliéri vizuálnej komunikácie Fakulty umení na Technickej univerzite v Košiciach. Aký podiel a akú váhu má vo Vašej práci knižný design?

Mojim hlavným zamestnaním je momentálne pedagogická práca, to ostatné je prax, ktorá je pre výuku aj osobný odborný rast veľmi dôležitá – tu sa profilujem hlavne na design písma a design tlačených médií s dôrazom na knižný design. Tieto dve polohy (škola a prax) sa snažím udržiavať zhruba v rovnováhe. Ak tu porovnam design písma a kníh, tak písmu sa venujem intenzívnejšie – väčšinou ide o rozsiahlejšie projekty, ktoré vyžadujú viac času.

Na knihe *Spis 44* ste spolupracovali s fotografkou Lenou Jakubčákovou. Ako by ste vystihli túto spoluprácu? Prečo ste si zaumienili vytvoriť práve túto knihu?

Do spolupráce ma prizvala Lenka. Nejaký čas sme sa už poznali z prostredia Fakulty umení TUKE a referenčne poznala moju prácu, tak ma oslovila či by som nemal záujem a čas spracovať publikáciu z jej fotografického cyklu. Keďže som jej prácu čiastočne poznal, téma ma zaujala a mal som čas, tak som súhlasil. Vytvoriť túto knihu teda nebola moja voľba ale reakcia na ponuku, Lenka mohla rovnakým spôsobom osloviť ktoréhokoľvek grafika – samozrejme som však veľmi rád, že si vybrala práve mňa, a že som súhlasil. Bola to naša prvá spolupráca a musím povedať, že to vzájomne dobre fungovalo. Myslím, že procesu aj výsledku prospelo, že kniha vznikala pomerne dlhý čas, čo nám umožnilo mať od práce väčší odstup a postupne dozrieť k finálnemu riešeniu.

Obohatila Vás o niečo práca na knihe *Spis 44*?

Určite áno, z ľudského hľadiska mi pomohla bližšie spoznať Lenku a jej prácu a priblížiť mi tému, o ktorej som dovtedy takmer nič nevedel. Z technologického hľadiska som mal zas možnosť vyskúšať si niečo nové – napr. pomerne komplikovanú väzbu, ručné razítkovanie.

Sú u Vás počas spolupráce na knihe potrebné osobné stretnutia?

Osobné stretnutia nie sú nevyhnutné, ani vždy možné, najmä ak sa pracuje na väčšiu diaľku. Osobne ale považujem za lepšie, ak je možné sa stretnúť – veľa to napovie o povahe zadávateľa a je možné si zrozumiteľnejšie odkomunikovať viacero detailov, ako cez e-mail. V ideálnom prípade preferujem osobné stretnutie najmä v úvode práce – pri zadaní od klienta a predstavení návrhu,

taktiež je to vcelku praktické aj pri finálnych korektúrach. Pokiaľ by som mal hovoriť konkrétne o knihe *Spis 44*, spolupráca prebiehala hlavne na osobnej báze.

Akým spôsobom vznikol názov knihy (*Spis 44*)?

To je otázka na Lenku, na tvorbe názvu som sa nepodieľal. Pôvodne sa kniha mala volať *V odlúčení*, v úvode sme s týmto názvom aj pracovali, vo finále sa Lenka rozhodla pre zmenu na *Spis 44*, ktorý si myslím napokon aj výstižnejšie komunikuje s formou knihy (väzenský spis). Prečo 44, by konkrétnejšie vedela odpovedať Lenka, viem však, že číslo 44 si zvolila aj preto, lebo jej vizuálne evokuje mreže.

Ako ste riešili tvorbu obálky? Bol to finálny proces alebo prvotný?

Riešenie obálky sa vyvinulo z vnútrajšku knihy, ktorému sme sa rozhodli dať charakter akéhosi imaginárneho spisu z väznice, a to sa premietlo aj do obálky. Výsledok ale nebol prvý nápad, v procese bolo niekoľko variant a verzií, a k finálnemu riešeniu (farba, plátno, razítkovanie, spôsob väzby) sme dospeli postupne.

Pre koho je kniha určená?

Rozhodne to nie je žiadny mainstream, a keďže ide o knihu výtvarného charakteru, dopad je teda limitovaný na užšiu skupinu. Som však názoru, že téma knihy je veľmi silná a môže osloviť širšie spektrum. V rámci výtvarného zamerania môže zaujať každého, kto má rád fotografiu (obzvlášť dokumentárnu) a v rámci obsahu (téma slobody a neslobody) zas môže osloviť každého, koho zaujímajú sociálno spoločenské témy.

Spolupracovali ste na knihe aj s ďalšími umelcami, designermi, kreatívcami? Ak áno aké to má výhody a nevýhody?

Priama spolupráca tu nebola. Lenka ale rozpracovanú knihu externe konzultovala s fotografmi ako je Jindřich Štreit, Imko Veber, ale aj grafickou designerkou Katarínou Rybnickou. Ich názory nám vo výsledku pomohli ujasniť a potvrdiť si niektoré rozhodnutia a k iným zas dozrieť.

Podľa akého kľúča ste vyberali fotografie do knihy?

Fotografie som nevyberal, ich výber a zoradenie koncipovala Lenka. V procese sa to pomerne menilo, dozrievalo, spoločne sme o tom hovorili. Taktiež Lenka konzultovala výber a radenie fotografií, s už spomínanými fotografmi.

Pokúsili ste sa vžiť do samotných fotiek a na základe toho prispôbiť celý koncept?

Skôr som sa snažil uchopiť celkovú tému a pracovať so súvislosťami. Fotka sa mi stala rámcom, ani nie tak po obsahovej stránke, ako po praktickej. Určila formát knihy (foto cez dve strany),

a zároveň aj väzbu s otvoreným chrbátom, aby sa strany mohli čo najviac otvoriť a nebrať nič z fotografie.

Ste ochotný do fotiek zasahovať a prípadne ich narušovať v rámci konceptu knihy?

V tomto prípade nie, to by bol zásah do diela autorky. V iných prípadoch, kedy je fotografia použitá ako ilustračný, obrazový materiál, sú zásahy možné a podľa povahy knihy niekedy aj žiadúce.

Akým spôsobom väčšinou vzniká koncept knihy?

Objektívne si netrúfam odpovedať. Taktiež sa to nedá jednoznačne zhodnotiť, pretože závisí to najmä od charakteru knihy – iné je spracovať beletriu alebo poéziu, iné odbornú publikáciu alebo autorskú knihu, atď. Ak mám definovať môj zaužívaný postup, na úvode si ujasním formát a spôsob väzby, potom navrhnem s ohľadom na funkčnosť a vizuálne kvality pár vzorových strán, kde si vytestujem všetky zložky, ktoré kniha obsahuje – typografia a jej hierarchia, obrazový materiál. Po schválení layoutu postupujem od zalomenia vnútrajšku, postupne smerom k obálke, ktorej sa venujem väčšinou až na záver.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu pri tvorbe kníh?

Snažím sa pracovať s asociáciami, ktoré vyplývajú z obsahu.

Čo Vás pri tvorení projektov najviac ovplyvňuje?

Faktorov je viacero – obsah knihy a konečný príjemca, názory a požiadavky zadávateľa, celkový rozpočet (to je veľmi dôležitý faktor, ktorý určí to, či môžem experimentovať, alebo mám obmedzené možnosti).

Aké fázy práce zahŕňa proces tvorby knihy?

Koncepcia a návrh layoutu, prezentovanie návrhu a konzultácie so zadávateľom, celková grafika a usporiadanie, typografia, návrh obálky, korektúry a neustále zmeny, komunikáciu s tlačiarňou, cenové kalkulácie, DTP – príprava do tlače.

Ktorá časť procesu Vás na knihe najviac baví, a čo Vám naopak robí najväčšie starosti?

Najviac ma baví kreovanie konceptu a celkový proces grafickej práce, obavy mi robí finalizácia a DTP časť (ustriehnutie všetkých korektúr a korektná príprava do tlače).

Čo by dobrá kniha mala obsahovať, čo by v nej nemalo chýbať?

Invenčnosť, funkčnosť a samozrejme tiráž.

Plánujete sa aj naďalej venovať knižnému designu?

Áno, lebo to mám zatiaľ rád a snažím sa to robiť najlepšie ako viem.

Veríte, že *Book is not dead*, že kniha stále žije?

Verím!

Čo by ste odkázali začínajúcim knižným grafikom? Aké inšpiračné zdroje by ste im odporučili?

Odporučil by som im veľa čítať a cez vlastnú skúsenosť kriticky hodnotiť funkčné aj estetické kvality kníh. Z konkrétnych dostupných zdrojov by som odporučil knižku *Knihy a typografie* od českého grafického designera knižného grafika Martina Pecinu.

Ako vnímate trendy v knižnej tvorbe za posledných 20–30 rokov? Riadite sa nimi?

Nebudem klamať, až tak veľmi ich nesledujem. Baví ma ale pozorovať nekonvenčné prístupy, ktoré narúšajú tradičné princípy, často v prospech výrazu. Určite ma to v istej miere ovplyvňuje.

Ako vnímate Vašu knižnú tvorbu s odstupom času? Je niečo, čo by ste teraz riešili inak?

Veľa vecí by som urobil inak, snažím sa stále učiť v procese a poučiť sa z predošlých chýb.

3.2.17 Dita Pepe

*1973, Ostrava – fotografka, pedagogička

V roku 2003 ukončila štúdium fotografie (Institút tvúrčí fotografie FPF SU, Opava), kde sa špecializovala na kreatívnu fotografiu a momentálne tu vyučuje. Od roku 1999 kontinuálne pracuje na svojom najrozsiahlejšom projekte *Autoportréty*, počnúc autoportrétom u žien, neskôr u mužov a rodín. Vo svojej tvorbe reaguje na osobné otázky identity, postavenie ženy, ale aj hodnoty dnešnej doby. Fotografiu vníma ako určitú formu terapie. Od roku 2010 začala spolupracovať s literárnou dokumentaristkou Bárrou Baronovou a vytvorili spolu prostredníctvom nakladateľstva *wo-men* niekoľko kníh: *Slečny* (2012), za ktorú získali ocenenie v súťaži *Nejkrásnější české knihy roku 2012*; *Měj ráda sebe sama* (2014) získala 1. miesto za fotografickú knihu v medzinárodnej súťaži *Art books Wanted Competition*; *Intimita* (2015), ktorá získala významné ocenenie *Magnesia Litera* v kategórii nakladateľský čin roku 2016 a *Ženy o ženách* (2019). (Pepe © 2020)

Na niekoľkých Vašich knihách ste spolupracovali s grafickým designerom Milanom Nedvědom, ako ste sa dali dohromady? Prečo ste začali spolupracovať?

Milan Nedvěd mne zhruba před 16 roky oslovil (tuším, že přes email) s tím, že by mi udělal web, že se mu moje věci líbí. Já v té době řešila to, že se mi narodila první dcera Ida a chvíli jsem si i myslela, že přestanu fotit. Mateřství mě úplně dostalo. Takže veškeré věci, které se týkaly v té době focení řešil Petr. (Petr Hrubeš – životní partner, otec našich dvou dcer, spolužák ze Slezské univerzity, kde jsme studovali na ITF fotku.)

Pamatuji si, že se mne Petr tehdy ptal, jestli chci web, že by se s Milanem sešel. Mi to bylo víceméně jedno, nevěděla jsem, jak důležité to pro mne může ve výsledku být.

Pak jsem web viděla, líbil se mi, jak ty fotky vedle sebe fungují, že najednou bylo na jedné ploše vidět, že už jsem toho udělala tolik. Hezké to bylo. Ale Milana jsem poprvé viděla až při společném projektu s Bárou Baronovou o neprovdaných ženách – Slečny. Bára tehdy chtěla dělat tuším s Jakubem Wdowkou a já jsem si říkala, že ten můj web je super minimalistický, nic navíc a že Milan je vlastně jediný grafik, kterého jsem tehdy znala a hlavně jsem si říkala, že když se mu líbily moje věci, bude ze spolupráce třeba rád.

Na první setkání donesl nějaké svoje oblíbené knihy, které nám chtěl ukázat. Vnímala jsem, že tu knížku s námi chce dělat, že to bere vážně a že má knížky rád.

Tady odstartovala naše pak dlouhá spolupráce.

Ako by ste vystihli Vašu spoluprácu?

Naši spolupráci jsem vnímala, že jsme všichni tři tvůrci chtěli ve výsledku vytvořit věc, z které budeme mít dobrý pocit a radost. Myslím si, že důležité ve spolupráci je vzájemná pokora, úcta, respekt, schopnost komunikace a společný cíl.

Sú potrebné pri spolupráci osobné stretnutia?

Jsem typ člověka, který preferuje osobní kontakt. Komunikace při setkání se odvíjí na více rovinách, které se do textu nedostanou.

Čo pre Vás znamená kniha?

Kniha pro mne, co si dokážu vzpomenout, byla hlavně vizuální objekt, dotykový, pachový, zvukový... Nejsem a nikdy jsem nebyla ten *opravdový čtenář*.

Když mi vyšla první kniha v nakladatelství *Kant*, kde nebylo možné do grafické podoby a volby papíru a formátu nějak zasahovat, měla jsem radost, že ty fotky jsou pohromadě, že tak přežijí,

i kdyby fotky pak někdy už nebyly. Vnímala jsem důležitost toho média. Ale zároveň jsem věděla, že fotografické knížky, které jsem si kupovala v Německu, kde jsem dříve žila, vypadaly jinak.

Nikdy jsem si nemyslela, že budu moci spolupracovat na tak krásných knihách. A že vůbec ještě nějakou knihu udělám. Je to obrovský kus cesty a náhody, že jsem se seznámila s Bárrou Baronovou, Milanem Nedvědem, Janou Poncarovou, Ondřejem Žiškou, Robertem Helbichem, Lukášem Bártlem, Rafalem Milachem, Adélou Svobodovou, Štěpánem Malovcem, Radkem Typovským a řadou dalších lidí... všechny nás spojuje láska ke knížkám, papíru, řemeslu, dobře odvedené práce.

Takže kniha dnes pro mne znamená kus práce a i přátelství stejně posedlých lidí.

Prečo ste si zaumienili vytvoriť knihu *Intimita*? Aký cieľ ste si stanovili?

Už přesně nevím, jak to bylo. *Intimita* vznikla až po *Slečnách*, pak *Měj ráda sama sebe*, pak *Autoportréty* a až potom *Intimita*. Myslím si, že to byl přirozený vývoj. A že se kolem tématu identity (já osobně) budu točit pořád.

Akým spôsobom vznikol názov knihy?

Myslím, že to vymyslela Bára Baronová. Já určitě ne. Nevzpomínám si. Ale určitě se mi to hned líbilo, že je to krátké, jasné.

Ako ste riešili tvorbu obálky?

Milan měl jiný nápad. Řešili jsme to spolu hodně. Ale mrzí mě, že jsme byli tlačeni časem. Některé detaily jsme si s Bárrou nevyříkali, v tiskárně se pak řešily ještě nějaké chyby. Bylo kolem toho hodně stresu a emocí.

Vytvárali ste design obálky spoločne s grafikom?

Vnímala jsem to, že jo. Hodně jsme to řešili.

Pre koho je kniha určená?

Pro lidi, které osloví.

Spolupracovali ste na knihe aj s ďalšími umelcami, designermi, kreatívcami? Ak áno, aké to má výhody a aké nevýhody?

Jako fotografka jsem ty věci konzultovala s kamarády – kurátorem Lukášem Bártlem, sociologem Jiřím Siostrzonkem a fotografem Rafalem Milachem. Na některých fotkách jsem spolupracovala s Petrem Hrubešem, fotografkou Tatianou Hajduk.

Použila jsem fotky z rodinných alb těch žen, ale i z mého. Využila jsem kreseb mých dcer nebo jsem je záměrně do spolupráce zatáhla. Na nevýhody jsem zatím nenarazila.

Všechny uvedené spolupracovníky jsme v knize uvedli a poděkovali jim.

Jak korešponduje obsah knihy s jej grafickým spracovaním?

Koncept jednotlivých sešitů versus jedna textová kniha byl samozřejmě Milanův nápad. Je to odvážný počin, ale jeho argumentace mi dávala, a Báře, co by nakladatelce, smysl.

Podľa akého klúča ste vyberali fotografie do knihy?

Klíčem byl příběh – text. Pak asociace s tím spojené, hledání podobnosti s mým životem. Propojování archívu žen s mým a inscenování vizuálně pro mě zajímavých momentů.

Čo je u väčšiny Vašich kníh prvotný nápad, koncept knihy alebo séria fotiek?

U Autoportrétů to bylo tak, že první byly fotky, potom kniha. U všech ostatních projektů je prvotní nápad a pak hledání formy využití fotky.

Ste ochotná do fotiek zasahovať, prípadne ich narušovať v rámci konceptu knihy?

Ano, když to má smysl a rozumím tomu.

Ako fungovala propagácia knihy, a čo všetko ste pre to museli pripraviť?

To hlavní dělala Bára Baronová, která si kvůli knihám založila vlastní nakladatelství. Petr natočil video na *Hithit*. Bára knihu přihlásila do soutěží. Udělali jsme pak rozhovory do médií. Je to kus práce, patří to k tomu, aby se o knize vědělo.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu pri tvorbe kníh?

Inspirací jsou mi lidé. Mám pocit, že se pořád mám co učit.

Čo Vás pri tvorení projektov najviac ovplyvňuje?

Aby to všechno mělo smysl. Víra v to, že to smysl má.

Ktorá časť procesu Vás na knihe najviac baví, a čo Vám naopak robí najväčšie starosti?

Baví mne všechno, kromě byrokracie, když musíte řešit granty, termíny, smlouvy. Nebavilo by mě taky prodávat, posílat balíčky, chodit na poštu...

Kolko kníh ste už stihli vytvoriť a na kolkých ste sa podieľali?

Spolupodílela jsem se na: *Autoportréty, Slečny, Měj ráda sama sebe, Katalog o japonských ženách, Intimita, Dialog* a *Ženy o ženách*.

Plánujete sa aj naďalej venovať knihám, a prečo?

Ano. Pracuji teď na více projektech. Jedu jako nikdy před tím. Snad mě to nepřestane bavit a nevyhořím.

Čo by dobrá kniha mala obsahovať, čo by v nej nemalo chýbať?

Prostor pro emoce, prostor pro zasetí nového způsobu, jak na věci pohlížet. A jak pak to vše uplatnit v životě.

Premenilo sa uvažovanie na fotografickej knihe od roku 89?

Určitě. Velký progres. Je mnohem větší nabídka i poptávka. Sama už ale tolik knih nekupuju, pečlivě zvažuju, co si dnes koupím. Musím tam cítit potenciál, že mi to dá něco nového pro můj život.

3.2.18 Peter Fabo

* **1983, Sušice** – fotograf, pedagog

V letech 2004–2010 studoval fotografii (UMPRUM, Praha), kde od roku 2010 působí jako lektor. Počas štúdia podnikol stáže v Rumunsku (University of Art and Design, Cluj Napoca) či Španielsku (Facultad de Bellas Artes de Granada). Jeho pestrú tvorbu predstavil na množstve skupinových, ale aj sólových výstav po celom svete. Fotografické počiny často spracoval knižne, a vznikli tak autorské limitované edície ako napríklad: *Diana* (2008), *Meno, mesto, zviera, vec* (2010) alebo publikácie: *Peter Fabo* (2013), *Nail Art* (2017). (Fabo © 2020)

Prečo si sa rozhodol svoje fotografie zaobaliť do kníh?

Toho materiálu je veľa a galéria má síce nejaké výhody, ale tým, že sú to často osobné výpovede, tak kniha je dobrý dialóg čitateľa s tou knihou. Určíš tam pevne choreografiu a nemôžeš vidieť celý ten obsah naraz.

Spolupracoval si s rôznymi grafikmi, ako napríklad Janom Bosákom. Prečo si sa rozhodol spolupracovať práve s ním?

Väčšinou to tak býva pri kšeftoch, ale aj čo sa týka umenia, že prvá vec je osobná úroveň a druhá vec, či sú ti sympatický po tej pracovnej stránke. No a tým, že som fotil pre Cenu Jindřicha Chalupického a oni im robia grafiku, tak sme boli v kontakte. Navzájom sa nám páčila tá práca, spôsob uvažovania, taký radikálny prístup. Tak som ich oslovil.

Ako by vystihol túto spoluprácu?

Oni (Petr Bosák, Robert Jansa) sú profíci, majú toho veľa za sebou. Ukázali mi prvý nástrel a bolo to hotové. Ale aby som to ešte uviedol na pravú mieru, tak ja si ten layout robím sám – to vnútro je moje. Oni v podstate riešili len textovú časť, obálku a učesali niektoré detaily, kde to padalo z formátu. Potom navrhli spôsob tlače, ale tá choreografia je moja.

Takže do vnútorného layoutu si nedáš zasahovať?

Nie, ani nemali záujem. Teda poslal som im nejaké návrhy a oni sa k tomu vyjadrili, ale nezasahovali.

Podľa akého kľúča si vyberal fotografie do knihy?

To je dlhá cesta. Nemá to žiaden intelektuálny základ, ale ja to prirovnávam k básniam alebo hudbe – musí to mať *flow*, aby sa to dalo čítať. A tým, že to nie je učebnica, ani nejaké literárne rozprávanie, ktoré má začiatok a koniec, tak tá štruktúra je pomerne voľná. Ja pracujem takým sochárskym spôsobom, by sa dalo povedať, že toho materiálu je veľa a ja uberám. Takže si vytlačím fotografie, hľadám medzi nimi spojitosti alebo naopak niečo, čo si odporuje navzájom. No a kniha *Nail Art* je taký spletenec troch priestorov – môj osobný priestor, rodina versus verejný priestor a môj osobný, ale ešte hlbší, a to je tá čisto abstraktná, čiže fotogramy. Celé je to o takom *multitaskingu*, ktorý rieši umelec keď, si založí rodinu a do toho musí robiť x vecí. Pohybuje sa v rôznych priestoroch a v každom tom priestore zastáva nejakú pozíciu – fotra, partnera alebo manžela v krčme, ktorý sa nevie chovať. Ta kniha je taký *melting pot*, ktorý to drží, lebo inak by sa to rozpadlo.

Ktorá fáza na tvorbe knihy ťa najviac bavila?

Fotenie ma baví a tým, že som dosť produktívny, väčšinou mám so sebou nejaký kompaktný zberateľský materiál – tak to ma baví. Baví ma to z toho dôvodu, že nie som zaťažený tým finálnym produktom, to vôbec neriešim v ten moment. To robí každý druhý, všetci to robíme, ale ide o to, ako to potom na konci uchopíš a čo z toho vieš dostať. A potom samozrejme editácia, hľadanie tej nite medzi obrázkami.

A čo ťa naopak na tvorbe najmenej baví?

Pri tej knihe, myslím si, som nemal žiaden zádrhel, išlo to celkom dobre. Skôr po výstavách som taký frustrovaný. Málokedy je nejaká spätná väzba, ktorá by ma naplnila. Ten proces je fajn, ale potom je také vyprahnutie, ale myslím si, že to má veľa ľudí. Má to v tej chvíli akoby vyriešené, tak je taký prázdny.

Čo pre teba znamená kniha ako médium?

Je to intímne médium. Môžeš si ju zobrať so sebou – taká prenosná výstava. Určite je nadčasová.

Spravidla tie moje knihy vychádzajú v období, keď sa mi nejaká téma uzatvára a pripadá mi to vyriešené, tak to ešte symbolicky uzatvorím v tých stránkach.

Dokázal by si narušovať fotografie alebo do nich zasahovať v rámci konceptu knihy?

Dokázal. Keď som riešil *Nail Art*, tak som to skúšal tak trochu kolážovať. Problém je v tom, že ono to väčšinou stále funguje – tieto triky. Ten grafický vstup je tak výrazný, že to potom začne byť až nuda. Ja som tam nepotreboval tie kudrlinky, nepotreboval som tam dať tú barličku, ale je to lákavé, veľa študentov k tomu takto pristupuje. Rieši nejakú knihu tak, že „budeme radikálny“. Okay, je to radikálne, ale či to nezačne byť potom otravné, kontraproduktívne.

Prečo názov *Nail Art*?

Ja som taký cynik a hrozne ma baví to spojenie „umenia nechtu“. A všetci dobre vieme, že tie nechtové štúdiá sú brutálny nevkus, nezdravý gýč. Nehovorím o profi štúdiách, ktoré ti liečia prsty, ale to čo mňa tam obklopovalo – tá časť, v ktorej som sa pohyboval, tak to boli tie najlacnejšie štúdiá, ktoré smrdeli na celú ulicu.

A aby som sa dostal k tomu obsahu, tak k *snapshotovej* fotke som sa dostal tiež vďaka deťom. Z jednej strany vďaka deťom – to je jedna zátvorka, a druhá strana zátvorky je, že som začal aktívnejšie komerčne fungovať. A to sú obmedzenia. Keď máš odovzdať nejaký kšeft, tak musí nejak vyzeráť. Tá *snapshotová* fotka má v sebe takú ľahkosť a tým, že fotíš na film, na nejaké poloautomaty, tak máločo tam vieš pri fotení ovplyvniť. Je to naozaj *strel* fotografie. Tam je otvorené auto, má otvorený kufor a tak to je, či to bude viac do modra alebo podexponované na tom už tak nezáleží. Je to praktické a ja som v tej dobe behal po Žižkove s kočárikom, tak som bol nešťastný, že nemôžem robiť iné veci, ale keby som nemal deti tak by nevznikli tieto veci, lebo by som ich skrátka nevidel.

Čo ťa priviedlo k tvorbe fotogramov?

Asi tiež tie deti. Tým, že si obklopený farebným oblečením a hračkami. Všade je taký permanentný chaos a to som sa snažil vniesť aj tam. Je to infantilné, vizuálne silné, je tam veľký pomer

náhody a ide tam o to gesto. Samozrejme mám nejaké testy, nie je to tak, že by som nevedel čo vznikne a vlastne ide o to, že posunom predmetom tam kreslíš. Je to také haptické, robíš to po tme a to, ako to v konečnom výsledku bude vyzerat' nie je až tak podstatné, ale vieš, že to bude fungovať tými farbami. Bude tam tá esencia.

3.2.19 Milan Bureš

*1986, Nový Jičín – fotograf

Vyštudoval ateliér reklamnej fotografie (Fakulta multimediálních komunikací, UTB, Zlín) a magisterské štúdium fotografie (Institút tvúrčí fotografie, SLU, Opava). Už počas štúdia sa venoval predovšetkým reportážnej a portrétnej tvorbe. Jeho fotografie boli publikované v *New York Times* a *Internetoanl Herald Tribune*. Vo svojej voľnej tvorbe sa zameriava na dlhodobé dokumentárne projekty, hlavne z východnej Európy. Publikoval knihy *Sevastopol* (2013) a *East of Eden* (2014). Získal niekoľko významných ocenení v súťažiach ako je napríklad: *Czech Press Photo* a *Foto Frame*. (Bureš © 2020)

Aký podiel má vo Vašej práci knižná tvorba?

Podíl na mé práci má knižní tvorba bohužel menší než bych si přál. Vytvořit knihu je časově a finančně nákladná práce a autor si musí dobře rozmyslet zda téma, které zpracovává je již dostatečně vyzrálé, aby sneslo prezentaci formou knihy. Což jsem v případě knihy *Sevastopol* cítil a přišlo mi to jako správná forma prezentace k závěrečné výstavě studia ve Zlíně. V případě knihy *East of Eden* byla hlavní motivací nabídka financování tisku knihy ze strany UTB.

Na knihách ste spolupracovali s grafickým designerom ako je napríklad Petr Mazoch. Ako ste sa dali dohromady? Prečo ste začali spolupracovať?

Při vzniku knihy je spolupráce mezi grafickým designerem a fotografem naprosto nepostradatelná. S Petrem Mazochem jsme byli spolužáci, spolupráce začala pravděpodobně v hospodě u piva.

Ako by ste vystihli Vašu spoluprácu jednou vetou?

Profesionální.

Sú potrebné pri spolupráci osobné stretnutia alebo sa dá pracovať tzv. online?

Osobní setkání jsou snad vždy a ve všem výhodou, ale myslím si, že v dnešní době je možné tyto věci řešit i online.

Čo pre Vás znamená kniha?

Kniha je hmotná věc, má tvar, formu, vůni. Pro fotografie je to podle mého názoru jedna z nejlepších forem prezentace. V době Instagramu je již vzácnost vzít do rukou obrazovou knihu a užít si ji.

Prečo ste si zaumienili vytvoriť knihu *East of Eden*? Aký cieľ ste si stanovili?

Kniha *Sevastopol* byla přirozeným vyústěním několikaletých cest do tohoto města na Krymu. Jak už jsem psal výše, kniha *East of Eden* vznikla díky grantu na vytištění. A byla skvělou příležitostí jak dát dohromady několik projektů, které během studia vznikly na Ukrajině a v Rusku.

Akým spôsobom vznikol názov knihy?

Sevastopol vznikl podle města ze kterého fotografie pochází. *East of Eden* má několik odkazů na život ve východní Evropě.

Ako ste riešili tvorbu obálky?

U knihy *Sevastopol* to byl poměrně složitý proces. Původní návrh byl bez fotografie, pouze typografie. Po několika konzultacích jsme s grafikem vyzkoušeli variantu s fotografií. Tento návrh jsme se nakonec rozhodli realizovat, působil kontaktněji na diváka. U knihy *East of Eden*, která je součástí edice byl návrh stejný pro všechny knihy, takže jsem do procesu nezasahoval.

Spolupracovali ste na knihe aj s ďalšími umelcami, designermi, kreatívcami?

Formou konzultace určitě. Autor si rozšiřuje pohledy na svou práci, případně maketu. Dobré však je se v množství názorů neztratit a umět se v určitou chvíli rozhodnout. Za svým rozhodnutím si potom stát.

Jak korešponduje obsah knihy s jej grafickým spracovaním?

Myslím si, že grafické zpracování by mělo obsah knihy decentně doplňovat. Násilná snaha graficky vyprávět obsah knihy myslím většinou nefunguje.

Čo je u väčšiny Vašich kníh prvotný nápad, koncept knihy alebo séria fotiek? Podľa akého kľúča ste vyberali fotografie do knihy?

Nápad na knihu může vzniknout už v průběhu realizace projektu. Pracovat jsem na ni ale začal až ve chvíli, kdy jsem cítil, že mám dostatek materiálu. Výběr fotografií je docela složitý a místy bolestný proces. Autor se musí oprostit od emocí spjatých se vznikem fotografií a přemýšlet nad výběrem očima nezaujatého diváka. Velmi důležitý je v tuto chvíli editor nebo grafik, kterému

autor důvěřuje. Osobně se mi také osvědčilo jednotlivé stránky vytisknout a pověsit na zeď. Po určité době se ukázalo, které fotografie v knize obstojí a které ne.

Rozhodovali ste sa o poradí fotografií a skladbe knihy sám alebo s grafikom?

Poradí fotografií i skladba vznikala na základě spolupráce s grafikem. Každý přinášel své nápady a ty jsme potom zkoušeli a konzultovali.

Ste ochotný do fotiek zasahovať, prípadne ich narušovať v rámci konceptu knihy?

Pokud jde o fotografickou publikaci tak nejsem velkým zastáncem zasahování do fotografií. Vždy jde však o konkrétní případ.

Ako fungovala propagácia knihy a čo všetko ste pre to museli pripraviť?

Knihu jsem si vydával sám, takže i veškerá propagace byla na mě. Výborně samozřejmě fungují sociální sítě. Pokud chce autor knihu dostat i mimo svou sociální bublinu musí oslovovat platformy tomu určené. Například *Self Publish, Be Happy*, různé knižní festivaly nebo soutěže. V mém případě se také vyplatila spolupráce s rakouskou agenturou *Anzenberger*, která fotografické knihy prezentuje a prodává.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu pri tvorbe kníh?

Inspiraci čerpám především z knih jiných autorů. V obchodech s fotografickými knihami trávím hodně času. Spousta výborných knih se dá ovšem vidět pouze na knižních festivalech nebo ve specializovaných obchodech. Kdybych měl uvést jeden příklad autorů krásných fotografických knih, tak je to fotograf Rafal Milach a jeho žena grafická designerka Ania Nalecka Milach.

Ktorá časť procesu Vás na knihe najviac baví, a čo Vám naopak robí najväčšie starosti?

Osobně je pro mě nejzábavnější proces samotného fotografování. Nejméně zábavná je fáze propagace knihy. Autor odvede kus práce aby kniha vznikla. Pokud si knihu vydává sám, tak pro něj teprve v tento moment začíná to nejsložitější – dostat knihu mezi lidi.

Kolko kníh ste už stihli vytvoriť, a na koľkých ste sa podieľali? Plánujete sa aj naďalej venovať knihám?

Knihy jsem vytvořil dvě. Po určitém odstupu mám chuť další knihu realizovat. Které z rozpracovaných témat to bude ještě nevím. Proces je to dlouhý a složitý, výsledek je ovšem hmotná věc, na které si dá autor záležet. Což je v dnešní zrychlené digitální době vzácnost.

Premenilo sa uvažovanie o fotografickej knihe od roku 1989?

Samozrejme k vývoji fotografických kníh dochádza. Posouvá sa design, vazba, grafika, papier i tisk. Ty nejlepší knihy podle mého názoru, ale stojí na kvalitních fotografiích a nemyslím si, že by bylo možné obsah dohnat formou.

Myslíte, že je kniha nadčasové médium?

Knihy jistě nadčasové médium byla. Jestli tomu bude i do budoucna nevíím. Osobně bych si to přál. Pokud se dnes rozhlédneme v dopravním prostředku nebo si uvědomíme kolik dětí jsme v poslední době viděli s knihou v ruce, tak si nejsem jist jakou budoucnost knihy mají. Ty obrazové nevyjímaje.

3.2.20 Ivana Palečková

***1989, Malacky – grafická designerka**

Vyštudovala vizuálnu komunikáciu (VŠVU, Bratislava) a už počas štúdia pracovala v grafickom štúdiu KAT. Špecializuje sa najmä na tvorbu komplexných vizuálnych identít, tvorí tiež grafický design výstav, publikácií, či ilustrácie. Pracuje zväčša pre kultúrny sektor a pre vznikajúce alebo zabehnuté lokálne značky. Okrem práce pre klientov sa venuje aj fotografovaniu. Vytvára publikácie so svojimi autorskými sériami. V knihách, ako je napríklad: *6*4* (2011), *Rareness of Everyday Being* (2015), *Man-made* (2017), *Public Species* (2019), spája svoj záujem o design a fotografiu do jedného výtvoru. (Ivana Palečková © 2020)

Čo pre teba znamená kniha – ako médium?

V kontexte výtvarného umenia sa mi páči, že je demokratická. Nekúpiš si jeden veľmi drahý obraz, ale môžeš si kúpiť monografiu alebo katalóg. Kniha je v súčasnosti dobre šíriteľné médium. Páči sa mi samozrejme aj čisto materialisticky, ako objekt.

Mám pocit, že záujem o knihy bol u mňa intuitívny. Ak by som sa ale spýtala sama seba, prečo robím knihy so svojimi fotografiami, odpoveď by bola jasnejšia – z pozície grafickej dizajnerky je pre mňa jednoduchšie, povedzme lákavejšie, spracovať obrazový materiál do knihy, ako pripraviť výstavu. Vidím v tom príležitosť slobodnej práce, pretože nemám zadávateľa a zároveň mám obsah, ktorým môžem knihu naplniť.

Považuješ tvoje knižné počiny za autorské knihy?

Áno, pretože knihy vznikajú bez externej objednávky. Mám na starosti obsah, design, rozpočet, ale aj celú produkciu. Čiže každé jedno rozhodnutie je v mojich rukách. Prehodnocujem,

či si napíšem sprievodný text sama, alebo niekoho oslovím. Už to, koho si pre jednotlivé práce na knihe vyberiem, determinuje finálny výsledok.

Aký podiel má v tvojej práci kniha?

Odhadom si myslím, že asi tridsať percent. Veľkú časť mojej práce tvoria vizuálne identity. Celkovo sa rada púšťam do rôznych vecí a vyhovuje mi, keď sa témy a zadania obmieňajú. Nie je to racionálne rozhodnutie, v ktorom by bol kalkul, je to skôr osobná potreba. Keď som sa hlásila na ŠUP-ku, rozmýšľala som o fotke, ale prišlo mi ľúto „len fotiť“. Práve preto ma lákala propagačná grafika. Chcela som si vyskúšať širšie spektrum techník a zadaní. Bavili ma, a stále ma bavia, rôzne výtvarné prístupy. Grafický design ich pre mňa ideálne spája. Mám rada typografiu, ilustráciu, fotografiu...

Ako vnímaš svoju fotografickú tvorbu, považuješ sa za fotografa?

Chcela som absolvovať fotografický kurz, aj doplnkový ateliér na katedre *Fotografie a nových médií na VŠVU*, ale okolnosti mi to nedovolili. Som samouk a fotím čisto intuitívne bez vzdelania vo fotografii. Práve preto, že nemám informačné zázemie, ktoré mám pri grafickom dizajne, to vnímam skôr tak, že fotím z pozície dizajnerky, prípadne tvorcu, ktorý robí viac vecí a toto je jedna z nich. V súčasnosti, keď sa nazve fotografom takmer hocikto, je to zrejme dosť kritický pohľad. Mám však kamarátov fotografov, ktorí fotografiu vyštudovali, už len vďaka nim mám trochu väčší rešpekt. Primárne ma živí grafický design, fotenie je oproti tomu pre mňa voľná, slobodná až osobná disciplína.

Snažíš sa svoje fotografie konzultovať s profesionálnymi fotografmi?

Keď fotím, pracujem samostatne. Konzultujem výbery, pri nich stále nemám pevnú pôdu pod nohami. So zostavením sérií mi pomáhali Filip Vančo, Dominika Jackuliaková, Michaela Dutková, Jakub Jančo a Deanna Pizzitelli. Pri „trojknih“ (*Rareness of Everyday Being, 2015*) ma usmerňoval Filip Vančo čiastočne aj v procese fotenia. Vtedy som fotila aj nové zábery pri komponovaní výberu z už existujúceho materiálu, z archívu. Dal mi nejaké rady ako pracovať a ktorým smerom sa uberať.

Aké výhody, či prípadne nevýhody vidíš v spolupráci s fotografmi?

Nie som si vždy istá, že to, čo je pre mňa zaujímavé, je naozaj kvalitné. Občas neviem, či sa na zábery nepozerám príliš osobne, alebo z pohľadu designera. Preto je fajn získať potvrdenie, že sú zábery z fotografického hľadiska v poriadku, že majú dostatočnú kvalitu. Poznám rôzne prístupy vo fotografii, prácu rôznych autorov. Ale určite dobre vieš, že ak je niekto vyštudovaný vo svojom odbore a ponorený najmä do neho, tak vie veľmi rýchlo povedať, napríklad, že tento motív už videl viac krát. To sa stáva aj v designe. Paralelne jedna vec môže zaujať viac ľudí bez toho, aby to „obkukali“. Ľudia v princípe reagujú podobne na rovnaké situácie nezávisle od seba.

Konzultácie sú pre mňa dobrou kontrolou. Napokon, oveľa ťažšie sa pracuje s vlastnými vecami ako s cudzími, pretože nemáš od práce žiaden odstup, čo sťažuje niektoré rozhodnutia. Celkovo robiť fotografický výber je náročné, bola som už aj v opačnej pozícii a pomáhala som s výberom fotografovi. Dá sa ľahko stratiť vo vlastných veciach.

Aké fázy v tvorbe knihy ťa bavia najviac, a čo ti prináša najviac starostí?

Najviac starostí pri vlastných knihách mi prináša kooperácia s ľuďmi. Je pre mňa ťažké zadávať úlohy, čo je predovšetkým môj osobnostný problém. Na druhej strane je to zaujímavé, pretože si takto vyskúšam pozíciu zadávateľa, čo je užitočné aj pri zákazkách, ktoré spracovávam pre klientov. Som spokojná s vecami až keď vidím ako dopadli. Vtedy to viem vypustiť, niečo ma možno chvíľu štvie, ale po čase ma to prejde. Stretávam sa samozrejme aj s prekážkami, najmä s obmedzeniami pri produkcii, keďže pri autorských knihách ide o malé knižné náklady s nízkymi rozpočtami. Oproti vizuálnym identitám mám na knihách rada, že výstupom práce je jeden samostatný hotový objekt, ktorému nič nechýba.

Stalo sa ti, že si po dokončení našla nejaké chyby?

Takmer vždy nájdem nejakú drobnú chybu, alebo som s niečím nespokojná, napríklad čo sa týka tlačového spracovania. Dokonca aj známa knižná dizajnérka Irma Boom priznala, že v každej knihe má minimálne jednu chybu. Takže sa môžeme myliť aj my ostatní.

Považuješ vydanie knihy ako uzavretie danej témy a tým pádom sa jej už nevenuješ?

Myslím si, že vlastne stále pracujem s jednou väčšou témou, ale je tam vývoj, posun, či obmena cez jej podtémy, ktoré sa odrážajú v jednotlivých sériách.

Podľa akého kľúča vyberáš fotografie do knihy?

Keď som pripravovala „trojknihu“, spracovávala som fotografie nasnímané za obdobie šesť rokov. K foteniu ma priviedli zdravotné problémy. Veľa som športovala a musela som s tým prestať. Ostalo mi v živote určité prázdno a potrebovala som ho niečím zaplniť. V prvom ročníku som začala fotiť intenzívnejšie na film. Bola to pre mňa tak trochu terapia, nová „zástupná“ aktivita. Spomalila som a začala som viac pozorovať okolitý svet. Pôvodne som nemala v pláne fotografie publikovať. Fotila som ich najmä pre seba. Neskôr, v šiestom ročníku, som prišla za Palom Bálikom s tým, že by som sa chcela venovať téme fotografických publikácií v rámci diplomovej práce. Už som mala za sebou prácu na troch fotografických knihách, v rámci školských zadaní, ktorá ma bavila, ale ešte som sa v tejto téme necítila úplne doma. Palo ma naviedol na prácu s vlastnými fotografiami, niečo z nich totiž videl v mojich predchádzajúcich knižných projektoch. V tých však boli fotografie len časťou obsahu. Pôvodne som zvažovala prácu s cudzím materiálom. Mala som pochybnosti o kvalite vlastných fotografií. Obávala som sa či to ustoja byť jediným obsahom knihy, ale Palo ma povzbudil a argumentoval, že je to príležitosť pre vznik formálne zaujímavej knihy,

práve vďaka slobode, ktorú prináša práca s vlastným materiálom. Vytvorila som teda knihu zo svojho šesťročného archívu. Mala som objem fotiek, z ktorého som urobila hrubý výber a potom užší. Niečo málo som nasnímala aj v procese, ako som už spomenula. Výber pre túto knihu som konzultovala s Filipom Vančom.

Druhú publikovanú knihu, *Man-made* (2015), som fotila už so zámerom publikovať fotografie. Fotila som na čiernobiely film, pretože som si chcela vyskúšať prácu v temnej komore. Čo sa týka knižnej časti projektu, po „trojknihé“, ktorá bola produkčne veľmi náročná, som chcela vytvoriť niečo jednoduchšie. Aj preto *Man-made* „knihu“ tvoria samostatné listy v obale. Táto forma mi pripadala ešte demokratickejšia, ako forma „trojknihy“, pri ktorej je čitateľ spoluvorcom fotografických diptychov a triptychov. Majiteľ *Man-made* publikácie si môže fotografie rozobrať, preskúpiť, zavesiť na stenu, či darovať jednotlivé listy. V sérii sa odrazila téma, ktorú som osobne riešila, keďže som citlivejšie začala vnímať informácie o ekologickej a klimatickej kríze. Veľa som o kríze rozmýšľala, čo sa prejavilo aj vo fotografiách. Skúmala som hranice medzi prírodným a umelo vytvoreným, cez nájdené situácie v meste a na periférii.

V knihách používaš svoje fotografie aj svoj design. Do akej miery kladieš dôraz na fotografiu, ale aj vyznenie grafického designu, či typografie?

Jednak určite robím niektoré odvážnejšie veci, s ktorými by iní fotografi nesúhlasili – napríklad prehnutie knihy naopak (*Public Species*). Keďže som citlivá na svoje knihy a mám ich v dobrom stave, takýto krehký objekt, ktorý sa môže ľahko pokrčiť, prekračuje aj moju komfortnú zónu. Fotografi často požadujú veľa bieleho priestoru okolo každej fotky. Aby fotografie pôsobili ako v galérii. Rozmýšľajú o knihe možno viac výstavne, ja sa na ňu pozerám skôr knižne a designer-sky. Naopak oproti iným designerom, ktorý sami nefotia, myslím si, že som k fotografii trochu ohľadupľnejšia – napríklad nerada autorom orezám povodný formát záberov. V tomto som akoby na strane fotografa.

Spravila by si vo svojej práci s odstupom času niečo inak?

Možno hej, ale to sa nedá. *Po vojne je každý generál*. Ľahšie sa hodnotia veci, keď sú hotové, ako veci v pracovnom procese. Občas ma zamrzí, že som napríklad nebola odvážnejšia v designe. Ak si však spomeniem v akej som bola situácii v procese práce, koľko rozhodnutí bolo treba urobiť v krátkom časovom úseku, snažím sa pozeráť na veci miernejšie a s nadhľadom.

Odkiaľ čerpáš inšpiráciu a čo ňa pri tvorbe najviac ovplyvňuje?

Snažím sa designovať projekty tak, aby som vychádzala čo najviac z ich z ich vlastného obsahu. Pri fotografických knihách, chcem, aby design odkomunikoval čo najlepšie danú tému, aby vyzdvihol sériu ako celok, ale aj jednotlivé fotografie. Potom sa snažím nebyť úplne nmoderná, použiť súčasné písmo, materiál, farebnosť.

Vnímaš současné trendy a riadiš sa nimi?

Skôr mám obavu, že sa zaseknem v jednom období. Občas mám pocit, že na mňa veľa súčasných trendov z designu vôbec nedopadá. Téma trendov ma zaujíma, nielen v designe, ale aj v širšom kontexte. V súvislosti s udržateľnosťou je to až desivé, akú silnú máme potrebu stále hľadať niečo nové, často veľmi povrchným spôsobom. Je v tom taka zmätočná snaha zároveň sa odlíšiť a zároveň zapadnúť. Mam z nej sama zmiešané pocity.

ZÁVER

Fotografická kniha, respektíve knižný dokument je veľmi špecifické médium, ktorého zrod je závislý na širokom spektre krokov procesu, ale aj myšlienkových stratégiách. Zároveň je s takouto knihou spätá dôležitá etapa, čím je spolupráca a prepojenie profesií. Preto je dobré si uvedomiť, že z obojstranného dialógu a pochopenia sa navzájom vznikajú kvalitné práce. Umenie spolupracovať je obrovská pridaná hodnota v každom odvetví – nielen v knižnom svete.

Forma rozhovoru je vhodná platforma k nastoleniu obecných otázok týkajúcich sa knižnej a fotografickej sféry. Výmena mienok alebo poznatkov z tvorby je priestor k premietnutiu nevy-slovených problémov. Je to jedna z polôh, ktorá čitateľovi umožňuje nielen pochopiť ako samotné dielo vzniká, ale tiež sledovať kde sú korene záujmu autorov o niektoré témy, v čom sú zakorenené oporné body ich tvorby. Obsah výpovedí sa dostáva tým pádom oveľa hlbšie, čo je významným prínosom nie len pre mňa osobne, ale aj pre každého zapáleného čitateľa.

II PRAKTICKÁ ČASŤ

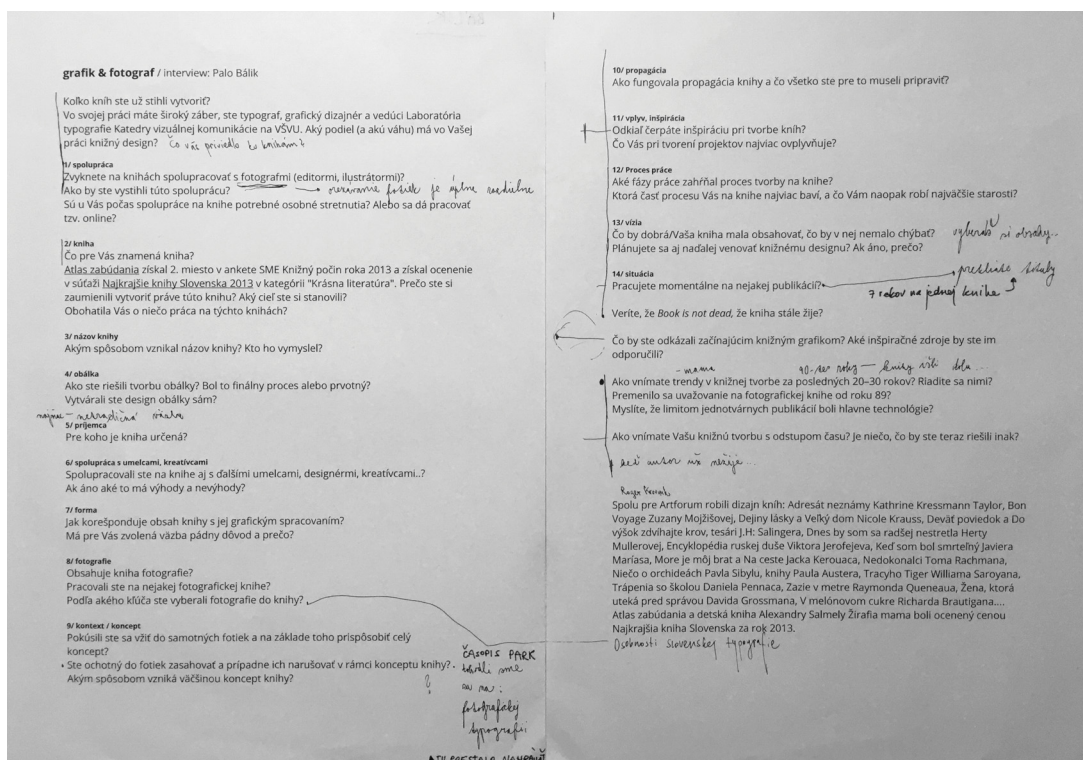
4 ROZHOVORY O SPOLUPRÁCI

Na počiatku mojej diplomovej práce stála myšlienka vytvoriť funkčnú a zmysluplnú vec, ktorá bude mať potenciál reálneho využitia v praxi. Získané obohatenie som si nechcela nechať len pre seba samú, ale sprostredkovať ho aj ďalším ľuďom. Preto som sa rozhodla vytvorené rozhovory spracovať knižne.

4.1 Koncept

Veľkou výzvou boli pre mňa samotné rozhovory s osobnosťami, ktoré si veľmi vážim a obdivujem. V začiatkoch som mala na mysli aj variant interview prostredníctvom e-mailovej komunikácie, čo som však vzápätí zavrhol a to z viacerých dôvodov. Rozhovory by neboli autentické a respondenti by stroho odpovedali na položené otázky. Taktiež by nevznikol dialóg, o ktorý som prvotne usilovala. Preto som musela, a zároveň chcela, vystúpiť zo svojej komfortnej zóny z pohodlia pred obrazovkou a zabudnúť na obavy s osobného stretnutia. Obrovská ústretovosť a pozitívna spätná väzba samotných umelcov ma mimoriadne motivovala a inšpirovala na tvorbu knihy.

Postup práce bol nasledovný. V prvom rade bolo veľmi dôležité vytýčiť si okruh otázok. Zvolila som 13 hlavných, univerzálnych okruhov (začiatky tvorby, spolupráca, kniha, názov, obálka, príjemca, forma, fotografie, kontext, koncept, vplyv a inšpirácia, proces práce, vízia), ktoré boli aplikovateľné na každého osloveného umelca. Na základe toho, som každému prispôbila formuláciu otázky.

Obz. 95 Okruhy otázok s poznámkami z rozhovoru (zdroj: súkromný archív © 2020)

Nahrávky		Nahrávky		Nahrávky		
Jindra	6. 2. 2020	40:35		Franc	17. 1. 2020	1:04:11
Streit	20. 1. 2020	43:35		Šedá	17. 1. 2020	1:01:05
Franc	17. 1. 2020	1:04:11		Babak	16. 1. 2020	52:54
Šedá	17. 1. 2020	1:01:05		Fabo	16. 1. 2020	31:50
Babak	16. 1. 2020	52:54		Pecina	16. 1. 2020	1:14:58
Fabo				Ivana	14. 1. 2020	56:35

Obr. 96–98 Nahrávky rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)

Rozhovory som po súhlase respondentov zaznamenávala na diktafón a následne z nich vytvorila prepis. Ďalšou fázou boli korektúry a autorizácia, čo je pre mňa veľmi dôležité, pretože hovorový prejav pôsobil pri prepise pomerne kostrbatým a ťažkopádny dojomom.

Cieľom knihy *Rozhovory o spolupráci* je predovšetkým zaujať mladých designerov, ale aj študentov designu a fotografie. Jednotlivé rozhovory totiž fungujú ako beseda, či workshop s daným tvorcom. Každý čitateľ si môže nájsť pasáž, ktorá ho zaujme a zvlášť sa k nej môže kedykoľvek vrátiť.

IMRICH VEBER
1987, VÍTKOV

FOTOGRAF
DOKUMENTÁRNY UMELEC
PEDAGÓG

Ukončil štúdium fotografie (Institút tvárcí fotografie SLU, Opava) a dejín umenia (Katedra dejín umění FF UP, Olomouc). V súčasnosti nachádza možnosti využitia dokumentárneho jazyka a beletrie, tento prístup využíva v dielach, ktoré komunikujú v súčasnom prostredí. Zaujímá sa o priestor, podmienky a spoločnosť, v ktorej žijeme. Vytvoril niekoľko kníh, ako napríklad *HOMOurban* (2012), *BLOK 62* (2015) alebo *Mejdan* podľa plánu / *Merry-making according to plan* (2016).

IMRICH VEBER

Čo ňa podnietilo pracovať s archívom fotografií na projekte a knihe BLOK 62?

To byla moje diplomová práce a jak je člověk ve školním prostředí, tak podléhá různým trendům. Já si myslím, že to byla jedna z vln v tom dokumentu, kdy každý používá archiv, tak jsem to chtěl zkoušet taky. Akorát co je jiné, tak tam z toho archivu není moc fotek, řada z nich vznikala normálně v tom čase, jen se měly tvářit jako archiv. Takže to mělo znejistit diváka, že se to odvyprávělo skrz částečně fiktivní archiv. Ještě jsem si tam hrál s datumovkou, sháněl jsem kompakty s datovací stěnou. Dokonce je tam špatné datum nějakých osmdesátých let, kdy foťáky s tou datovací stěnou ani neexistovaly.

Je to odфотографované na viacerých miestach?

Jo, je to taková směs. Ale je tam spousta fotek autobiografických anebo z našeho rodinného alba. Mělo to být o generaci lidí, která na tom sídlišti vyrůstala nebo ještě žije.

INŠIRÁCIA

Čo ňa pri tvorbe najviac inšpiruje a ovplyvňuje?

To nevím, já mám pocit, že už netvořím. Nebo asi ještě jo, ale jakmile člověk skončí v té škole, tak je to potom do značné míry i práce se spoustou administrativy. Anebo má člověk hlavu rozdělenou mezi nápady studentů a nápady svoje. V ideálním případě by univerzita měla být taková laboratoř toho, že tady má člověk prostor zkoušet i to, co nemůže fungovat ale může fungovat někdy jindy. A inspirace je pro mě úplně každodenní během situací a všeho co se děje, buď bezprostředně mě anebo okolí, anebo v médiích a věcech, které proudí kolem nás. Potom i dost beletrie, nebo hudba.

Takže čítaš veľa kníh?

Snažím se číst. Nemyslím si, že čtu moc, určitě bude řada lidí, kteří čtou mnohem víc. Mám pocit, že když otevřu dobrou knihu, tak si říkám jak to člověk mohl takhle napsat. Kde se to vezme, že člověk vytvoří takovou větu, která je skvělá. Tak jsem si řekl, že kdyby se člověku podařilo vytvořit něco takového v tom obraze, tak by to byla paráda. Teď jsem četl *Nesmrtelnost* od Kundery. V souvislosti s Kunderou jsem narazil na termín filo-

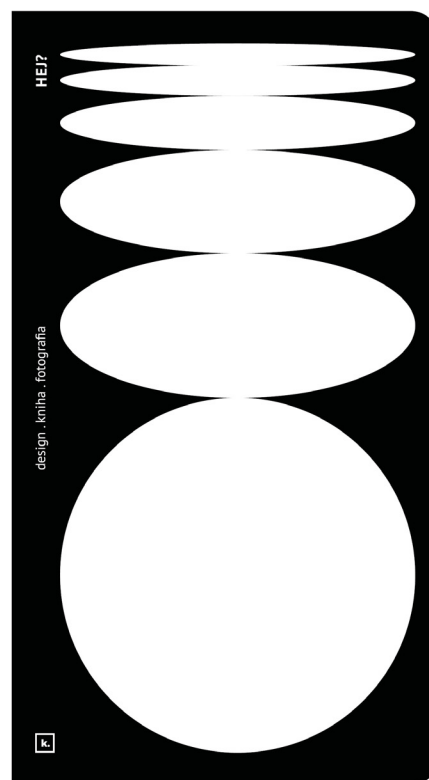
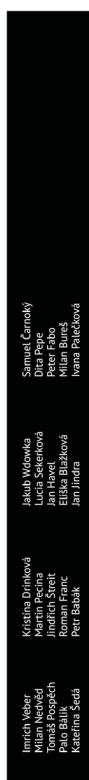
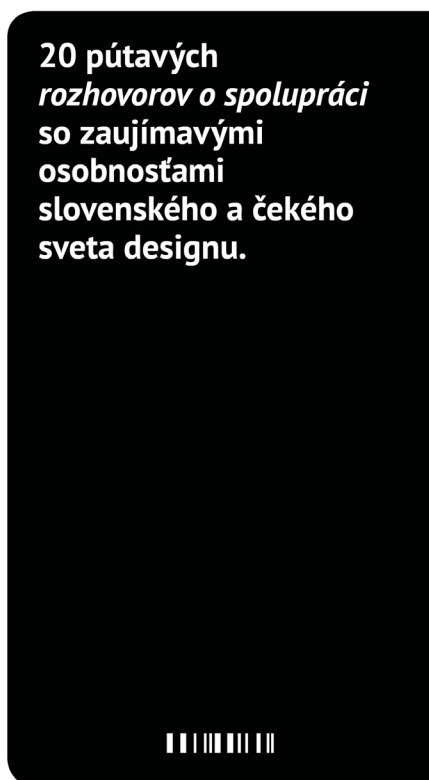
53–58

Obr. 99 Návrh layoutu rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)

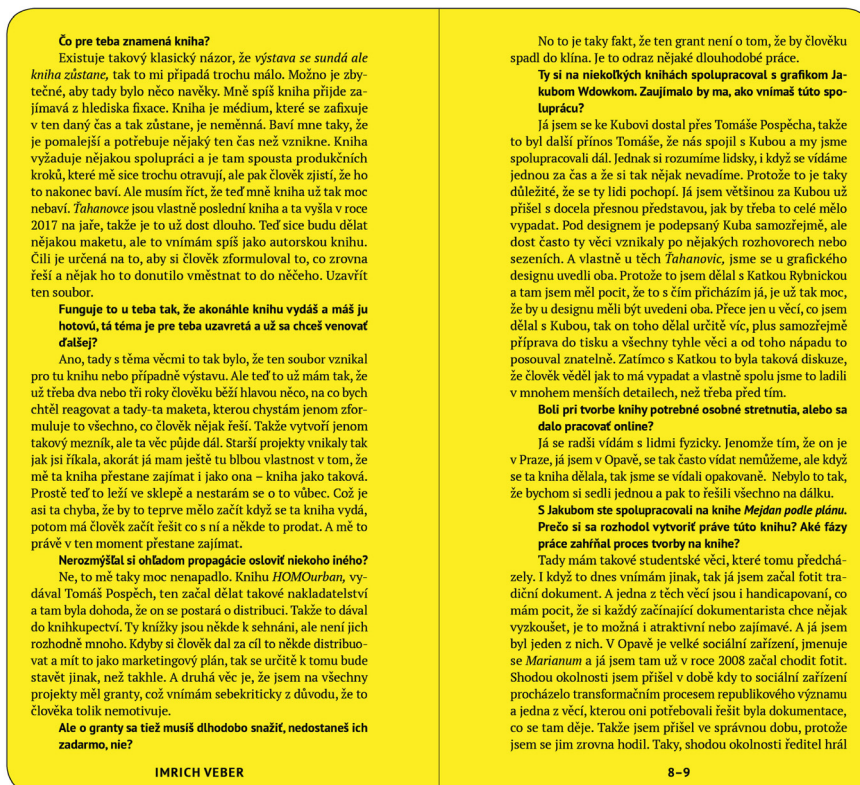
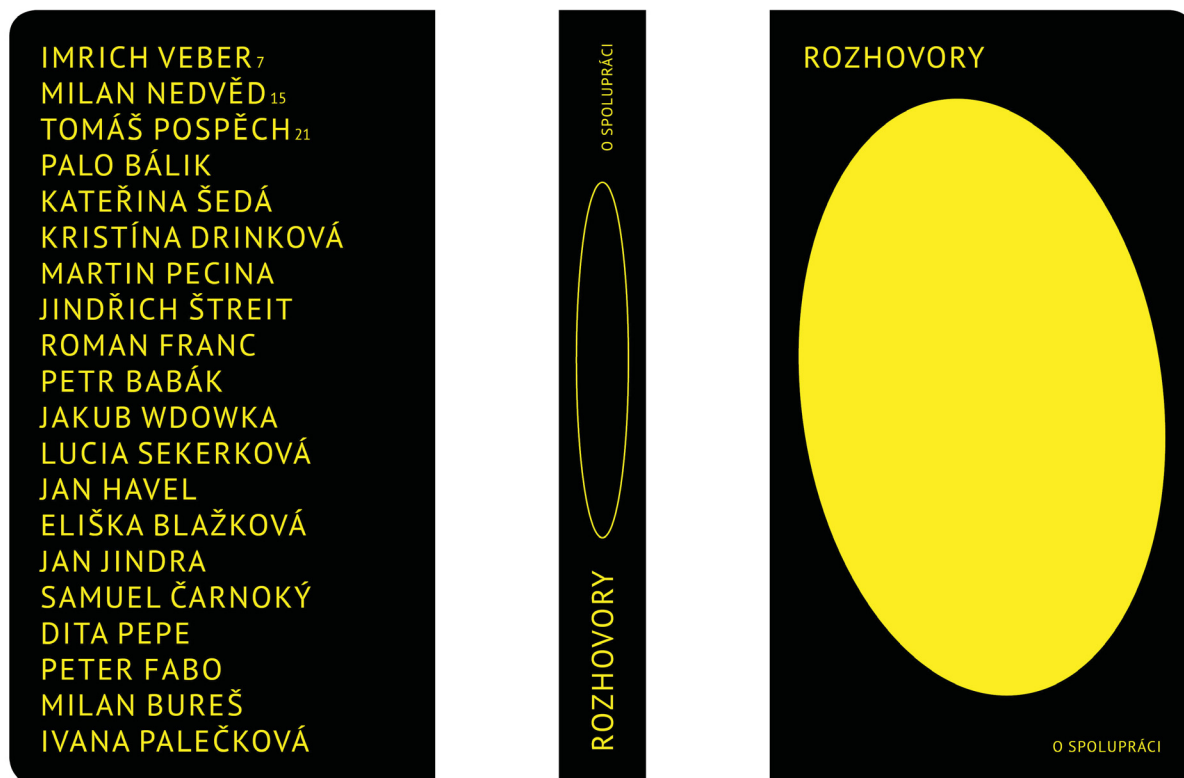
<p>Ale o granty sa tiež musíš dlhodobo snažiť, nedostaneš ich zadarmo, nie?</p> <p>I No to je taký fakt, že ten grant není o tom, že by človeku spadl do klína. Je to odraz nejakej dlhodobé práce. Boli pri tvorbe knihy potrebné osobné stretnutia alebo sa dalo pracovať online?</p> <p>I Já se radši vídám s lidmi fyzicky. Jenomže tím, že on je v Praze, já jsem v Opavě, se tak často vídat nemůžeme, ale když se ta kniha dělala, tak jsme se vídali opakovaně. Nebylo to tak, že bychom si sedli jednou a pak to řešili všechno na dálku.</p> <p>SPOLUPRÁČA</p> <p>I S Jakubom ste spolupracovali na knihe Mejdán podle plánu. Prečo si sa rozhodol vytvoriť práve túto knihu? Aké fázy práce zahŕňal proces tvorby na knihe?</p> <p>Tady mám takové studentské věci, které tomu předcházely. I když to dnes vnímám jinak, tak já jsem začal fotit tradiční dokument. A jedna z těch věcí jsou i handicapovaní, co mám pocit, že si každý začínající dokumentarista chce nějak vyzkoušet, je to možná i atraktivní nebo zajímavé. A já jsem byl jeden z nich. V Opavě je velké sociální zařízení, jmenuje se Marianum a já jsem tam už v roce 2008 začal chodit fotit. Shodou okolností jsem přišel v době kdy to sociální zařízení procházelo transformačním procesem republikového významu a jedna z věcí, kterou oni potřebovali řešit byla dokumentace, co se tam děje. Takže jsem přišel ve správnou dobu, protože jsem se jim zrovna hodil. Taký, shodou okolností ředitel hrál na hudební nástroj a učila ho manželka Jindřicha Štreita, takže on s tou dokumentární fotografií měl nějakou zkušenost. Takže jsme se dohodli, že mě tam nechá fotit. Já jsem tam pak po dobu osmi let chodil fotit a bylo to rozdělené do takových tří bloků. Já jsem jim to hlavně všem naslivoval, že tu knihu udělám, takže jsem to bral jako takový závazek a zároveň jsem měl pocit, že dokud to neuzavřu tak to nebude uzavřené. Chtěl jsem si vyčistit stůl, uzavřít to a jít dál. Celá ta transformace spočívala v tom, že se ty lidi mechanicky přestěhují do menších domů a bytů a budou žít jako normální lidé. Měl jsem</p> <p>IMRICH VEBER</p>	<p>Čo ťa podnietilo pracovať s archívom fotografií na projekte a knihe BLOK 62?</p> <p>I To byla moje diplomová práce a jak je člověk ve školním prostředí, tak podléhá různým trendům. Já si myslím, že to byla jedna z vln v tom dokumentu, kdy každý používá archiv, tak jsem to chtěl zkusit taky. Akorát co je jiné, tak tam z toho archivu není moc fotek, řada z nich vznikala normálně v tom čase, jen se měly tvářit jako archiv. Takže to mělo znejasnit diváka, že se to odvyprávělo skrz částečně fiktivní archiv. Ještě jsem si tam hrál s datumovkou, sháněl jsem kompakt s datovací stěnou. Dokonce je tam špatné datum nějakých osmdesátých let, kdy foťáky s tou datovací stěnou ani neexistovaly.</p> <p>Je to odfotořované na viacerých miestach?</p> <p>I Jo, je to taková směs. Ale je tam spousta fotek autobiografických anebo z našeho rodinného alba. Mělo to být o generaci lidí, která na tom sídlišti vyrůstala nebo ještě žije.</p> <p>INŠIRÁCIA</p> <p>Čo ťa pri tvorbe najviac inšpiruje a ovplyvňuje?</p> <p>I To nevim, já mám pocit, že už netvořím. Nebo asi ještě jo, ale jakmile člověk skončí v té škole, tak je to potom do značné míry i práce se spoustou administrativy. Anebo má člověk hlavu rozdělenou mezi nápady studentů a nápady svoje. V ideálním případě by univerzita měla být taková laboratoř toho, že tady má člověk prostor zkoušet i to, co nemůže fungovat ale může fungovat někdy jindy. A inspirace je pro mě úplně každodenní běh situací a všeho co se děje, buď bezprostředně mě anebo okolí, anebo v médiích a věcech, které proudí kolem nás. Potom i dost beletrie, nebo hudba.</p> <p>Takže čítaš veľa kníh?</p> <p>I Snažím se číst. Nemyslím si, že čtu moc, určitě bude řada lidí, kteří čtou mnohem víc. Mám pocit, že když otevřu dobrou knihu, tak si říkám jak to člověk mohl takhle napsat. Kde se to vezme, že člověk vytvoří takovou větu, která je skvělá. Tak jsem si řekl, že kdyby se člověku podařilo vytvořit něco takového v tom obraze, tak by to byla paráda. Teď jsem četl Nesmrtelnost od Kundery. V souvislosti s Kunderou jsem narazil na termín filo-</p> <p>57—58</p>
<p>Ale o granty sa tiež musíš dlhodobo snažiť, nedostaneš ich zadarmo, nie?</p> <p>KŠ No to je taký fakt, že ten grant není o tom, že by človeku spadl do klína. Je to odraz nejakej dlhodobé práce. Boli pri tvorbe knihy potrebné osobné stretnutia alebo sa dalo pracovať online?</p> <p>KŠ Já se radši vídám s lidmi fyzicky. Jenomže tím, že on je v Praze, já jsem v Opavě, se tak často vídat nemůžeme, ale když se ta kniha dělala, tak jsme se vídali opakovaně. Nebylo to tak, že bychom si sedli jednou a pak to řešili všechno na dálku.</p> <p>SPOLUPRÁČA</p> <p>KŠ S Jakubom ste spolupracovali na knihe Mejdán podle plánu. Prečo si sa rozhodol vytvoriť práve túto knihu? Aké fázy práce zahŕňal proces tvorby na knihe?</p> <p>Tady mám takové studentské věci, které tomu předcházely. I když to dnes vnímám jinak, tak já jsem začal fotit tradiční dokument. A jedna z těch věcí jsou i handicapovaní, co mám pocit, že si každý začínající dokumentarista chce nějak vyzkoušet, je to možná i atraktivní nebo zajímavé. A já jsem byl jeden z nich. V Opavě je velké sociální zařízení, jmenuje se Marianum a já jsem tam už v roce 2008 začal chodit fotit. Shodou okolností jsem přišel v době kdy to sociální zařízení procházelo transformačním procesem republikového významu a jedna z věcí, kterou oni potřebovali řešit byla dokumentace, co se tam děje. Takže jsem přišel ve správnou dobu, protože jsem se jim zrovna hodil. Taký, shodou okolností ředitel hrál na hudební nástroj a učila ho manželka Jindřicha Štreita, takže on s tou dokumentární fotografií měl nějakou zkušenost. Takže jsme se dohodli, že mě tam nechá fotit. Já jsem tam pak po dobu osmi let chodil fotit a bylo to rozdělené do takových tří bloků. Já jsem jim to hlavně všem naslivoval, že tu knihu udělám, takže jsem to bral jako takový závazek a zároveň jsem měl pocit, že dokud to neuzavřu tak to nebude uzavřené. Chtěl jsem si vyčistit stůl, uzavřít to a jít dál. Celá ta transformace spočívala v tom, že se ty lidi mechanicky přestěhují do menších domů a bytů a budou žít jako normální lidé. Měl jsem</p> <p>KATEŘINA ŠEDÁ</p>	<p>Čo ťa podnietilo pracovať s archívom fotografií na projekte a knihe BLOK 62?</p> <p>KŠ To byla moje diplomová práce a jak je člověk ve školním prostředí, tak podléhá různým trendům. Já si myslím, že to byla jedna z vln v tom dokumentu, kdy každý používá archiv, tak jsem to chtěl zkusit taky. Akorát co je jiné, tak tam z toho archivu není moc fotek, řada z nich vznikala normálně v tom čase, jen se měly tvářit jako archiv. Takže to mělo znejasnit diváka, že se to odvyprávělo skrz částečně fiktivní archiv. Ještě jsem si tam hrál s datumovkou, sháněl jsem kompakt s datovací stěnou. Dokonce je tam špatné datum nějakých osmdesátých let, kdy foťáky s tou datovací stěnou ani neexistovaly.</p> <p>Je to odfotořované na viacerých miestach?</p> <p>KŠ Jo, je to taková směs. Ale je tam spousta fotek autobiografických anebo z našeho rodinného alba. Mělo to být o generaci lidí, která na tom sídlišti vyrůstala nebo ještě žije.</p> <p>INŠIRÁCIA</p> <p>Čo ťa pri tvorbe najviac inšpiruje a ovplyvňuje?</p> <p>KŠ To nevim, já mám pocit, že už netvořím. Nebo asi ještě jo, ale jakmile člověk skončí v té škole, tak je to potom do značné míry i práce se spoustou administrativy. Anebo má člověk hlavu rozdělenou mezi nápady studentů a nápady svoje. V ideálním případě by univerzita měla být taková laboratoř toho, že tady má člověk prostor zkoušet i to, co nemůže fungovat ale může fungovat někdy jindy. A inspirace je pro mě úplně každodenní běh situací a všeho co se děje, buď bezprostředně mě anebo okolí, anebo v médiích a věcech, které proudí kolem nás. Potom i dost beletrie, nebo hudba.</p> <p>Takže čítaš veľa kníh?</p> <p>KŠ Snažím se číst. Nemyslím si, že čtu moc, určitě bude řada lidí, kteří čtou mnohem víc. Mám pocit, že když otevřu dobrou knihu, tak si říkám jak to člověk mohl takhle napsat. Kde se to vezme, že člověk vytvoří takovou větu, která je skvělá. Tak jsem si řekl, že kdyby se člověku podařilo vytvořit něco takového v tom obraze, tak by to byla paráda. Teď jsem četl Nesmrtelnost od Kundery. V souvislosti s Kunderou jsem narazil na termín filo-</p> <p>57—58</p>

Obr. 104–105 Návrhy obálok knihy rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)

4.2 Design

Celkový design knihy je prispôsobený funkčnému použitiu cieľového užívateľa – primárne mladého študenta.

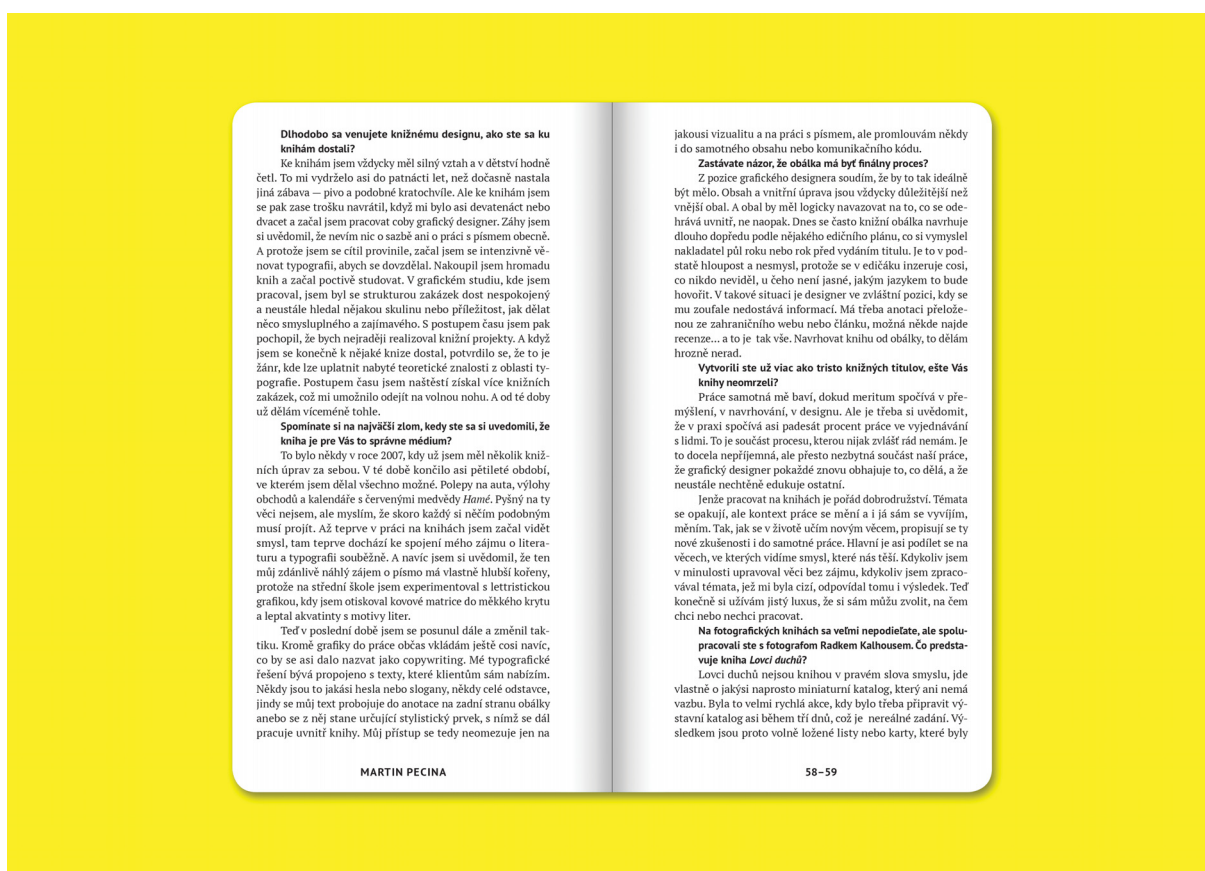
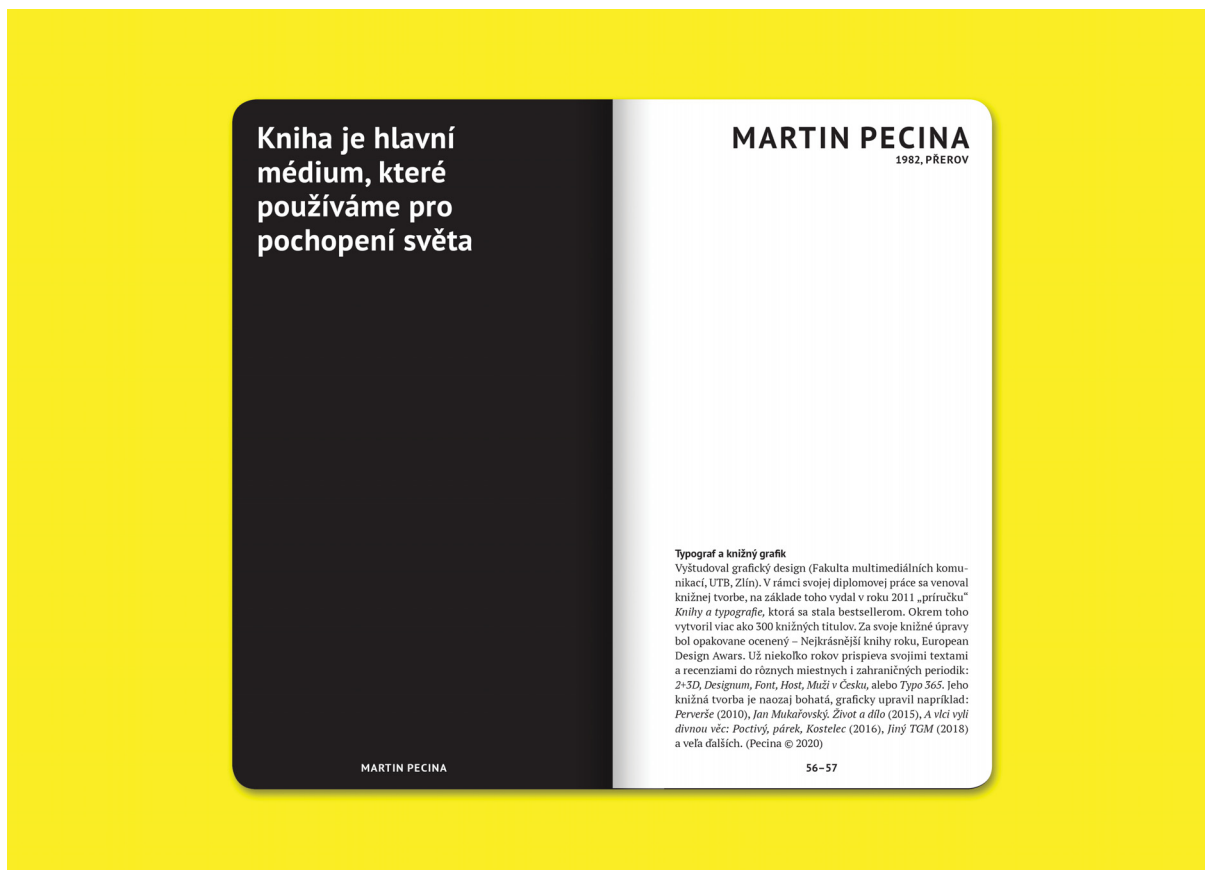
Obálka predstavuje interiér knihy veľkou elipsou, ktorá spája dva svety – svet fotografie a designu, ale aj svet spolupráce. Preto je os vychýlená a smeruje k dvom protilahlým rohom obálky. Materiál obálky, čierny Geltex, vďaka svojim technickým vlastnostiam chráni blok pred umazaním a zašpinením.

Kľúčová podmienka pre knihu rozhovorov je cenová dostupnosť. Z toho dôvodu je kniha koncipovaná do pomerne ekonomického prevedenia. Zvolená čiernobiela farebnosť, formát a väzba zabezpečujú nízke náklady na výrobu, primerane možnostiam koncového spotrebiteľa.

Obr. 108 Obálka knihy Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)

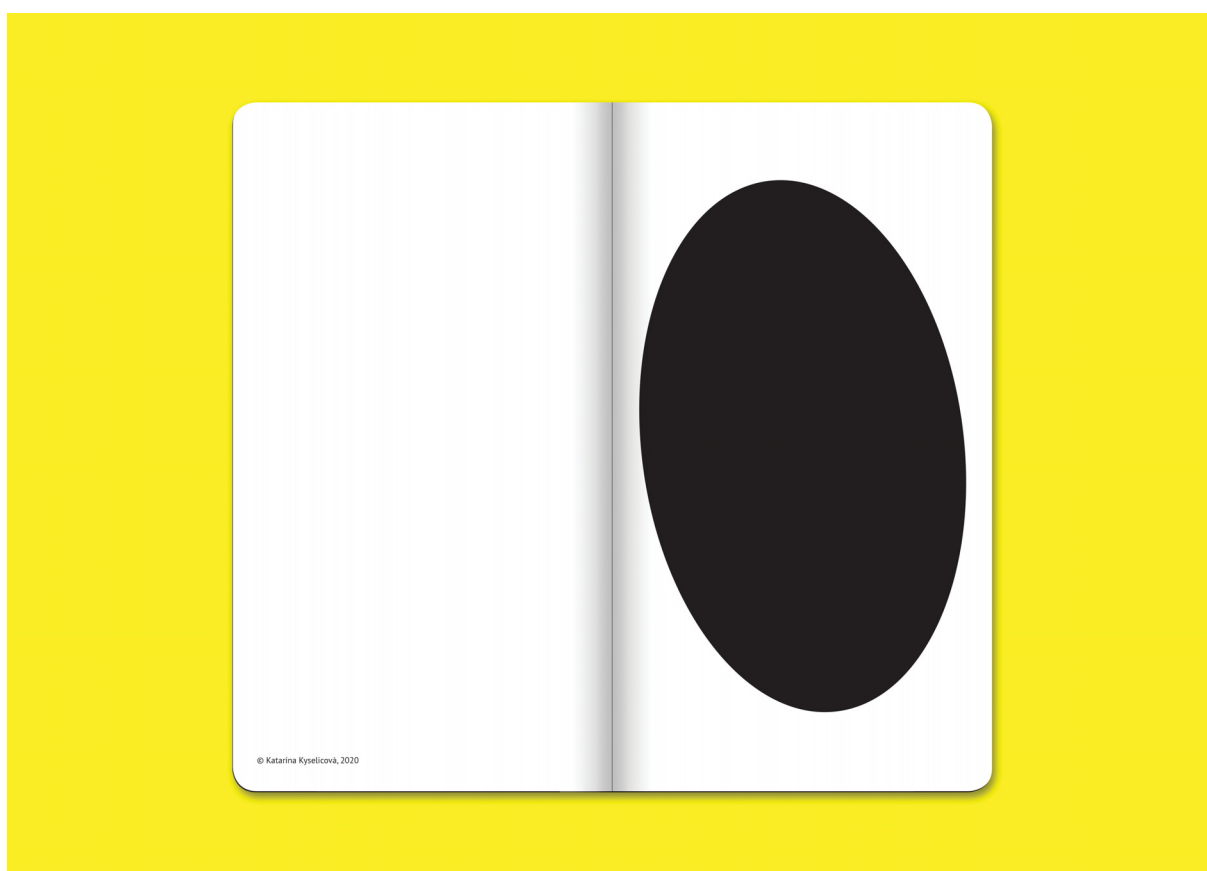
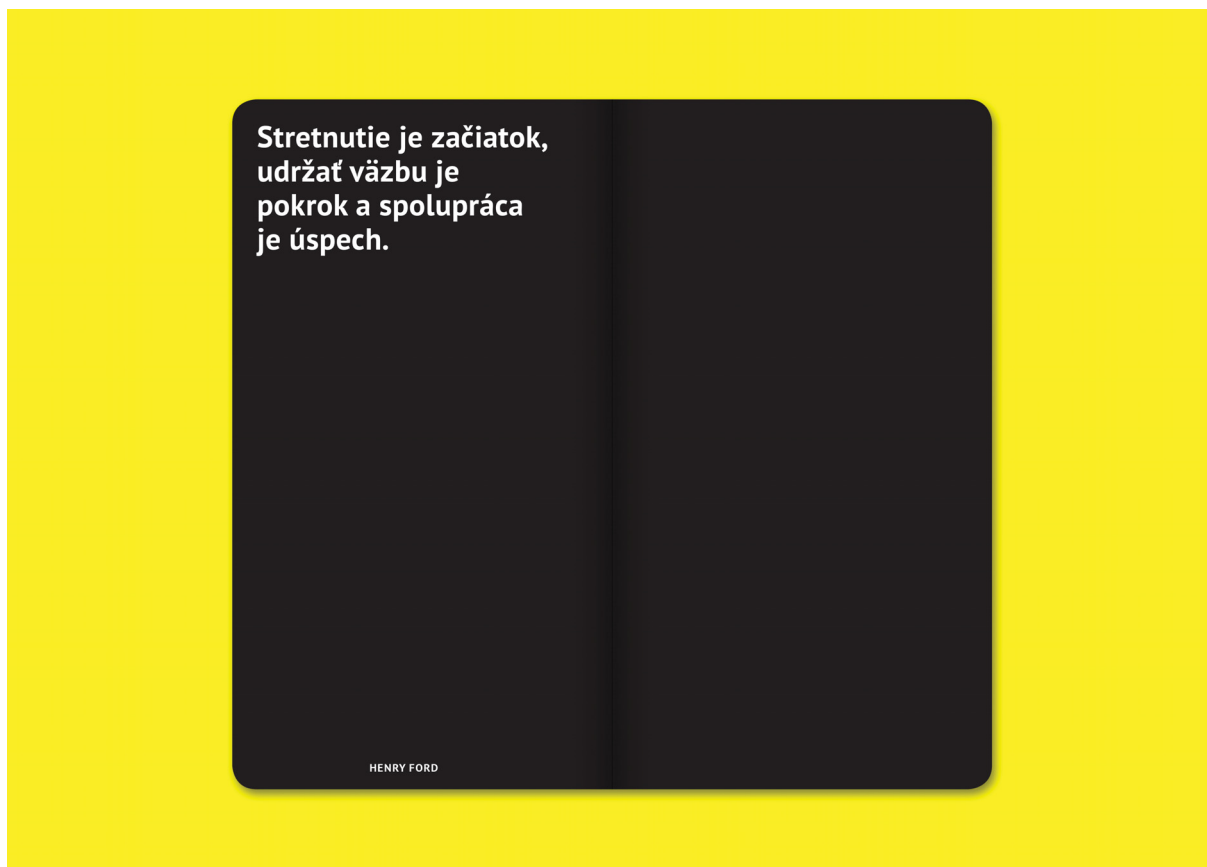
Obr. 109–110 Layout knihy Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)

Obr. 111 Layout knihy Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)

Formát knižního bloku je 110 × 200 mm na výšku. Menší, praktický formát působí intimnějším dojmem, příjemně sa drží a hlavne zmestí sa aj do vaku. Človek si tak môže drobnú a ľahkú knihu vziať na spríjemnenie cesty vo vlaku, do parku alebo do školy, a nezaberá mu príliš veľa miesta. V celej knihe je použitá jedna rodina písma *PT* (*Sans* aj *Serif*) od ParaType. Serifové písmo sa výborne hodí na chlebový text, je čitateľné aj v malých veľkostiach. Vďaka kombinácií rezov z jednej rodiny pôsobí sadzba kompaktno. Celá sadzba je umiestnená do jedného textového rámčeka so zarovnaním do bloku a na ľavý okraj. Členenie odstavcov je vytvorené pomocou odstavcovej zarážky so šírkou 7 mm. V dynamickom zápätí strany je umiestnená paginácia a názov umelca. Použitá je väzba V2 – lepená mäkká. Kniha je vďaka tomu ľahká a príjemná na držanie v jednej ruke.

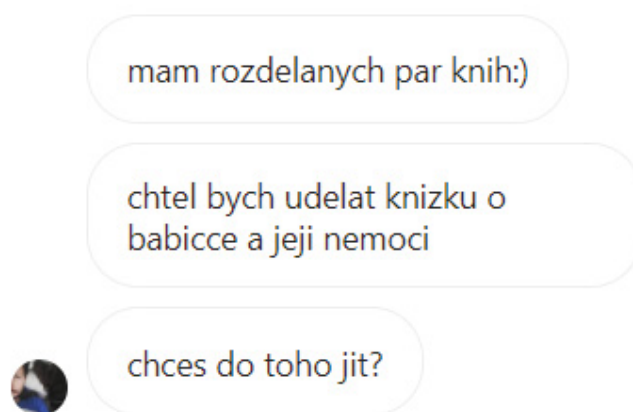
Obr. 112–113 Kniha Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)

5 HALINKA

Fotografická publikácia zachytáva svet ženy s Alzheimerovou chorobou objektívom jej vnuka a manžela. Fotografie so sociálnym podtextom dokumentujú dôsledky diagnózy a dramatických premien človeka. Primárny dôraz je upriamený na samotný priebeh strácania sa.

5.1 Projekt

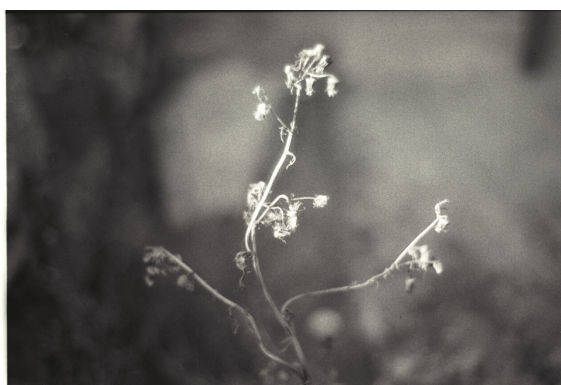
Ako to celé začalo? V decembri 2019 som oslovila kamaráta, fotografa Adama Kenckeho, s prosbou o spoluprácu na knihe. Adam súhlasil a zároveň naznačil, že už dlhšiu dobu plánuje vytvoriť knihu o svojej babke s ťažkou diagnózou. Okrem svojich fotografií mal Adam množstvo starých archívnych snímok rodiny, ktoré objavil v krabici u svojho dedka. Veľmi ma tento príbeh zaujal a vyvolal vo mne množstvo pocitov z veľmi citlivého svedectva. Adam bol však natoľko otvorený a odhodlaný poskytnúť mi všetky potrebné materiály, že moje prvotné obavy z tak osobnej témy rýchlo opadol. Bola to pre mňa obrovská výzva a motivácia knihu dokončiť.

Obr. 114 Správa od Adama (zdroj: súkromný archív © 2020)

„Dostal jsem od dědy velkou krabicí náhodně smotaných negativů, starých skoro 50 let. Možná, že tak dlouho se na ně nikdo ani nedíval. Vytekla do nich nejméně jedna baterka. Vyžrané a slepené kusy jsem musel vystříhat nůžkami, restaurátoři by ze mě asi neměli radost. Potom nastalo období praní, sušení, skenování...

Moje babička začala zapomínat. Nedávno jsem u ní byl a dvakrát během několika minut se dědy ptala na totéž. Věci, které se staly dávno si dokáže vybavit hned, ale krátkodobá paměť ji opouští, zapomíná slova, těžko se jí vyjadřuje, stydí se, a tak raději moc nemluví. Její máma, moje prababička, trpěla stejnou nemocí. Asi čtyřletý stojím u její postele, vedle mě moje roční sestra – máme to na videu. „Postav se vedle starky,“ říká můj otec. Její obličej si nevybavuju, ale z fotek ji rozeznám. V jejím pokoji to zvláště vonělo. „Kolik vám tady platí?“ Zeptala se prý krátce před smrtí své dcery, mojí babičky. Bojím se, aby se mě ona taky takhle jednou nezeptala.

Obr. 115–120 Ukážka fotografií do knihy (zdroj: súkromný archív Adama Kenckeho © 2020)

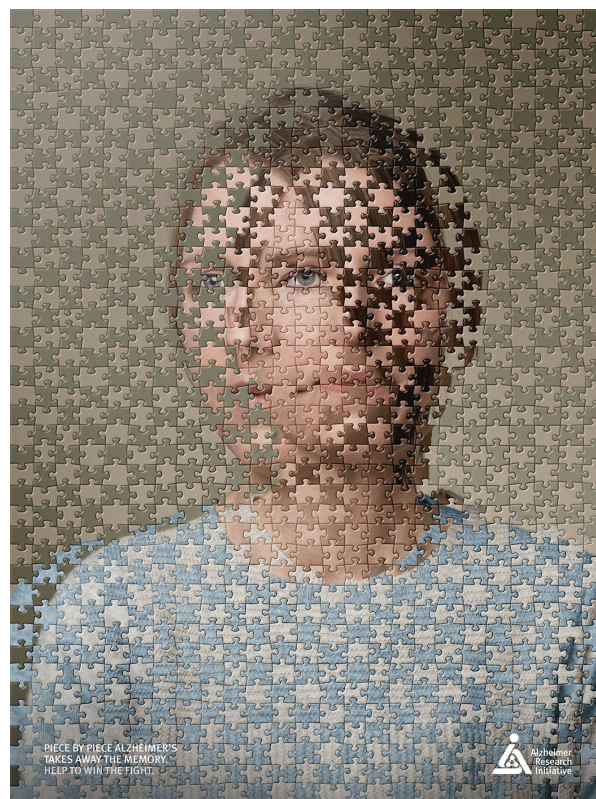
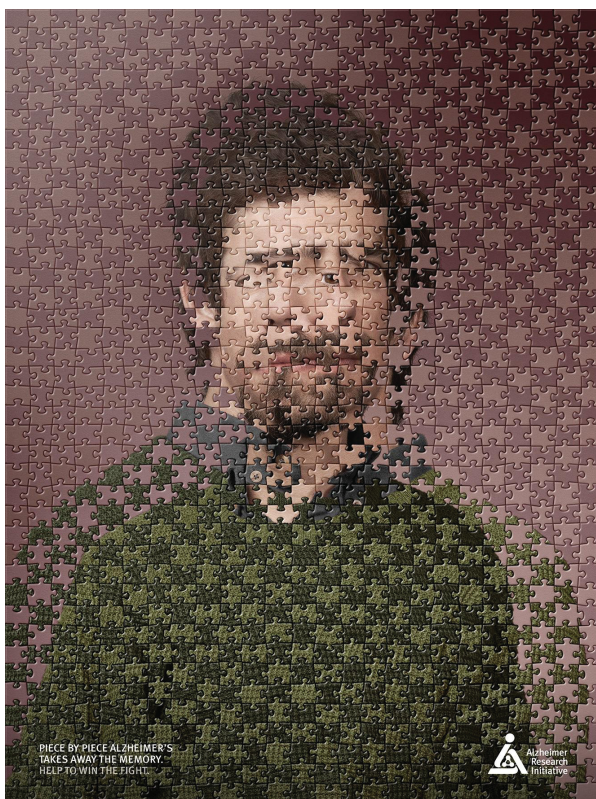
Je to zvláštní. Děda chtěl tu krabici vyhodit. Dobrovolně by se vzdal vzpomínek na společný život s babičkou, i když ona na něj začíná pro svou nemoc nedobrovolně zapomínat. Vyhodil by ty negativy nevědomky, a nebo schválně? Jak by na ni působil pohled na fotografii s lidmi, na které pozná sebe, ale nikoho dalšího? Možná, že zbavení se takových fotografií může fungovat i jako ochrana.“ (Kencki © 2015)

V prvom rade bolo potrebné zistiť odpovede na otázky: Prečo choroba vzniká? Aký má priebeh? Aké má príznaky a následky?

5.2 Zabúdanie

Láska je mocnejšia než zabudnutie. Victor Hugo

Zabúdanie je prirodzenou súčasťou nášho života, ale niekedy môže prepuknúť až do neočakávaných rozmerov. Takýto stav najčastejšie súvisí s *Alzheimerovou chorobou*, ktorá začína nenápadne a pozvoľna. Častokrát si ju človek ani nevšimne, no ona sa nepretržite rozvíja v priebehu niekoľkých rokov. Medzi prvé varovné signály tohto ochorenia patrí zhoršovanie pamäti, zabúdanie nedávnych udalostí, mien, neschopnosť rozpoznávať známe miesta a neschopnosť orientovať sa v čase. Tieto prvé príznaky ochorenia pripisujú postihnutí alebo ich príbuzní starnutiu, stresu či depresii.

Obr. 121–122 Plagáty Alzheimer Research Initiative (zdroj: Alzheimer Forschung © 2020)

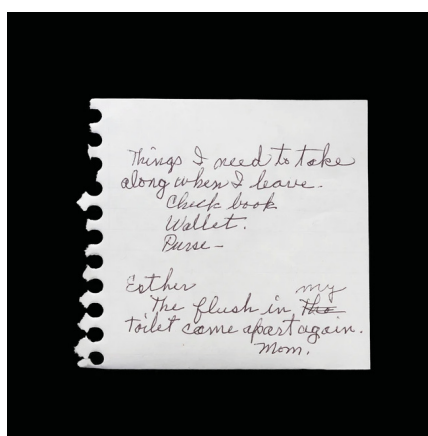

Obr.123–124 Fotografická série na tému Alzheimer (zdroj: Cordova © 2020)

Obr. 125–127 Fotografie na tému Alzheimer
(zdroj: Vice © 2020)

Alzheimerova demencia je veľmi závažné ochorenie mozgu, ktoré sa rozvíja pomaly, no vedie až k zániku nervových buniek. Predovšetkým postihuje dôležité časti mozgu, ako sú pamäť, myseľ a rozum. Narúša pamäťové a rozumové schopnosti do takej miery, že pacient s Alzheimerovým ochorením už nedokáže zvládať každodenné situácie sám a je odkázaný na neustálu pomoc. Rizikovou skupinou sú najmä ženy vo vyššom veku, ale výskyt ochorenia súvisí aj s rodinnou anamnézou, vzdelaním, zvýšeným krvným tlakom, cholesterolom, či sklerózou. (Alzheimerova choroba © 2020)

Stav pacienta je veľmi individuálny a závisí v akom štádiu rozvoja ochorenia sa začne riešiť. Prejavy Alzheimerovej choroby sú premenlivé. Emócie a psychický stav primárne ovplyvňujú poruchy správania čím sú: dezorientácia, depresia, agresivita a nepokoj, delíriá a halucinácie, bezcieľne blúdenie, nespavosť a zmätenosť. Okrem toho sa objavuje porucha komunikácie a úplná strata slovnej zásoby. Telesné prejavy a stavy pacienta môžu byť napríklad: samovoľný odchod moču a stolice, strata jemnej motoriky, znížená pohyblivosť, preležaniny a zabúdanie.

Štatisticky je toto ochorenie pomerne časté. Vo svete žije približne 46, 8 miliónov ľudí s demenciou a každé 4 sekundy pribudne 1 nový prípad. (Štatistiky © 2020) Česká republika momentálne disponuje viac ako 150 000 prípadmi ochorenia, no správnu diagnózu má určenú len cca 20 % ľudí. (Demencia © 2020) Z toho plynie, že táto téma sa dotýka veľkej časti populácie a je dôležité o nej diskutovať a netabuizovať ju.

Obr. 128–129 Česká alzheimerovská společnost (zdroj: Najbrt © 2020)

Obr. 130–133 Propagačné materiály Českej alzheimerovskej spoločnosti (zdroj: Najbrt © 2020)

5.3 Koncept

Myšlienkový proces ma zaviedol do dvoch rovín spracovania témy. V prvej fáze ma zaujímalo, či sa dá kniha spracovať globálne so všeobecným zameraním na chorobu. V tomto prípade by som vytvorila „príručku“ pre najbližších príbuzných chorého, ktorá by mala pomôcť zvládnuť obtiažnu situáciu. Po prehodnotení plusov a mínusov každého prístupu, som sa rozhodla nasmerovať knihu inam. Konkrétny príbeh a samotné fotografie boli natoľko silné a osobité, že bolo pre mňa podstatné stavať na intímnom výjave babičky *Halinky*.

PRE +	PROTI -
EXISTENCIÁLNY POHĽAD	MÔŽE PÔSOBIŤ VEĽMI NEGATÍVNE / depresívne
SŁUŽI AKO "POZUSTALOSŤ" - SPOMIENKA menovaná rodina → FRONIKA → INTÍMNA ZÁLEŽITOSŤ	VEĽMI ŠPECIFICKÉ, JEDNOSTRANNÉ - malé publikum čitateľov / zainteresovaných
VECI DENNEJ POTREBY	BOLO BY POTREBNÉ NAFOTIŤ, ZOHNAT'
PRÍBEH: IN MEDIA RES (priamo do dejia)	• KDE NENÍ PÍSMO, NENÍ CIVILIZACE ↳ ZOHNAT' fotky, príbeh rodiny, dátumy ...
SŁUŽBA • POMOC RODINE JAK UCHOVAŤ BABIČKU JA MÁM ROLU: MEDIÁTOR PAMÄTI kurátor ↓ vytvoriť systém [návod] ako podporovať	ľude záuke ZACHOVAŤ DOKUMENTÁRNY RAZ [inspir. Šedá]
ukázať PROCES STRÁCANIA JA • mapovať každodennosť	RODINA NUMUSIA BÝŤ OCHOTNÍ SPOLUPRACOVAŤ
ČO BY VYBRALI JEDNOTLIVÍ PRÍBUZNÍ, aleby si ju UCHOVALI, ZAZNAMENALI	ROZPOR → má je to výber choroby babičky

Obr. 134 Myšlienkový postup práce (zdroj: súkromný archív © 2020)

Postup práce bol nasledovný. Určila som si jasný postup, kde som analyzovala hlavné problémy, ujasnila si ústrednú problematiku a charakterizovala časti projektu. K tomu smerovalo množstvo otázok, ako napríklad: Ako spraviť fotografickú knihu s minimom textov tak, aby mala dostatočnú výpovednú hodnotu o osobnosti a ochorení? Ako vytvoriť knihu s veľmi osobnými fotografiami tak, aby zasiahla širšie obecnstvo (nie len blízkych príbuzných)?

Čo? Téma

Fotografická kniha so sociálnym podtextom, dokumentujúca babičku s Alzheimerovou chorobou.

Kto? Prijemca

Hlavní príjemcovia sú ľudia, ktorí majú priamu skúsenosť s touto chorobou, alebo majú v blízkosti osobu s touto diagnózou, rodina babičky a tí, ktorých táto tematika zaujala. Zároveň je kniha určená aj pre nadšencov fotografie a knižných publikácií.

Prečo? Cieľ

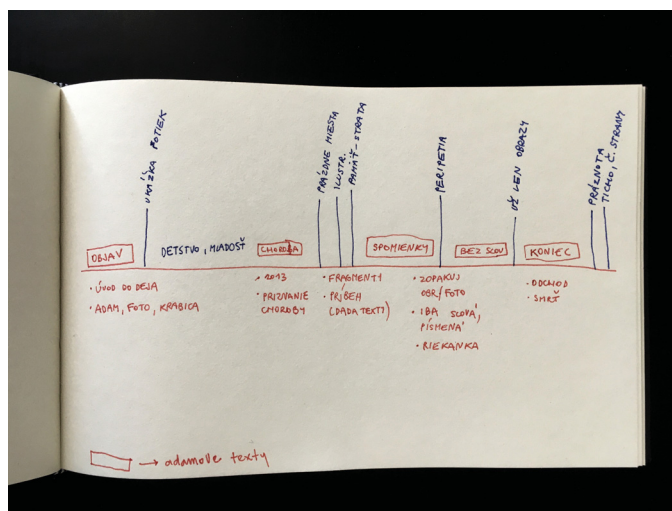
Primárny cieľ je vytvoriť osobnú výpoveď – knižný dokument o konkrétnej osobe a jej ochorení. Priniesť sentimentálny citový zážitok, ktorý čitateľa dovedie k zamysleniu sa nad touto diagnózou.

Kedy, Kde? Kontext použitia

Kniha nemá stanovené kľúčové miesto čítania. Kontext použitia závisí od samotného prijímateľa a jeho individualite. V tomto prípade nie sú vymedzené žiadne normy a dogmy.

Ako? forma

Tlačená kniha má priniesť graficko-obrazovú formu s minimom textovej časti. Spôsob čítania je chronologický, kedy čitateľ postupne odhaľuje príbeh. Dôraz je kladený na dekodovanie a prácu s prázdny priestorom. Človek hľadá stratené, skryté fragmenty. Fotografická publikácia – objekt pocitov.

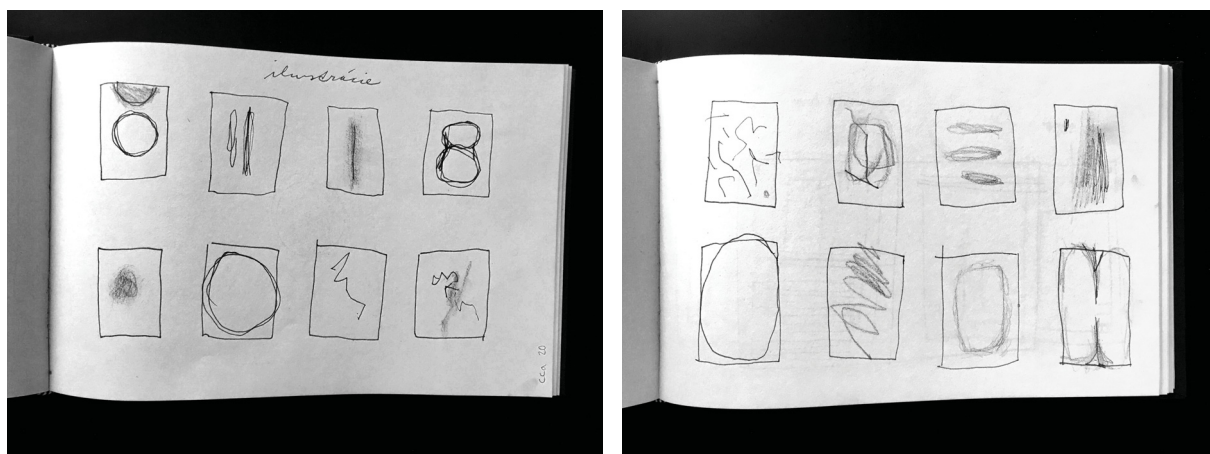

Obr. 135–136 Skicár (zdroj: súkromný archív © 2020)

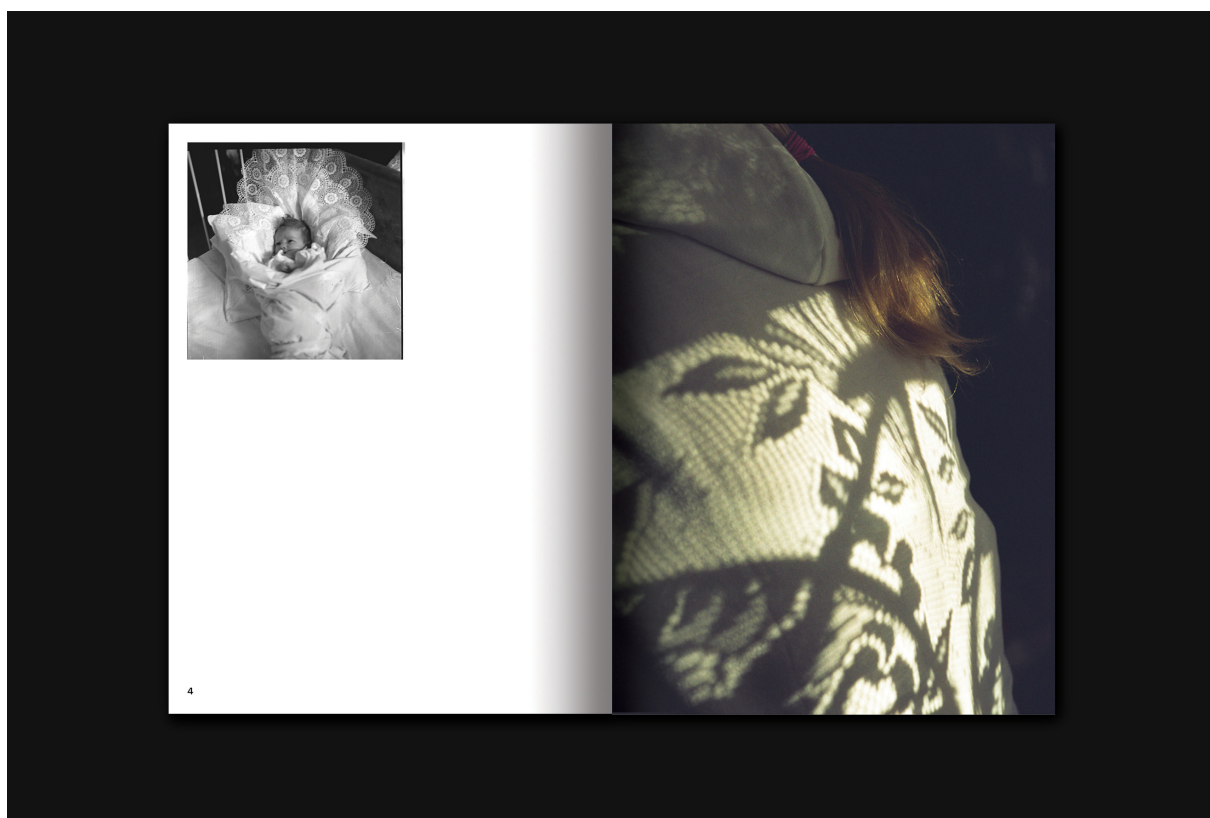

5.4 Design

Kniha nesie názov *Halinka*, pretože tak babičku všetci volali. Kľúčovým bodom pre celú knihu bol výber fotografií a ich radenie. Od začiatku tvorby knihy som si uvedomovala, že je veľmi dôležité osloviť tretiu osobu, ktorá by mala odstup od fotografií a nadhľad nad celou témou. Rozhodla som sa preto osloviť výbornú odborníčku Luciu Fišerovú, ktorá mi veľmi pomohla s výberom fotografií. Spoločne sme vytvorili sled fotografií tak, aby výjavy na dvojstranách vytvárali spojitosť, či význam.

Obr. 137–138 Skice ilustrácií do knihy (zdroj: súkromný archív © 2020)

Obr. 139 Ukážka layoutu knihy *Halinka* (zdroj: súkromný archív © 2020)

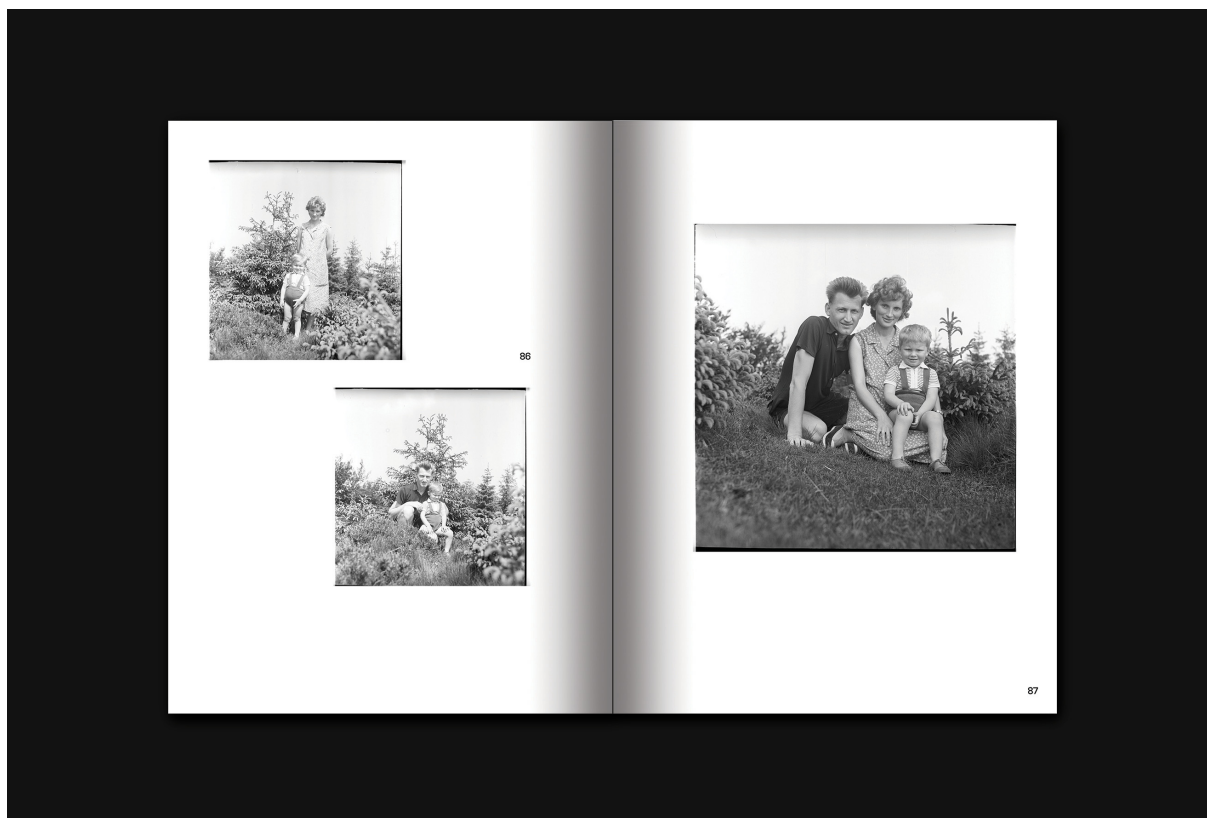

Obr. 140 Ukážka layoutu knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)

Obr. 141–143 Ilustrácie knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)

Hlavnou inšpiráciou pri tvorbe, sa mi stal prehľad knižných titulov, ktorý som spracovala vo svojej teoretickej časti. Layout knihy používa pomerne úzke okraje z vonkajšej strany, čo pôsobí moderným charakterom. Zároveň má však praktickú funkciu, a tým je dosiahnuť čo najväčší priestor na umiestnenie fotografií a textu. Zvolený formát knižného bloku je 165 × 220 mm. Menší formát tak pôsobí intímnejším dojmom, ale je dostatočne veľký na vhodnú prezentáciu fotografického média.

Dostal jsem od dědy velkou krabici náhodně smotaných negativů, starých skoro 50 let. Možná, že tak dlouho se na ně nikdo ani nedíval. Vytekla do nich nejméně jedna baterka. Vyžrané a slepené kusy jsem musel vystříhat nůžkami, zbytek jsem vypral, usušil a naskenoval.

Obr. 144–145 Ukážka dvojstrán knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)

Celú knihu sprevádza Adamov text, ktorý je rozmiestnený do krátkych častí naprieč publikáciou. Preto je pre pochopenie významu príbehu dôležité prelistovať knihu až do konca. Font s názvom Space Grotesk je použitý pre jeho špecifický charakter. Výrazné zárezy dodávajú textu dynamiku a dramatickosť. Moderný vzhľad písma zároveň vytvára príjemný kontrast voči archívny fotografiám z histórie. Paginácia je väčšinou umiestnená do vonkajšieho okraja knihy, no to sa v priebehu knihy mení a vďaka tomu vzniká akási hra spomienok a peripetií.

Čo sa týka fotografií, v knihe sa objavuje pestrá zmes archívnych a Adamových záberov. Čitateľ tak často netuší, kto je autor daného snímku. Rôznorodosť fotografií (rôzny formát, farebnosť, či doba vzniku) dodáva dynamiku a podnecuje zvedavosť. Pojítkom sa stávajú čiernobiele abstraktné ilustrácie. Sú reakciou na pocit z fotografií a vzájomne spolu na stránkach kooperujú. Fragmentárnosť, čierna a biela farba, rozostrenie, kontrast – to sú prvky, ktorými sa ilustrácie vyznačujú. Ich digitálne spracovanie sa stavia do protikladu s analógovým médiom. Rovnako ako rozostrené ilustrácie sa v knihe objavujú nečitateľné fragmenty textov. Obálka je v kontraste s knižným blokom svojou celoplošnou výraznou farbou. Vytvára tak farebný akcent, ktorý je opäť protipól dvoch svetov – detstva a staroby.

Halinka.

Obr. 146 Ukážka fontu Space Grotesk (zdroj: súkromný archív © 2020)

Obr. 147 Návrh obálky knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)

ZÁVER

Neodmysliteľnou súčasťou diplomovej práce je praktická časť – fotografická kniha, ktorá zachytáva svet babičky *Halinky*. Kniha pozostáva z archívnych fotografií jej manžela a rodiny, ale aj nedávnych snímok vnuka Adama. Táto spojitosť dvoch svetov je parabola, ktorá sa v knihe odohráva. Primárny dôraz je kladený na príbeh, pocit a pominuteľnosť.

Mne osobne táto kniha priniesla obrovskú skúsenosť so spoluprácou medzi fotografom a grafikom, kde bolo dôležité vzájomné porozumenie, pokora, nadšenie... S odstupom času vidím, že práca na knihe mala zmysel pre mňa, ale aj Adama a jeho rodinu. Verím však, že tento sociálny dokument osloví mnoho knižných či fotografických nadšencov, a nielen ich. Zároveň dúfam, že kniha vzbudí rôzne otázky a myšlienky nad životom, chorobou i šťastím.

ZOZNAM POUŽITÉJ LITERATURY

Akčný film. *Wikipedia* [online]. 2018 [cit. 2020-01-19] Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Akčný_film

Alzheimerova choroba [online]. [cit. 2020-07-30] Dostupné z: <http://www.alzheimer.sk/informacie/alzheimerova-choroba/o-alzheimerovej-chorobe.aspx>

Anonym. *ArtMap* [online]. Praha: ArtMap, 2018 [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: <https://bookstore.artmap.cz/cs/5279-anonym-1968-1984>

Artforum [online]. Bratislava: Artforum [cit. 2019-12-27]. Dostupné z: <https://www.vydavatelstvoartforum.sk/sk/autori/palo-balik/>

BARONOVÁ, Barbora, 2015: *Ženy o ženách. Intimita tvorby českého ženského filmového a literárního dokumentu*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 142 s. ISBN 978-80-7454-883-3. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10563/45884>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta multimediálních komunikací, Ateliér Audiovize. Vedoucí práce Janíková, Jana.

Beverly Sills. *Citáty* [online]. [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://citaty.net/temata/podpis/>

BILÍK, Petr a PTÁČEK, Luboš, 2000: *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, ISBN 80-858-3954-7.

Blažková [online]. Eliška Blažková Revue [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Eli%C5%A1ka_Bla%C5%BEkov%C3%A1

Blok 62. *Vimeo* [online]. Imrich Veber, 2015 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://vimeo.com/118357267>

Bunčák. *Osobný dokument* [online]. Borislav Bunčák [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.ephoto.sk/fotoskola/clanky/dokumentarna-fotografia/osobny-dokument/>

Bureš [online]. Milan Bureš [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://vice.idnes.cz/mafra/fotografove.aspx?fotograf=milanbures&idnov=2634>

Čarnoký [online]. Samuel Čarnoký [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://carnokytype.com/about>

Demencia [online]. 2015 [cit. 2020-07-30] Dostupné z: <http://www.alzheimer.cz/alzheimerova-choroba/co-je-demence/>

DRINKOVÁ, Kristína, 2019: *Monografie*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, 23, 10 s. obrazových příloh. Dostupné také z: https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.

php?file_id=188462. Vysoké učení technické v Brně. Fakulta výtvarných umění, Ateliér grafického designu 2. Vedoucí práce Macháček, Mikuláš.

Fabo [online]. Peter Fabo [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <http://www.peterfabo.name/sk>

Franc. Roman Franc [online]. Brno: Roman Franc [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://www.romanfranc.cz/>

Havel [online]. Jan Havel, 2016 [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: <http://www.muo.cz/za-sekala-graficky-designer-roku--1076/>

Hithit [online]. Praha: PositiF, 2018 [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: <https://www.hithit.com/cs/project/4500/lucia-sekerkova-ivana-susterova-vrajitoare-carodejnice>

HLAVÁČ, Ludovít, 1983: O fotografickom obraze a niektorých otázkach jeho tvorby estetiky a etiky: 10 esejí a obrazových podesejí. Martin: Osveta. Fotografická a filmová tvorba.

Ivana Palečková [online]. Bratislava: Ivana Palečková [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.ivanapaleckova.com/About>

Jindra [online]. Jan Jindra [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://ca.binus.ac.id/iaif/post/jan-jindra/>

JURDA, Pavel, 2017: *Jmenuji se Hladový Bizon: My name is Hungry Buffalo*. Přeložil Sylva FICOVÁ, přeložil Michael BEAUCHAMP. Brno: Roman Franc. ISBN 978-80-270-0737-0.

Kde domov můj [online]. Praha: nakladatelství wo-men [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.by-wo-men.com/cz/kniha-kde-domov-muj-specialni-edice.php>

KENCKI, Adam, 2015: Dědečkův archiv.

Kijonka. Revolver revue [online]. Praha: Revolver Revue [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <http://revolverrevue.cz/petr-babak>

Kosmas [online]. Praha: Kosmas s.r.o. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.kosmas.cz/knihy/161892/cikani/#pos=0>

Laboratoř [online]. Praha: Studio Laboratoř [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <http://www.laboratory.cz/projects/1266-kristof-kintera-katalog-pro-basel#>

Macek. Sociálna fotografia v tvorbe súčasných českých a slovenských autorov [online]. Lukáš Macek [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.lukasmacek.com/blog/umelecka-fotografia-/socialna-fotografia-v-tvorbe-sucasnych-ceskych-a-slovenskych-autorov>

Marzecová. Subjektívny dokument [online]. Agáta Marzecová [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.ephoto.sk/fotoskola/clanky/subjektivny-dokument/subjektivny-dokument-i/>

Nedvěd. Studio Milan Nedvěd [online]. Praha: Milan Nedvěd [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: <https://milann.info/>

Osmdesátky. Vimeo [online]. Praha: Milan Nedvěd, 2016 [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://vimeo.com/164576935>

Palečková [online]. Bratislava: Ivana Palečková [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.ivanapaleckova.com/Rareness-of-Everyday-Being>

Pecina. book design [online]. Praha: Martin Pecina [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://www.book-design.eu/martin-pecina/>

Pepe [online]. Dita Pepe [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <http://www.itf.cz/index.php?clanek=8>

Pospěch [online]. Praha: Tomáš Pospěch, 2020 [cit. 2020-01-3]. Dostupné z: <http://www.pospech.com/bio/>

Povolání: Šedá. ArtMap [online]. Praha: ArtMap, 2019 [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: <https://bookstore.artmap.cz/cs/6265-povolani-seda>

Prokop. Asociace profesionálních fotografů České republiky [online]. Jaroslav Prokop [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: <https://www.asociacefotografu.cz/cz/osobnosti-ceske-fotografie/246/lucia-sekerkova-blahova.html>

Přirozeně. Biggboss [online]. Praha: Biggboss, 2015 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://shop.biggboss.cz/products/karel-novak-prirozene>

Rozhovor R. France s J. Sturgesem [online]. Praha: Artalk.cz, 2015 [cit. 2020-01-12]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2015/10/07/tz-karel-novak/>

Slečny [online]. Praha: nakladatelství wo-men [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.by-wo-men.com/cz/kniha-slecny.php>

Slovník [online]. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, 2020 [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: <https://slovník.aktuality.sk/pravopis/slovník-sj/?q=dokument%C3%A1rny>

Slovník cudzích slov [online]. Bratislava: Ringier Axel Springer SK, a.s. & Richard Andraščík, 2020 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <https://slovník.aktuality.sk/slovník-cudzich-slov/?q=soci%C3%A1lny>

Sociálny dokument. Wikipedia [online]. 2019 [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1lny_dokument%C3%A1rny_film

Spis 44 [online]. Bratislava: Artattack, s. r. o. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://artattackshop.sk/shop/spis-44-v-odluceni-lena-jakubcakova-kniha/>

Šedá [online]. Brno: Kateřina Šedá [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://www.katerinaseda.cz/>

Šumperák. ArtMap [online]. Praha: ArtMap, 2015 [online]. [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: <https://bookstore.artmap.cz/cs/2963-sumperak>

Štatistiky [online]. [cit. 2020-07-30] Dostupné z: <http://www.alzheimer.sk/informacie/alzheimerova-choroba/statistiky.aspx>

Štreit [online]. Jindřich Štreit [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <http://www.jindrichstreit.cz/biografie/>

TOBOLKA, Zdeněk Václav, 1949: *Kniha: její vznik, vývoj a rozbor*. Praha: Orbis

TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a TŘEŠTÍK, Michael, 2015: *Časoběrný dokumentární film*. Praha: NAMU. ISBN 978-80-7331-355-5.

VEBER, Imrich a BÁRTL, Lukáš, 2016: *Mejdan podle plánu*. Přeložil Peter WILLIAMS. Opava: selfpublished by Imrich Veber in collaboration with Galerie Valchařská. ISBN 978-80-906694-0-6.

Victor Hugo [online]. Milada Kotrmanová [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: <https://citaty-slavnych.sk/citaty/52824-victor-hugo-laska-je-mocnejsia-nez-zabudnutie/>

Wdowka. Czech design [online]. Praha: Zdislava Pilařová, 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/predstavujeme-5-studii-soutezicich-o-zakazku-na-vizualni-styl-mesta-svitavy>

Ženy o ženách [online]. Praha: nakladatelství wo-men [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.by-wo-men.com/cz/kniha-zeny-o-zenach.php>

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV K OBRÁZKOM

Alzheimer Forschung, [2018]. In: blog [online]. [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: <http://www.fredriksamuel.com/blog/2018/05/alzheimer-forschung.html>

ArtAttack: Spis 44. In: Knihy a časopisy [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://artattackshop.sk/shop/spis-44-v-odluceni-lena-jakubcakova-kniha/>

ArtMap: Povolání: ŠEDÁ, [2019]. In: Book store [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://bookstore.artmap.cz/en/6265-povolani-seda>

ArtMap: Ženy 60+, [2018]. In: Book store [online]. [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: <https://bookstore.artmap.cz/cs/4955-zeny-60-uz-nic-nemusim-ale-muzu-hodne-pavla-frydlova>

BiggBoss: Osmdesátky, [2016]. In: Biggboss shop [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://shop.biggboss.cz/products/jan-jindra-osmdesatky?taxon_id=4; <https://milann.info/>

BiggBoss: Přirozeně, [2015]. In: Biggboss shop [online]. [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: <https://shop.biggboss.cz/products/karel-novak-prirozene>

Cordova, [2020]. In: Jon Feinstein [online]. [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: https://www.vice.com/en_us/article/bjwbv3/7-photographers-on-alzheimers-dementia-and-heartbreaking-memory-loss?fbclid=IwAR2yJ9iCy7mRiieFd2Gbk7TSKtUOSeMv9tMoaMup4l_33GgUxwj64ugWfU4

GVUO: Povolání: ŠEDÁ, [2019]. In: výstavní katalogy [online]. [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: https://www.gvuo.cz/e-shop/vystavni-katalogy_c3/povolani-seda_p78

Imrich Veber: Blok 62, [2015]. In: Imrich Veber [online]. [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: <https://imrichveber.com/blok-62>

Ivana Palečková: Zvláštnost každodenného bytí, [2015]. In: Work [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.ivanapaleckova.com/Rareness-of-Everyday-Being>

Laboratoř: I AM NOT YOU, [2014]. In: projects [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <http://www.laboratory.cz/projects/1266-kristof-kintera-katalog-pro-basel#>

Najbrt [online]. [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: <https://www.najbrt.cz/detail/alz/2>

Nakladatelství Blízko: Haredim, [2020]. In: Knihy [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.nakladatelstvihlizko.cz/haredim>

Pauline & Adela: Ženy o ženách. In: Projects[online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <http://adela-pauline.net/72-zeny-o-zenach>

Peter Fabo: Nail Art, [2017]. In: Knihy [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <http://www.peterfabo.name/sk/knihy>

Pix.house: Kde domov můj, [2015]. In: e-shop[online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://pix.house/produkt/blackpool-story-dougie-2/>

Studio Najbrt: Cikáni, [2011]. In: Umění [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.najbrt.cz/detail/josef-koudelka-cikani>

TakeTakeTake: Anonym 1968–1984, [2018]. In: obchod [online]. [cit. 2020-01-25]. Dostupné z: <https://taketaketake.cz/obchod/Anonym-1968-1984>

Vice, [2020]. In: Jon Feinstein [online]. [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: https://www.vice.com/en_us/article/bjwbv3/7-photographers-on-alzheimers-dementia-and-heartbreaking-memory-loss?fbclid=IwAR2yJ9iCy7mRiieFd2Gbk7TSKtUOSeMv9tMoaMup4l_33GgUxwj64ugWfU4

Wo-men: Slečny. In: e-shop [online]. [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.by-wo-men.com/cz/kniha-slecny.php>

ZOZNAM OBRÁZKOV

- Obr. 1 Layout – Excentrici v přízemí (zdroj: súkromný archív © 2018)
- Obr. 2–5 Excentrici v přízemí (zdroj: súkromný archív © 2018)
- Obr. 6 Cikáni (zdroj: Studio Najbrt © 2020)
- Obr. 7–11 Cikáni (zdroj: Studio Najbrt © 2020)
- Obr. 12–13 Slečny (zdroj: wo-men © 2020)
- Obr. 14–15 Slečny (zdroj: wo-men © 2020)
- Obr. 16–20 I AM NOT YOU (zdroj: Laboratoř © 2020)
- Obr. 21–25 Layout – Přirozeně (zdroj: Biggboss © 2020)
- Obr. 26–29 Přirozeně. (zdroj: Biggboss © 2020)
- Obr. 30 Blok 62 (zdroj: Imrich Veber © 2020)
- Obr. 31–35 Blok 62 (zdroj: Imrich Veber © 2020)
- Obr. 36 Obálka knihy Šumperák (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 37–40 Šumperák (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 41–46 Zvláštnost každodenného bytia (zdroj: Ivana Palečková © 2020)
- Obr. 47–49 Kde domov můj (zdroj: Pix.house © 2020)
- Obr. 50–52 Jmenuji se Hladový Bizon (zdroj: súkromný archív Romana France © 2020)
- Obr. 53 Pohľadnice ku knihe Jmenuji se Hladový Bizon (zdroj: súkromný archív Romana France © 2020)
- Obr. 54–59 Osmdesátky (zdroj: Biggboss © 2020)
- Obr. 60–63 Spis 44 (zdroj: ArtAttack © 2020)
- Obr. 64–68 Nail Art (zdroj: Peter Fabo © 2020)
- Obr. 69–70 Fotografie z knihy Anonym 1968–1984 (zdroj: TakeTakeTake © 2020)
- Obr. 71–73 Anonym 1968–1984 (zdroj: TakeTakeTake © 2020)
- Obr. 74–77 Ženy 60+ (zdroj: ArtMap © 2020)
- Obr. 78–82 Haredim (zdroj: Nakladatelství Blízko © 2020)
- Obr. 83–86 Ženy o ženách (zdroj: Pauline & Adela © 2020)
- Obr. 87–88 Ženy o ženách (zdroj: Pauline & Adela © 2020)
- Obr. 89 Povolání: ŠEDÁ (zdroj: ArtMap © 2020)
- Obr. 90 Povolání: ŠEDÁ (zdroj: ArtMap © 2020)
- Obr. 91–94 Povolání: ŠEDÁ (zdroj: GVUO © 2020)
- Obr. 95 Okruhy otázok s poznámkami z rozhovoru (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 96–98 Nahrávky rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 99 Návrh layoutu rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 100–101 Prvotné návrhy layoutu rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 102 Návrh layoutu rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 103 Návrh obálky knihy rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 104–105 Návrhy obálok knihy rozhovorov (zdroj: súkromný archív © 2020)

- Obr. 106–107 Návrh knihy rozhovorov s použitím žltého papiera (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 108 Obálka knihy Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 109–110 Layout knihy Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 111 Layout knihy Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 112–113 Kniha Rozhovory o spolupráci (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 114 Správa od Adama (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 115–120 Ukážka fotografií do knihy (zdroj: súkromný archív Adama Kenckeho © 2020)
- Obr. 121–122 Plagáty Alzheimer Research Initiative (zdroj: Alzheimer Forschung © 2020)
- Obr. 123–124 Fotografická séria na tému Alzheimer (zdroj: Cordova © 2020)
- Obr. 125–127 Fotografie na tému Alzheimer (zdroj: Vice © 2020)
- Obr. 128–129 Česká alzheimerovská spoločnosť (zdroj: Najbrt © 2020)
- Obr. 130–133 Propagačné materiály Českej alzheimerovskej spoločnosti (zdroj: Najbrt © 2020)
- Obr. 134 Myšlienkový postup práce (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 135–136 Skicár (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 137–138 Skice ilustrácií do knihy (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 139 Ukážka layoutu knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 140 Ukážka layoutu knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 141–143 Ilustrácie knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 144–145 Ukážka dvojstrán knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 146 Ukážka fontu Space Grotesk (zdroj: súkromný archív © 2020)
- Obr. 147 Návrh obálky knihy Halinka (zdroj: súkromný archív © 2020)